

МОЛОДА УКРАЇНА

Ціна окремого числа — 40 центів.

Молода Україна

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ

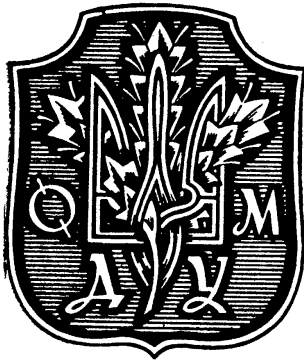
Рік IV.

ТРАВЕНЬ 1954

Ч. 17

Головний Отаман Військ УНР — Симон В. Петлюра
(згинув від куль московського агента 25 травня, 1926 р.)

МОЛОДА УКРАЇНА

Журнал

Об'єднання Демократичної Української Молоді

Редагує: Колегія

Головний редактор Б. Олександрів

Заступники гол. редактора:

М. Дальний (Канада) і О. Смолянський (США)

Адміністратор І. Дубилко

В справах редакційних і адміністраційних писати на адресу:

MOLODA UKRAINA, 191 Lippincott Street, Toronto, Ontario, Canada.

Адреса нью-йоркського відділу редакції:

O. Smolansky, 487 Cleveland St., Brooklyn 8, N. Y., U. S. A.

Європейське бюро редакції:

V. Bender, N. S. H. Corp. Eaton Green Rd., Luton, Beds, England.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті й правити мову. — Статті, підписані авторами, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції.

**Представництва
‘Молодої України’ закордоном:**

В Австралії:

Mrs. O. Tkach
146 Suspension St. Sunshine,
Victoria, Australia.

В Бельгії:

P. Wlasenko
34 Rue Hamaide Hautrge
Etat (Hainaut) Belgique

У Великобританії:

Andriy Bondarenko
123 High St. Notting Hill Gate
London, W. 11, England

В Аргентині:

“Porohy”
Casilla de Correo 3184
Buenos Aires, Argentina

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

П. Тичина — “Скорбна Мати”

М. Дальний — Заходить зоря Мек Карті

Я. Білинський — Правдива відповідь,
чи свобода вибору?

В. Басюк — Основи міжнародньої по-
літики

Ю. Яновський — “Майстер корабля”

І. Качуровський — Поезії

Ф. Одрач — “Зустріч”

Ю. Буряківець — “Пісня молодости”

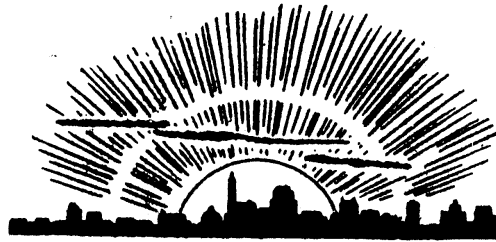
М. Шлемкевич — До молодих приятелів
на стару тему

О. Руслан — ОДУМ на новому етапі

В. Бендер — Відхід актора...

О. Осипов — Чи можливі міжпланетні
подорожі?

Б. Феденко, Л. Шанковський — Листи
до редакції

П. ТИЧИНА

СКОРБНА МАТИ

Пам'яти моєї матері.

I.

Проходила по полю
Обніжками, межами.
Біль серце опромінив
Блискучими ножами!

Поглянула — скрізь тихо.
Чийсь труп в житах чорніє..
Спросоння колосочки:
Ой, радуйся, Маріє!

Спросоння колосочки:
Побудь, побудь із нами!
Спинилась Божа Мати,
Заплакала сльозами.

Не місяць, і не зорі,
І дніти мов не дніло.
Як страшно!.. — людське серце
Докраю обідніло.

II.

Проходила по полю —
Зелене зеленіє..
Назустріч Учні Сина:
Возрадуйся, Маріє!

Возрадуйся, Маріє:
Шукаємо Ісуса.
Скажи, як нам простіше
Пройти до Емауса?

Звела Марія руки,
Безкровні, як лілеї:
Не до Юдеї шлях вам,
Вертайте й з Галілеї.

Ідіте на Україну,
Заходьте в кожную хату —
Ачей вам там покажуть
Хоч тінь Його розп'яту.

III.

Проходила по полю.
В могилах поле мріє —
Назустріч вітер віє —
Христос воскрес, Маріє!

Христос воскрес? — не чула,
Не відаю, не знаю.
Не будь ніколи раю
У цім кривавім краю.

Христос воскрес, Маріє!
Ми — квіти звіробою,
Із крові тут юрбою
Зросли на полі бою.

Мовчать далекі села.
В могилах поле мріє.
А квітка лебедіє:
О зглянься хоч Ти, Маріє!

IV.

Проходила по полю..
— І цій країні вмерти? —
Де Він родився вдруге, —
Яку любив до смерти?

Поглянула — скрізь тихо.
Бує дике жито.
Защо Тебе розп'ято,
Защо Тебе убито?

Не витримала суму,
Не витримала муки, —
Упала на обніжок,
Хрестом розп'явши руки!..

Над Нею колосочки
"Ой, радуйся!" — шептали.
А янголи на небі —
Не чули і не знали.

"Скорбна Мати" П. Тичини належить до вершинних осягів нової української поезії. Безсумнівно є, що Тичина ввійшов би в історію української літератури, якби навіть не написав нічого окрім "Скорбної Матері". Характеристика твору зайва: він промовляє сам за себе. Написана в добу Українського Ренесансу, "Скорбна Мати" незабаром зникла зі збірок поезій Тичини і тепер її не знайдете ні в одному з советських видань. — Ред.

М. ДАЛЬНИЙ

ЗАХОДИТЬ ЗОРЯ МЕК КАРТІ

Американські церковні достойники за моральний і ефективний антикомунізм.
Українцям є над чим задуматись.

Якщо б мене запитали, яка подія в цьому році найглибше сколихнула політичний актив різнонаціонального Торонта, — я без вагання сказав би: запланований на 20 квітня виступ сенатора Джозефа Мек Карті.

Про те, хто такий сенатор Джозеф Мек Карті, говорити навряд чи треба. Завдяки головству в сенатському комітеті по боротьбі з підривною діяльністю комуністів і, зокрема, завдяки своєму темпераментові, — Джозеф Мек Карті встиг стати вже легендарною постаттю не лише в США, але й далеко за межами своєї батьківщини. Немає сумніву в тому, що Джозеф Мек Карті сьогодні є найбільш респектованою, але одночасно й найбільш зненавидженою особою в цілій Америці.

У США й Канаді майже ніхто не питає сьогодні, чи хтось стоїть за комунізм, чи проти. Актуальною є інша проблема: Ви за Мек Карті, чи проти? Виховані в атмосфері крайностей, розрізняючи в політиці лиш два кольори — білий і чорний, ми, в примітивній нашій простоті, зводимо часто ці дві проблеми до одної: ми за Мек Карті, бо всі, хто проти — це комуністи. Теорія проста, на жаль, фальшива. Слід пам'ятати, що в США респектує сенатора Мек Карті лиш праве крило республіканської партії, зближені до нього ветеранські організації, "великий бізнес" і... більш ніхто. Зате "недолюблює" його більша частина державного апарату, ціла демократична партія, всі профспілки, інтелектуальна та культурна

верхівка країни і, навіть, армія. Всі канадці, за винятком незначної частини членів партії соціального кредиту й канадського легіону — є проти Мек Карті, вбачаючи в ньому та в його методах поборювання комунізму не меншу загрозу для демократії, ніж сам комунізм. Самозрозуміло, що й комуністи проти Мек Карті, але, мабуть, не всі. Надто добрі вони стратеги, щоб ставити ставку лиш на одного коня. Здивованим пригадаю, що шеф партійної канцелярії Адольфа Гітлера був агентом Кремля й половина кадрів німецької комуністичної партії складається з колишніх гітлерівців.

Не ставлю крапки над "і", бо „меккартизм“ надто важлива й делікатна проблема. Маю лиш жаль до наших чільних публіцистів, які забравши шпальти всієї преси для лайки на Драгоманова і Хвильового, на Петлюру і Донцова, переживуючи "проблеми" тридцятилітньої давности, не мають місця, часу й відваги для ставлення справжніх **проблем нинішнього дня**. Бо факт, що українська молодь 40-их років знайшла синтезу між Драгомановим і Донцовим, Петлюрою і Хвильовим, що вона в однаковій мірі "хвильовістська" і „петлюрівська“, „драгоманівська" і „донцовська“ — цей факт залишиться фактом, незалежно від того, скільки ще бруду виліє на цих визначних осіб новітньої української історії старше покоління. Але питання — за ким піде наша **підростаюча** молодь, — за Бандерою, чи Кириченком, за Багряним чи Мек Карті, в великій мірі зале-

жити від того, чи наш сучасний політичний провід є справжнім провідом, чи бачить він справжні проблеми, які турбують сучасну нашу молодь і чи спроможеться дати на них задовільну відповідь...

Коли сенатор Мек Карті, зацькований неприхильною постановою канадських лідерів і канадської преси, відмовився від згаданого виступу в Торонті, й коли через короткий час після цього інциденту армія поставила його, через дрібницю фактично, на лаву підсудних — цього було досить і для моєї слонячої терпеливості. Обурений американсько-канадською „дурнотою“, я звернувся до одного „молодого українського націоналіста“ (народженого в Канаді) з запитом: скажіть, будь ласка, чому ви, навіть всупереч „генеральній лінії“ вашої організації, виступаєте проти Мек Карті, коли відомо, що він є найбільшим антикомуністом у США й що комуністи саме його найбільш ненавидять?

— Велл, — відповів мій приятель, — а чому ви виступаєте проти Степана Бандери, коли відомо, що він є найбільшим антикомуністом на еміграції й не вагається навіть вбачати комуністичних агентів у кожному з вас, демократів?

— Та саме тому ми й виступаємо проти Степана Бандери та його одноподумців, що вони дошукуються комуністів зовсім не там, де треба, що застосовують демагогію, залякування й наклепи в поборюванні антикомуністів не з їхньої партії, що проголошують замість єдиного національного фронту боротьби проти комунізму — потребу злочинного двоподілу й громадянської війни серед самих антикомуністів, що в витвореній ними атмосфері національної ненависти й боротьби всіх проти всіх — комуністи безпечно ловлять рибку, сміючися в кулак з усіх, що...

— Досить, — сказав мій знайомий. Оце й є причини, чому американці й канадці так рішуче поборюють Мек Карті і „меккартизм“. Якщо не вірите мені, Труманові, Стівензонові та іншим „симпатикам ко-

мунізму“, то може повірите бодай достойникам американської Католицької церкви, які в подібних випадках завжди аж надто обережні.

І я почав читати останнє звернення чикагського Архиепископа Бернарда Шейля, адресоване представникам американських професійних спілок. Ось воно майже в цілості:

Я бажаю сказати про справу, про яку ми так багато чуємо в наші дні, а саме про антикомунізм. Завважте: я сказав — антикомунізм. Я вважаю потрібним вияснити, яку форму антикомунізму можемо прийняти сьогодні в США. Про те, що американці різного походження проти комунізму, не треба й казати. Що ми протиставимося комунізму як громадяни і як нація в цілому — і чому ми це робимо — також навряд чи потрібно вияснювати.

Бо проблема сьогодні не в тому, щоб остерегати народ перед небезпекою комунізму. Усі ми свідомі цієї небезпеки. Проблема в тому, що ми робимо й що повинні робити в обличчі цієї небезпеки. Іншими словами, розв'язка проблеми в тому, який рід антикомунізму ефективний. Більше того, — який рід антикомунізму моральний? Який рід антикомунізму властивий такій свободолюбній нації, як наша?

В моєму розумінні три названі роди антикомунізму йдуть разом. Коли антикомунізм аморальний, то такий антикомунізм і не ефективний. Не можна ж побороти аморальність ще більшою аморальністю. Якщо антикомунізм зневажає принципи демократії і свободи, він не може бути на довшу мету ефективний. Не можна ж ефективно поборювати тиранію тиранією. Якщо ж антикомунізм не ефективний, то яким би крикливим і лютим він не був, все одно він нічого не вартий.

Замало сказати, що хтось є антикомуністом, щоб дістати мою підтримку. Колись говорили, що патріотизм є останнім сховищем негідників. В наші ж дні антикомунізм часто стає першим захистом негідників. Я пригадую, що одним з найкрикливіших антикомуністів в сучас-

ній історії була людина з прізвиськом Адольф Гітлер. Він помилявся не тому, що був антикомуністом. Він помилявся тому, що був аморальним антикомуністом. Він поборював комуністичну тиранію своєю власною тиранією. І саме тому герр Гітлер потерпів неминучу поразку, як антикомуніст. Половина його Німеччини живе сьогодні під комунізмом і половина Європи перебуває в комуністичній неволі. Чи було б дійшло до цього, якби Гітлер був моральним антикомуністом? Якщо б Гітлер поборював комуністичну тиранію демократичною свободою, то я переконаний, що світ, у якому живемо, виглядав би сьогодні зовсім інакше. І я ризикую сказати, що в світі було б менше комунізму, ніж є.

В Америці нема жодного Гітлера, і мушу сказати, що це нонсенс, коли чужинецькі журналісти вважають, що живемо в атмосфері гітлерівського терору. Ми все ще вільні і, дозволюмо собі вірити, залишимося вільними. Але мені здається, що поки ми вільні, мусимо рішуче виступити проти гротескового антикомунізму, який висміює наш спосіб життя, зневажає наші традиції, зневажає демократичну практику й наше розуміння чесної гри, який годується підозріннями, росте цинічним викликанням роздору серед американців і оживляє цей роздор несамовитою пропагандою.

Як довго ми толеруватимемо все це, забуваючи нашу американську гордість і наші цінності? Якщо ми викинемо за борт ці наші цінності — я маю на увазі наші традиції нікого не робити винним, не довівши його вини, маю на увазі нашу зацікавленість і засобами, і метою, маю на увазі нашу віру в наші основні інституції — тоді залишимося з самим антикомунізмом і майже з нічим більше. Бо Америка, де обвинувачений є винним вже до того, як йому показано вину, де засоби не відіграватимуть ролі, тільки мета, Америка, яка втратила віру в чесність свого уряду, армії, шкіл, церков, професійних спілок, преси і, передусім, Америка, громадяни якої

втратили довір'я одні до одних — така Америка не потребуватиме турбуватися, щоб бути антикомуністичною; вона вже не матиме що втрачати.

Я вважаю, що справжнім антикомуністом є той, хто зневажає судові методи комуністів, хто ненавидить комуністичну ідею, згідно якої людина може бути винною ще до доказання її вини. Я вважаю, що справжнім антикомуністом є той, хто понад усе вірить в демократичний спосіб дії й захищає демократичні принципи навіть в обличчі спокуси втратити віру в методи вільних людей...

Сім з половиною століть минуло з того часу, коли мужі й жінки боролись і вмирили, щоб право країни стало дійсністю й знайшло свій вияв у "Magna Charta" у 1215 р... Згодом Джемс Медісон спрещував право країни й достойне застосування цього права у відомій юридичній фразі: "Життя, свободу й майно не можна забрати без належного застосування права". Д-р Мотт, який є одним з найбільших істориків права, мав на думці саме цю фразу, коли сказав: це самородок чистого золота. Ми перебуваємо під впливом цих великих концепцій впорядкування людського співжиття через гідне застосування права урядом, бо уряд, який дотримується гідного застосування права, ніколи не стане тиранічним, ніколи не стане диктаторським і зухвалим, що протирічить укладові американського думання й дії. Наша свобода надто дорогоцінна. І ось вона може бути прогайнована. Вона може бути злегковажена. І хоч здається неймовірним, щоб так легко й скоро викинути за борт понад сім століть історії, проте це може статися, коли не зрозуміємо належно їх історичної ваги. А ми ж є надією світа лише доти, доки наша свобода з нами. Здається, це суддя Стон сказав, що він твердо вірить у другу здорову думку американського народу. Як одиниць, американців можна налякати, стривожити і привести до сумнівів, але як народ — друга здоро-

ва думка, змушує їх демонструвати відвагу й обороняти ті основи, на яких базована наша свобода.

Судді Брандес, Джексон, Франкфуртер і інші — всі задемонстрували ділами свої слова про важливість цих концепцій і потребу їх зрозуміння народом. Можливо це дуже добре, що маємо інстинкт свободи. Можливо ми зрозуміємо краще її дорогоцінність й діятимемо відповідальніше в її обороні.

Прочитавши цей незвичайної ваги документ, я подумав: можливо Мек Карті й не зовсім винен. Можливо, винен сенат, що взявся не за своє

діло. Бо боротьба з підривною діяльністю комуністів — це передовсім справа контррозвідки, уряду й поліції, а не сенату. Сенат існує для цього, щоб говорити, а уряд — щоб діяти. Міняти функціями не можна, бо вийде хаос і компромітація для обох.

Тим більша честь американській нації, що має таку чутливу до проблем свободи й демократії церкву. Чи наша Католицька церква рішиться колись на подібний виступ? Якщо б жив Великий Митрополит Андрей Шептицький, — цього питання не треба було б ставити. Чи не так, дорогі читачі?

„Правдива відповідь“, чи свобода вибору?

(Міркування з приводу “Непопулярних думок” М. Дального, “М. У.” ч. 16)

“Демократизація ОУН і подібних до неї рухів наступить лише тоді, коли всередині самого демократичного табору виросте нова домінантна сила, яка дасть правдиву відповідь на більшість пекучих життєвих питань і потягне за собою мільйони тих ідеалістів, які не вірять в абстрактну свободу і для яких “бізнес” та доляр не можуть бути ціллю життя.

А покищо трагедія ОУН — це трагедія кожного з нас!”

Читаючи ці слова М. Дального, я нагло відчув, що авторові йде про щось більше, ніж про долю чи недолю ОУН. Чим більше над ними думав, тим далі відсувалась в тінь ціла ОУН і тим яскравіше ставала перед очима геніяльна метафора Достоевського — “Великий Інkvізитор” з “Братів Карамазових”.

Колись, в добу інkvізиції, в одному еспанському місті сталося чудо: Зійшов на землю Христос і знову почав лікувати сліпих і калік та воскрешати мертвих. Побачив його великий інkvізитор. Він негайно наказав арештувати Христа і вкинути до в'язниці. Ніхто з людей і не ворухнувся пальцем, як кардинальська варта наклала на нього руки. Вночі інkvізитор зійшов сам до в'язниці, оголосив Христові, що на слідує день накаже тим самим людям, що кілька годин тому його вітали як Спасителя, спалити його на кострі як найгіршого еретика, і почав його гірко обви-

нуувачувати. Христос відкинув три спокуси духа в пустелі: не дав людям ані хліба, ані не захотів полонити їхні серця величавим чудом, ані не захотів володіти над цілим світом — Він дав людям тільки одне: свободу. Кардинал-інkvізитор гостро докоряв Йому за цю велику помилку: “Тайна людського життя полягає не в тому”, — говорив він, — “щоб тільки жити, а в тому, для чого жити... Замість твердого старого закону — вільним серцем людина мала б вирішити, що таке добро і зло, маючи перед собою тільки Твій образ. Але хіба Ти не подумав, що кінець-кінцем людина відкине і заперечить навіть Твій образ і Твою правду, якщо на неї накласти такий страшний тягар, як свободу вибору.” —

Шановні читачі питатимуться, куди я оце заїхав. Але чи не нагадують слова п. Дального про “абстрактну свободу” і про “правдиву відповідь на більшість пекучих життєвих питань” закиди кардинала-інkvізитора? Може дехто буде обурений, що починаю політичну полеміку з релігії. Але чи не криється за міркуваннями про ОУН глибоке питання, питома і релігії, і філософії, і політиці: “Свобода — але для чого?”

В дійсності демократична свобода не є вже така абстрактна, як здається шановному колезі М. Дальному. У вільному суспільстві розвивається преса, — до якої належить і “Молода Україна”, — вільно ростуть професійні, товариські, політичні гуртки, організації молоді (м. і. й ОДУМ). Громадяни вільної кра-

їни вільно вибирають свій уряд, їхні представники цей уряд контролюють. Часами один однісенський посол може змінити політику могутньої держави, коли не подасть свого голосу за бюджет. Безперечно, демократична свобода обмежена певними вимогами суспільства. Безперечно, що вона ніде не досконала, що всюди трапляються зловживання. Але хто жив і в тоталітарних, і в демократичних країнах, той зразу відчує різницю: немов з темного, вузького і душного льоху людина входить у світлу, простору кімнату. Що абстрактного в такому переході, автор цих рядків не знає.

Але М. Дальний має цілковиту рацію, коли питає: "Для чого мені жити в цій кімнаті? Дивлячись на стіни, я ж не стану "правдиву відповідь" на те, чому я втік з льоху. Хіба демократична свобода не абстрактна?" Безперечно, так. Свобода ніколи не відповість на питання, для чого вона існує, не може на це відповісти й демократія. **Цю відповідь треба знайти самому, бо інструмент сам по собі ніколи не покаже мети**, хоча мета може вказати на відповідний інструмент. Шукання відповіді, де відповіді не може бути — це трагедія людей великого інквізитора, що їх придавлює **свобода вибору**, це трагедія ОУН, це трагедія кожного з нас. Але яка альтернатива до свободи вибору? Чи готов п. Дальний підкоритися великому інквізиторові і його малому наслідникові д-ру Д.? Якщо не хочемо, щоб мету вибирав для нас хтось інший, і якщо не хочемо застрянути навіки на роздоріжжі між інквізитором і Христом, рабством і свободою, то не лишається нічого іншого, як самому дати собі "правдиву відповідь" на наші пекучі питання, вибрати собі мету і йти до неї прямим шляхом. Нам треба пам'ятати, що демократична свобода тільки

інструмент. Від нас самих залежить, для якої мети його вживати.

Друга справа, що свобода — найліпший інструмент для розвитку дозрілих людей. Англійський філософ Ф. С. Міл сказав, що тільки свобода уможливить гармонійний, різнобічний і тривалий розвиток суспільства. Бо людей мільйони, і вони різні. Якщо всіх людей підрівнювати під один ранжир, то нічого доброго з того не вийде. Але може люди в дійсності дуже не різняться? Може вистачить для них однієї "правдивої відповіді"? **Це питання кожний мусить вирішити для себе.** Інквізитор був, свято переконаний, що він таки знайшов "правдиву відповідь": люди потребують для свого щастя кормителя, якому можуть поклонятись, тайну для шанування і авторитет для послуху. Він хвалився, що виправив "помилку" Христа й ущасливив людство. Кого? Тих, які вже згоріли на кострах, чи тих, які ще не згоріли? Хто хоче наслідувати інквізитора, хто хоче дати "правдиву відповідь" на більшість пекучих життєвих питань" і тягнути за собою мільйони ідеалістів — на костри, прошу дуже. Справжній демократ, як демократ, мусить признати, що "правдивої відповіді" немає й не може бути, бо є мільйони різних людей і може бути також мільйон різних відповідей. Не є функцією демократії давати відповіді, її завданням є помагати кожному або самому знайти власну відповідь на свої життєві проблеми, або вільно приєднатися (чи не приєднатися) до тієї чи іншої відповіді. Від нас самих залежатиме, куди підемо. Ми самі мусимо рішити, чи йти нам вигідною дорогою рабства, чи тернистою стежкою свободи. Якщо не хочемо служити українським інквізиторам, то відповідь на свої пекучі питання мусимо знайти самі.

Я. Білінський

УВАГА!

УВАГА!

У нашому видавництві вже вийшла друком довго очікувана книжка
В. І. ГРИШКА

УКРАЇНА СЬОГОДНІ І МИ.

З уваги на актуальність змісту, книжку В. І. Гришка повинен прочитати кожний український патріот, а зокрема кожний одумівець. Ціна книжки з пересилкою — 75 центів.

КРИМ ТОГО В НАС МОЖНА ЗАМОВИТИ:

Р. Лісовий — РОЗЛАМ В ОУН	75 центів
Ю. Шерех — ДУМКИ ПРОТИ ТЕЧІЙ	75 центів
Ю. Шерех — НАРИС СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ	4.50 дол.
Петро Карпенко-Криниця — ПОЕМИ	1 дол.
БІЛА КНИГА ПРО ЧОРНІ ДІЛА КРЕМЛЯ (видання СУЖЕРО)	5.00 дол.

Замовлення надсилати на адресу:

MOLODA UKRAINA

191 Lippincott St., Toronto, Ont., Canada

Віктор БАСЮК

ОСНОВИ МІЖНАРОДНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Вступ

Ця стаття є першою з серії статей про сучасний міжнародний стан і зокрема про американську закордонну політику. Поскільки відносно задовільне розуміння сучасної глобальної політики вимагає ознайомлення з деякими її підставовими чинниками, розглянемо передусім ці чинники.

Це правда, що політика, як наука, не дає якихось формул для передбачення тих чи інших наслідків; найбільше, що дозволяє політика — це установлення певних меж правдоподібності. Різниця між висновками і “висновками” в політиці полягає не в тому, що одні правильні, а другі ні (і ті, і ті можуть не виправдати себе), а в тому, що автор “висновків”, не усвідомлюючи цього, може дуже легко вийти поза ці об’єктивно існуючі в політиці межі правдоподібності, і це, звичайно, уневажнить будьяку вартість його зусиль. Політика мусить діяти з речами, які є складними у своїй неконкретності і чисельності; але той факт, що деякі чинники в політиці є більш чи менш усталені, дозволяє існуванню політики як науки.

Автори цієї серії статей настановлюються на деякі технічні труднощі, зокрема на недостатній розвиток української політичної термінології. Щоб усунути можливі непорозуміння в цій галузі, в особливо сумнівних випадках будуть подаватись терміни в одній з мов, де вони здобули собі загальне признание. В зв’язку з тим, що ці статті не розраховані на читача, який вивчає чи вивчав політику, деякі терміни будуть вимагати ширшого пояснення; це зможе усунути надмірну “технічність” аналізу.

Політика і міжнародна політика

У загальному вжитку термінів “політика” чи “міжнародна політика” встановились певні стереотипні поняття, які мають схильність або відмежовувати ці два терміни до тієї міри, до якої вони не заслуговують відмежовування, або ж, навпаки, окреслювати словом “політика” внутрішню політику так само, як і зовнішню, не входячи в деякі суттєві різниці, що існують між цими двома поняттями. “Відмежовування” помічається в наставленні до внутрішньої політики як чогось негативного; існування партій, зокрема, вважається одним з найбільших лих, і вартість тої чи іншої організації молоді в очах багатьох міряється її більшою чи меншою “політичністю”. Міжнародна політика, з другого боку, не користується такою репутацією, і це ставить її поза межі того зла, яке ми нормально приписуємо внутрішній політиці. Більше того, вживання терміну “міжнародні відносини”¹⁾ (замість рідше вживаних, але більш відповідних термінів “міжнародня” чи “світова політика”) має тенденції виносити її поза межі політики взагалі. Це останнє досить тяжко виправдати; міжнародна політика є політикою — тобто існують деякі суттєві властивості, які об’єднують внутрішню з міжнародною політикою (поза таким механічним спорідненням, як той факт, що характер репрезентації держави — це наслідок процесів внутрішньої політики). Однак, для належної оцінки міжнародної політики необхідно зупинитись над поняттям політики взагалі і міжнародної політики зокрема.

Політика існує завдяки існуванню речей, які є дорогими людині

(чи групі людей) і за які ця людина чи група людей готова змагатись. Іншими словами, політика займається задоволенням людських апетитів (не обов'язково в чисто матеріялістичному розумінні цього слова), які, в свою чергу, є наслідком системи вартостей²⁾ дотичної людини чи групи людей. Отже, політика — це процес; процес задоволення претензій і прагнень на інтернаціональному форумі до тієї самої міри, як і на внутрішньо-державному. Задоволення претензій створює проблему взаємного пристосування; цей аспект політики досить яскраво віддзеркалений у дефініції ролі політика професором В. Е. Гакінгом. Згідно з ним, політик — це людина, що “усвідомлює певність того, що люди мусять разом жити і безконечну непевність відносно умов їхнього співжиття, і котра бере на себе завдання пропонувати ці умови і таким шляхом перетворювати неуспішну групу людей на успішну групу.”

Сила в міжнародній політиці

Якщо ми говоримо про політику як процес задоволення людських прагнень, то спроможність задовольнити ці прагнення стає рішальною в політиці. Це те, що загально зветься силою,³⁾ в якій формі вона б не була — чи то як певна необхідна кількість голосів, чи кулеметів. До тієї міри, до якої людські прагнення і претензії будуть сприйматись як нормальне явище у суспільстві, сила залишиться невід'ємною частиною політики; більше, ніж частиною — її невід'ємною основою. Це може звучати трохи песимістично, але ми мусимо не забувати, що “сила” — це нейтральне поняття; її позитивний чи негативний характер зумовлюється формою і метою, з якою сила використовується.

Внутрі держави проблема задоволення претензій була розв'язана шляхом встановлення уряду; уряд вирішує (або служить форумом, на якому вирішується) питання “хто дістає, що, коли і як”. Уряд — це

єдине тіло, яке посідає законну монополію вбивства, як внутрі держави, так і назовні. В зв'язку з тим, що уряд претендує на посідання найвищої влади внутрі держави (найвищої влади, принаймні, для певної мети — але не для кожної мети) у демократичних країнах встановлюються певні процедури⁴⁾ для здобуття цієї влади; тому роля сили тут дещо прихована. Ці процедури стають важливішими, ніж сама суть; ілюстрацією цього можуть служити вибори (процедура: переможений кандидат сприймає наслідок голосування як кінцевий і не вживає (разом з своїми прихильниками) інших засобів для здобуття влади, що становить для нього суть — чи мету). Більше того — процедура стає частиною вартостей; протести проти “меккартизму” вказують на важливість процедури, за якої жертвується (чи частково жертвується) суттю (чи метою) — викоріненням комунізму з офіційних кіл.

В міжнародній політиці суть чи мета (якщо вона достатньо важлива) ніколи не жертвується задля процедури; якщо це потрібно, проблема розв'язується збройною силою. На інтернаціональному форумі не існує легальної монополії сили; як наслідок цього, відверта сила чи загроза вжити силу відіграє набагато більшу роль, ніж у внутрішній політиці. Як чинник на міжнародньому форумі, демонстрація сили може приймати різні форми, починаючи від натяку в пресі про можливість збільшення воєнного бюджету і кінчаючи маневрами флоту біля берегів ворожої держави. З часу першої світової війни було загально усвідомлено, що війна як така перестала бути задовільно точним засобом для досягнення певної мети; у процесі збройного конфлікту початкова мета губилась і повонений світ виринав, навіть в очах переможців, зовсім не таким, як передбачалось (не говорячи нічого про кошти війни, що далеко переважували здобутки перемоги). Завдяки цьому демонстрація сили, як за-

сіб відносно⁵⁾ мирного полагодження конфліктів, почав набирати більшого значення. У двадцятих роках скупчення військ біля кордонів чужої держави було нерідким явищем в Європі; в 1935 році Сполучені Штати влаштували маневри Тихоокеанської і Атлантийської флот у північно-західній частині Тихого океану, на які Японія відповіла не менш імпресивними маневрами в тому ж самому році; у 1946 році, під час натиску Советського Союзу на Грецію і Туреччину, США вирішили відіслати до Туреччини тіло померлого два роки тому турецького амбасадора на лінкорі "Мізурі". Таких і подібних випадків можна було б перелічити багато, але суть цих демонстрацій полягала не так в тому, що дана флота чи відділ війська становили безпосередню і кінцеву загрозу, як в тому, що за ними були ресурси і військовий потенціал цілої країни. При обговоренні ролі сили в міжнародній політиці необхідно розглянути ці чисто фізичні складники сили, оскільки вони залишаються кінцево вирішальними в міжнародних стосунках. Такими складниками сили є між іншим населення, географічне положення і економічні ресурси країни.

Фізичні чинники сили

Звичайно, зайво говорити про те, що Польща не могла бути серйозним супротивником Німеччини, оскільки її населення майже втричі менше від населення Німеччини. Але саме порівняння кількості населення не може дати задовільної відповіді щодо потуги країни, прикладом чого може бути Китай з якими 450 мільйонами і Японія з 70 мільйонами. Ми ближче підідемо до суті справи, коли дізнаємось, який відсоток населення багатомільйонної країни є у віці від 19 до 45 років і який відсоток з того — чоловіки. Проте, якщо навіть буде встановлено, що процентовість бажаних людей велика і всі вони, якщо потрібно, можуть бути добре озброєні, все ще неможливо оцінити силу даної країни. В умовах, де три чверті населення

(Індія) мусять працювати на землі для того, щоб прохарчувати країну, кількість військово-здібних людей і наявність зброї не багато збільшать військову спроможність держави; в таких обставинах збільшення населення, яке потрібно годувати⁶⁾ породжує бідність і слабкість радше, ніж силу. Характерно, що держави з більшою кількістю населення — Індія (370 міль.) і Китай (450 - 500 міль.) — не становлять собою наймогутніших держав; звичайно, індустріялізація в широких масштабах, що зупинила б приріст населення і звільнила б людський потенціал для військових цілей, могла б значно змінити ситуацію, але це проблема складна і вимагає довгих років.

В обставинах, де інші чинники — як економіка, природні багатства і т. п. відносно порівну розділені між двома державами, приріст населення може бути вирішальним. Цим пояснюється постійний страх Франції після 1871 року: населення Німеччини зростало швидко в той час, коли приріст населення Франції був дуже малим, або й меншим від смертності. Наслідки цього Франція відчувала досить болюче в 1914 і 1940 роках. Отже, при кожній аналізі міжнародної ситуації і намаганні відповісти на питання: "В чию користь працює час?", проблема населення не може бути занедбана, хоч її також не можна розглядати без огляду на інші чинники.

Географія країни, так само, як і населення, може бути причиною сили або слабости; вона може також давати напрям закордонній політиці певної держави. Таким чином, можна розглядати експансію Росії на Далекому Сході (Корея, Порт Артур та ін.), Близькому Сході (Іран, Афганістан) і в балтійських країнах, як прагнення вийти з кайданів географії до незамерзаючого моря. Географічне положення, знову ж, зумовило ізоляційну політику США і Великобританії; Скелясті гори повернули Америку обличчям до Європи, чим пояснюється відносно пізнє зацікавлення (і то в порівняно обмеженій мірі) Сполучених Штатів

в можливій експлуатації чи торгівлі в Китаї.

Як чинник сили, площа країни відіграє важливу роль: вона може дати (напр. СРСР) або не дати (напр. Франція) можливості відступу в глибину країни, що може бути вирішальним у війні; з другого боку, великий, незаселений і економічно нерозвинений простір може утруднювати оборону. Знову ж, оскільки ефективність сили є зворотно-пропорційною до шляху, значна віддаль між воюючими сторонами у великій мірі ослаблює силу тієї держави, яка бореться на території свого ворога. Отже, коли Вашингтонська конференція (1922) обмежила відношення між американськими і японськими лінкорами до 10:6, то, не дивлячись на майже подвійну перевагу Америки, міністерство флоту США вважало, що при такому відношенні сил Америка не зможе активно впливати на політику Далекого Сходу і обмежити можливу експансію Японії.

Важливість клімату у зумовлюванні сили країни є так само незаперечною і очевидною, як гір, океанів і т. п. Спека негативно впливає на енергію людини; надмірний холод і сніги, в свою чергу, утруднюють розвиток країни. Це не випадковість, що всі політично важливі держави знаходяться в поміркованій смузі. Однак, при оцінці цих і подібних географічних чинників, ми мусимо не забувати, що технологія може частково змінити і усунути географічні перешкоди, хоч вони завжди залишаються зумовлюючими політику — до більшої чи меншої міри.

Найважливішою формою сили є, звичайно, економічний розвиток країни і її природні багатства. Це наслідок того, що війни вирішуються перевагою зброї, витривалості засобів і джерел постачання; таким чином, сталь, нафта, алюміній і т. п. — і фабрики для перетворення їх в необхідні предмети — складають основу т. зв. "воєнного потенціалу". Більше того, економічно розвинена країна, замінюючи працю рук маши-

нами, звільняє більшу кількість населення для участі в війні; це особливо стосується населення, яке займається хліборобством⁷). В сучасних умовах країна з великим населенням, природними багатствами і добре розвинутою економікою завжди може розраховувати на перемогу над країною, що не має цих даних; час, коли винахід того чи іншого роду зброї міг дати перевагу країні, яка в інших відношеннях була безпорівняно слабшою, цей час тепер минув.⁸)

Економічний розвиток країни нормально пов'язаний з наявністю природних багатств, хоч вистачальність держави для воєнних цілей не полягає в наявності всіх необхідних сировинців. Нормальною передумовою сили є такі основні природні багатства як вугілля, залізна руда, нафта, алюміній; якщо дана країна є достатньо мілітарно сильною для того, щоб забезпечити шляхи сполучення з країнами, які мають і можуть постачати інші необхідні сировинці, то самовистачальність не є обов'язковою передумовою перемоги (сюди також треба зарахувати економічні ресурси тих країн, які будуть окуповані в перших фазах війни). Крім цього, добре розвинена економічно країна завжди може продукувати "ерзаци"; це тільки проблема коштів — у формі людської праці, матеріалів і затрати часу. А кошти можуть бути рішальними в процесі війни, і тому самовистачальність завжди бажана.

Якщо продукція сталі, вугілля й т. п. вживається як критерій могутності держави, то це критерій досить неточний, оскільки виникає питання: який відсоток даної продукції вживається, або може бути вжитий для воєнних цілей? В тоталітарних державах вживання майже всіх ресурсів для воєнних цілей не становить серйозної проблеми; в демократичних умовах, де існує вибір між власним автом і державним танком, проблема стає дещо складнішою. Тільки в умовах безпосередньої боротьби за існування можливість вибору між танком і автом

втрачає своє значення, але тоді може бути запізно. Це приводить нас до інших, нефізичних засобів забезпечення чи здобуття сили (влади, могутності).

Нефізичні чинники сили.

Кінцевим засобом для досягнення певної мети на міжнародньому форумі, як це було сказано вище, є конкретна, фізична сила. Основною одиницею цієї сили є людина — чи то сама, чи об'єднана в групі людей. У прагненні здобути силу, потугу для будьяких міжнародніх цілей, держава мусить здобути певну кількість співпраці з боку населення, яке є складником дотичної держави — і з боку інших держав, якщо це потрібно. Ці два засоби, чи джерела, заслуговують на увагу.

Одним з засобів, яким частково досягається співпраця між індивідумів — складників держави — є безпосередній примус. Але сам примус не може бути єдиним і цілком задовільним засобом навіть в тоталітарних країнах; в умовах, де доля уряду вирішується кожних чотири чи п'ять років, інші засоби здобуття необхідної співпраці стають ще важливішими. Цими засобами є створення певних вартостей або утотожнювання існуючих вартостей з цілями держави. Найчастіше вживаними серед таких вартостей є нація, ідеологія, свобода й т. п. Вірність до цих вартостей прищеплюється шляхом вживання певних символів як прапор, національний (чи інтернаціональний) гімн, певні місцевості історично-патріотичного значення та ін. Більш чи менш свідомо, всі ці чинники підготовляють індивідуум до пожертви тоді, коли цього буде вимагати держава; пожертви чи то в формі життя, податків, чи праці без відповідної матеріальної компенсації.

Певні вартості можуть бути зумовлені історією, і в наслідок цього нееластичні у виконанні бажаної форми жертвенності в бажаний час. Тоді, коли ізоляціоністична група американського суспільства може погодитись на великі по-

датки задля створення радарної сітки навколо країни, ця ж група (а вона може охоплювати ціле суспільство) очевидно відмовиться оплачувати летунські бази в Франції чи Японії. Знову ж демократичні верстви суспільства можуть стояти на перешкоді економічній чи мілітарній допомозі Югославії, хоч не виключено, що саме така допомога є одним з найкращих засобів збільшення сили Сполучених Штатів у відношенні до ССРСР. Отже, та чи інша форма збільшування сили (чи ефективності політики, що в даних обставинах можна утотожити) вимагає погодження з існуючими вартостями суспільства; в наслідок цього, вибраний засіб збільшування сили держави не обов'язково буде найбільше ефективним чи бажаним.

Сила як така не є кінцевою метою держави, а радше засобом для самозбереження чи досягнення переваги над іншою державою (або групою держав). Оскільки власна сила даної країни ледве чи є задовільною для досягнення певних цілей в міжнародній політиці, здібність здобути союзників і, по можливості, очолювати союз, є однією з форм міжнародньої сили (влади, могутності). Влада не існує незалежно від об'єкту свого впливу, і тут, подібно як і внутрі держави, вартості виконують важливу функцію: держава А може здобути владу над державами ВСД тільки до тієї міри, до якої А поділяє певні (але не всі) вартості даних країн, котрі (вартості) становлять "вартості мети" держав ВСД. Передумовою того факту, що саме ці, а не інші вартості сприяють існуванню влади держави А, є наявність певних необхідних переконань і матеріальних умов. Конкретніше: при існуванні переконання, що комунізм становить реальну загрозу вільному демократичному світові, Сполучені Штати (як матеріально найсильніша держава) можуть бути провідником (влада) цього світу тільки при тій умові, коли вони уявляють собою демократичну країну, яка вірить в

(Закінчення на стор. 45)

Юрій ЯНОВСЬКИЙ

МАЙСТЕР КОРАБЛЯ

(Уривок з роману)

Богдан, поставивши порожню пляшку під стіл, налив з другої собі і двом розмовникам і, витерши серветкою голене обличчя, почав:

— Коли ви і ваша рижа видра витягли мене з води, я прокинувся з думкою, що це не останній раз і що мені знову доведеться колись топитися, бо так сказав на острові Пао малаєць з одстреленим носом. За його словами, мені на роду написано втопитись. Проте, щоразу я впевнявся, що мене зарано примушували виконувати це віщування. Що-разу я оживав. Через це — моя розповідь на три чверті буде розповіддю про те, як я тонув і як мене рятували. У мене перетрушені й пересолені вже всі кишки, і, коли таке життя продовжиться, я гадаю піти до лікаря і зробити собі зябра. Я спостеріг, що такі мої пригоди завжди траплялися тоді, коли я починав революцію, бунт або протестував проти несправедливості.

До рибалки я потрапив оригінально. Треба вам сказати, що я іноді хворію на ностальгію, цебто — у мене з'являється нудьга за батьківщиною. Тепер уявіть собі пароплав, що вийшов із Коломбо до гавані Балканського півострова. Пароплав, звичайно, мусить набрати вугілля — у нього є спеціальні вугляні трюми-бункери. До трюму спускають людей з лопатками, а вони знаходять там чорних зайців, з-поміж них — один китаєць, що задихнувся в довгій, жаркій дорозі. Вечір. Вугіль вантажать при світлі. Труп — морока і затримка пароплава. Хто в такому разі осудить помічника капітана, коли він накаже опустити трупи за борт? Тихий плеск води — і по всьому. З чотирьох — двоє тоне зразу, а двох, похитуючи, несе вода річки, що саме входить до моря. Тепер дивіться, як з води підноситься рука, чути булькання во-

ди, рухання ніг — і один труп починає плисти, лігши на спину. На берег він не виходить, а вилазить. І губить пам'ять. Ви догадуєтесь — це був я, хворий на ностальгію.

Гавань Балканського півострова має при собі й місто. Назвемо його Табором, бо там був концентраційний табор з моїми земляками. Два ряди колючого дроту навкруги не дозволяли всім розлізтися по країні, як хробакам з лопуха. Раз на день приїздила сволоч до табору, тоді всі шикувалися у дворі з дерев'яними рушницями. Їли гідко, працювати не пускали, щоб не розносили своїх думок по країні.

Казати, як я потрапив до табору? А здуру. Заломив свою неіснуючу шапку і пішов. Ностальгія засліпить кого завгодно. Та й чув я, що в таборі одчайдушні люципери, не мають Бога й серця в животі. Вони вже десь одмовились жандарювати, штрейкбрехерувати і втихомирювати повсталу провінцію. Додому тягла їх ностальгія і цілющий біль піз-

Мине і молодість, як золотінь,
Лиш вічний труд ніколи не загине,
Коли кладе отак покірний син
Країні милій — серця тепле віно.

В жалобі схиляючи голови над свіжою могилою одного з найвидатніших українських письменників — Юрія Івановича Яновського, містимо скорочений уривок з його, майже унікального тепер, старанно замовчуваного советською критикою, роману "Майстер корабля".

Другий уривок з цього роману вмістимо в черговому числі "Молодої України".
Редакція

ньої свідомості, думалось мені, що цей табір повинні вислати на батьківщину. І, пішовши до табору, я вистраждав із ним кілька місяців.

Нарешті, приходить товста зараза — полковник. Я не жалкую, що він живий остався, бо в такому разі йому можна ще багато куль бажати — перед сном і, вставши від сну. Полковник натягає єдину нашу струну і грає. "Дарагіє браття, — каже полковник, — гасподь бог наш всевишній смілоствілся над нами. Всех нас дома ждуть жони і діти і многа-страдальная страна. Мне удалось, памятуя свой долг атца і старшава таваріща, іспрасіть разрешенія у властей і законтрактавать карабль для паездкі дамой". Наша струна — ностальгія — вібрує і дрижить. Ми хочем вірити, кидаючись від надії до розпачу.

Одбирається сот зо дві. Решта клянеться, що не поїде на розстріл і ввійде в свою країну вперед багнетами. Рушниці у всіх дерев'яні, стрілянина відкладається до слущ-

ного часу, а люди, що жили, боролись і вмирали поруч, розгороджуються на ніч барикадами.

Ранком у сірій млі вантажимося на корабель. Дехто плаче і побліділе обличчя наставляє на північ. Інші вимінують хліба і з'їдають задумливо, перехилившись через борт. Я, потрапивши до рідної стихії, літаю скрізь. Корабель — великий парусник, старовинний бриг. Мачти на ньому чужі. Замість справжніх: фок-мачти і грот-мачти — якесь неперозуміння.

На бригові є сліди ремонту на швидко руку. Походження він — не знати й якого: іспанець чи португалець, а може й англійської роботи його дерев'яні борти. Є місця для гармат, забиті пізніше мирним хазяїном. Бриг розподілено на дві частини: глуха перегородка знизу й до палуби відокремлювала на кормі каюти для начальства, залишаючи багато місця для команди на палубі і в кубрику.

Носився бриг по морях, латаючи паруси, поновлюючи щогли і переходячи від дідів до онуків. Смолили його будівничі, смолили й правнуки. Пінили море, відкриваючи землі. Повісили прапори над чужими головами, затуливши сонце. Тепер бриг витягнуто з домовини, і ми вертатимемося ним додому. Його й дельфін міг потопити, вдаривши хвостом або упірнувши під корму. Бриг одслужив уже службу на морях, — це порушення його спокою в тихій затоці корабельного гробовища скидалося на образу старости. Ми пливли на північ до рідних берегів. Була гірка неправда в тому, що ми пливли без жодного прапору. Скільки разів цей бриг повертався до континенту, гордо піднявши переможний шовк прапорів! На старість йому доводиться везти збезпрапорених солдат, які не сміють піднести над собою стяг зрадженої батьківщини.

Ми йшли в ранішньому тумані. Бриг рипів і кректав, розсохлий і страшний. Бісової віри вітер ледве надмавав паруси. Туманний ранок. Я ходив понад бортом задуманий. Ме-

не тривожило те, що перед від'їздом у гавані вештався французький офіцер і, як зацікавлена особа, поглядав на бриг. Наш полковник, прощаючися з берегом, ніби знайомими очима подивився на француза. Більше нічого. Та я пройшов огні і води і дещо страшніше за ці стихії. Мене обдурити тяжко. В цей час мене покликали вниз. Посуд наш здорово протікав. Я пошукав сокири, бо я тесля, і не знайшов її ніде. Це мене ще більше навело на недобрі думки. Полковник дуже лютував, йому не сподобалась можливість втопитися на такому судні. Бригом правував поганий, кривий і кошлатий румун з двома матросами. Він дав мені пощерблену сокиру, якою не то що тесати, а й рубати тяжко. Я почав латати дірки. Та їх наче на зло було безліч і все з'являлися нові. Гниле дерево не тримало цвяхів, і мої латки одлітали під напором води. Тоді ми заходилися скубти старий канат, мочити його і розмочалювати, готуючи в той же час патички, щоб запихати цю паклю в щілини. Велика робота закипіла на бригу. Воду вичерпували відрами, які знайшлися, висмоктували з трюма примітивною помпою, що завше є на подібних кораблях. Сами собою організували й зміни, щоб акуратно, по-військовому, відпочивати й робити. Познайомилися десятські, спеціалісти у цій тяжкій галузі — плити морем, не допускаючи в трюм води.

Полковник сидів у кріслі на кормі. Він задумливо палив цигару і читав книжку. Або удавав, що читає. Сонця не було видко. Румун-капітан виймав занозу з босої ноги. Мене він до роботи не пускав, і в компас його я ні разу не міг зазірнути. Бриг ішов помалу. Я відчув тривогу, яка росла й росла. Іноді й не скажеш, від чого вона береться. Крутився біля румуна й полковника, плекаючи надію побачити чи підслухати.

На моє щастя, полковник їхав не сам. З ним була дочка — чорна, як сім галок. Їй було років шістнадцять. Я помітив, що вона виглядає

з віконця на мене, і почав повертатися перед її очима, як пишний півень. Потім я кивнув їй, запрошуючи вийти на палубу. Вона довго переломлювала себе і нарешті вийшла, червона, як кумач. “Чи немає у вас якої книжки? — попросив я, соромливо опустивши очі, як того вимагала дипломатія. — Я страшенно люблю читати, — казав я, — різні книжки. Та наші хлопці, язви їхню душу, ніяк не дають читати, доки їх не покриєш... — я закашлявся, видушуючи, як би делікатно закінчити. — Доки не покриєш їх брезентом зневаги”, — вимовив я, слідкуючи за поплавком закинutoї вудки. Риба клюнула — дівчина запросила мене до каюти, і ми вдвох почали вибирати книжку.

“У вас мама є?” — запитала дівчина-галка.

“Мама є і сестричка мале-есенька, — зарипів я солодким голосом, а в самого на язиці лежали всі лайки, які я маю за честь знати. — Вони мене ось уже п'ять років, як не бачили. Мамочка в мене старенька і швидко вмере к чорту, — інформував я, думаючи за друге і не знаючи, що стою на правильній стежці до серця дами. Цікавість її зростала. Я мусів розповісти цілу історію з безліччю вбивств та самогубств, які падали на голови моїх кривих, вигадати собі крім сестриці — ще й померлого братика і його любити, безжалісно розлучити всіх нас і розкидати по світі, і, нарешті, відправити вигадані кораблі на батьківщину до матері в обійми. Моя фантазія розчулила дівчинку. Вона була некрасива і нерозумна. На неї ніхто очевидно не звертав уваги, і тепер вона цілком була під владою незвично. Серце в неї, вже здібне до любови, вперше завмирало під ніжною опуклістю грудей, та у ній усе ще було від дівчинки.

Мене не треба вчити, як себе поводити з дівчатами. Я йду завше просто і ніколи не помиляюсь. Дівчинка звикала до мене з кожною хвилиною. Вже ми з нею ходили по палубі під холодним поглядом батька. Ми стояли біля борта, дивилися

в воду, і я кокетував з усієї сили. — Коли ми приїдемо додому, — казав я, — я вас посадовлю на найкращого візника і ми поїдемо до найкращого ресторану. Нам буде весело, як у раю. Найкращого вина я вам поставлю на стіл.

— Я не поїду додому, на візника не сяду, — дівчинка схаменулася і замовкла. — Мені не можна з вами говорити, це тайна.

Я прикусив губу, щоб не витрясти з своєї дами душі разом із тайною. “Чому ж ви не поїдете? Адже бриг іде? І хіба я вам не подобаюсь?”

Дівчинка одвернулася. — “Папа заборонив мені казати вам, що ми їдемо не...”

У цю хвилину спереду над нами прорвалось сонце, і в мене сколихнувся весь мозок. Я ледве не впав через борт. — “Ми їдемо не додому, — закричав я, — ми їдемо на південь. Сонце мусило б бути позад нас!”

Я схватив дівчинку за руку і поволик за собою на прову брига. Вона — налякана — мало сперечалась. Полковник побіг униз, очевидно, за револьвером, почувши щось недобре. Земляки обступили мене, покинувши викачувати воду. Стало тихо, тільки булькотіла вода та шуміло море.

— Хлопці! — крикнув я, — нас зраджено! Ми їдемо проти сонця, на південь, а путь наша мусить лежати на протилежну сторону.

Хлопці показалися. Мало назвати їхні вислови лайкою. Багато років вчилися вони висловлювати почуття неймовірними сполученнями слів. Через те, що завше ці почуття були гіркі, болючі та безвихідні, наче всередині немає серця, скрізь уїдлива зелена жовч, то й вислови велетенськими зегзицями підіймалися до щогол.

Налетів туман, і ми опинилися в тумані. З боку корми пролунав постріл, і голос полковника крикнув звільнити палубу. Ми зайшли до трюму, де вода вже стояла по кісточки. Я розпитав дівчинку про задум її батька. Вона, налякана оскан-

женілими обличчями товаришів, розповіла мені все, що знала. Я слухав її сам одійшовши від юрби. “Куди ми їдемо?” — кричали нетерплячі. Я виліз на бочку.

“Громадяни, — закричав я, — ми їдемо на південь. Нас продано в армію. Ми будемо в африканських пустелях битися з чорними повстанцями. Ми вже не люди. Світ хоче нас умертвити та ще й з вигодою для себе.” Говорив я ще багато дечого, оповідаючи про своє перебування на Пао та на Яві. Ми піднімали бунт на кораблі. Ми вирішили це зробити, заволодіти бригом і попливти на північ.

Коли ми поткнулися на палубу, пролунало кілька пострілів. І один із наших покотився мертвий вниз. Це зробило нас уважнішими і об'єднало коло завдання. Перший труп завше найжахливіший. Він відіграє роль факту, якого не переїдеш, як не оживе ніколи забита людина. З корми в наш бік було направлено, очевидно, не менше чотирьох винтовок — румуна, полковника і двох матросів. Я взяв ініціативу до своїх рук.

Нав'язавши брудну ганчірку на палицю, я виставив її в ляду. Кілька куль пронизало її одразу. Я помахав ганчіркою. “Не стріляйте, — крикнув я, — зараз вийде на палубу тільки четверо, щоб стати до помпи — вже повен трюк води. Не в ваших інтересах топитися разом із нами”. Мені ніхто не відповів. “Полковнику, — продовжував я, — з нами ваша донька. — Ми її першу втопимо. Не забувайте цього”. Полковник не зразу відповів. “Ми вас перестріляємо, як скажених собак. За кожний палець моєї доньки — десятьох повішу на реях”. Ми підняли страшний регіт. Полковникові відповідало черево незвичного звіря, замкненого, але не зв'язаного. Він почув не мало побажань собі і його близьким, почув люту обдурених людей. Я зробив порядок.

“Я згоден, — почувлося від полковника, — хай четверо виходять і стають до помпи. За це відпустіть зараз же дочку”. Треба було тор-

гуватися — він уважав нас за дурнів. Ми погодилися на тому, що віддамо йому доньку, коли висмокчемо всю воду з трюму.

Я виліз на роботу в першій четвірці. Туман висів, проте палубу всю можна було бачити. Була чудна мряка, у якій корабель здавався вулицею, що похитувалася, паруси безпомічно висіли, і хололо застигле повітря, ніби воно завмерло перед подувом урагану.

Вороги наші сиділи за дерев'яним щитом, що міг цілком захищати їх від наших очей. Їх було дійсно четверо, озброєних винтовками. Качаючи воду, я не переставав оглядати палубу, нотуючи всі дрібниці, мов хотів вивчити їх на пам'ять. — Ми працювали совісно. Туман не розходився, стало парко, як перед зміною погоди. Шелестіла вода, падаючи за борт, звуки, що їх давала помпа, були жалібні, ніби кректала качка. У трюмі не чути жодного слова. На кормі шепотять наші вороги, і видно димок з сигари полковника. Чудна тиша почувалася — виповнена лише нервовим цокотом сотень сердець. Ми натомилися і попросили зміни, яка стала на наші місця, доки ми спускалися в трюм.

Ми спробували прорубати в трюмі переборку, але крізь дошки в нас полетіли кулі. Полковник рішуче вимагав повернути дочку. Нам нічого не залишалось, як відпустити її. На палубі помпа працювала. Дівчина пішла на корму, оглядаючись на мене. Можу поклястися, що я зовсім не хотів їй зла, і все трапилось поза моєю волею.

Час ішов, і становище не змінювалося. Я перебрав уже сто плянів, як нам напасти, не загубивши людей даром. Потім я пішов до помпи, наказавши бути всім наготові. Працюючи, я потихеньку навчав товаришів, що робити. Струмінь води, повернутий на корму, проте одразу припинився через несправність помпи. Але ми, виявивши таким чином свої наміри, уже не мали права зупинятись. Ми попадали додолу і кинулися до корми. Двох було поранено. Румун-капітан кинув винтов-

ку і підняв руки. Він був сам на палубі.

“Де полковник?” — закричав я. “Полковника нема. Він поплив уже в море”. “На чім поплив?” “Човен. Я маєм тут човна”. “А чому ж ти сам не тікав? Ми ж тебе повісимо”. “Я хазяїн. Бриг — моя. Це — мій жона. Я буду ваш”.

Краще було не вішати цього босого й кривого капітана. Ми його помилювали і гуртом стали повертати паруси. Нам допоміг випадковий вітрець. Тепер ми посувалися на північ. І на наше щастя погода вирішила переменитися. Десь піднісся вгору туман, і свіжий низький бриз забив у паруси. Загальна радість наче ще підбадьорила вітрову силу. Бриг вирівнявся, як кінь під добрим вершником, і летів, птахом припавши до хвиль.

Я зайшов до каюти і побачив там дівчину. Вона сиділа в кутку, закутавшись у хустку червоного шовку. “Чого ти, дитино, не втекла?” — промовив я. Дівчина замість відповіді — розревлася, як дурна, і чекала, що я приголублю її або дам цукерку. Я зняв з неї платок і вийшов на палубу з платком. Незабаром ми йшли вже з прапором, і очі у всіх були мимоволі звернені на цей прапор.

Та наше життя завше висить на ниточці. На світі завше більше поганого, ніж доброго. Той, хто вірить у долю, може собі записати, що в долі напівчорне обличчя. Хто любить своє життя, хай молиться, щоб помирати на суші. Та персонально я — волю бути похованим у морі.

Ми не бачили, звідки прилетів перший набій. Тільки повірили ми в нього, коли він розірвався в воді на нашому шляху. Я знайшов щось подібне до рятувального пояса і надів його на дівчину. Вона плигнула за борт. За нею поспішив і я. Ми швидко залишились позаду брига. Люди скакали з нього в море. В корабель уже потрапляли набої. Швидко впала мачта, війнувши парусами. Потім упала друга. Востаннє я побачив фігуру румуна на кормі, який

зривав прапора. Та його швидко закрила хвиля.

За сотню метрів від нас пройшов крейсер "Ісмет". Через борти перешилилися люди і дивилися в воду. Мені здавалося, що мене розглядають у бінокль. Я підняв руку. Але крейсер не зупинився і швидко зник у напрямку на північ.

Ми з дівчиною продовжували нашу путь. Сонце з'явилося на білих хмарах і пливло сухе на сухому небі. Дівчина тримала себе по-геройському. Їй тільки не вірилось, що так кінчається її перша й остання любов. Мені не вірилось, що я не допливу до берега. Я удавав з себе веселого, щоб і втопитися з посмішкою. Потроху ми почали клацати зубами. Я роздягся зовсім і робив у воді гімнастику. Потім я поміг роздягтися й дівчині. Ми не почували жодного сорому, бо там, де панує смерть, тіло вважається пре-

красним і досконалим, всі одвічні питання — ясними й зрозумілими, а людські бажання — дрібними.

Ми трималися на воді до вечора, протрималися й ніч. А може їх було кілька — днів та ночей. На морі й назва дивною стає: чому ніч, і чому день, коли йде, переступаючи через моря, великий час? Дрібними дзвонами лютує небо, сліпуче світло горить у мозкові й уночі, і мозок хоче не пропустити виконати своєї останньої роботи: відбити грань, за якою починається небуття.

Я загубив свідомість, притискаючи до себе напівмертву дівчину. Ось у такому вигляді я й потрапив сам до рибалок. Що сталося з дівчиною, ви певно догадуєтесь. Часто хмарка, народившись в синій купелі неба, розтає без сліду, несучися в невідому далечінь, і тільки може крапля води впаде з неї.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Останнім часом на еміграції склалися такі обставини, що українські письменники не мають жодного голосу у видавничій справі. Переважна більшість наших видавництв не береться за видання кращих творів сучасних українських письменників, вважаючи за спокійніше й вигідніше перевидавати речі, давно апробовані. Таке становище ставить під загрозу розвиток вільної української літератури та саме її існування.

Тому ми, група письменників і критиків, прийшли до спільної думки закласти видавництво письменників, яке ставить собі за мету:

а) уможливити появу друком творів сучасних письменників української еміграції;

б) налагодити діловий контакт письменників із читачами — прихильниками вільної української літератури, із культурно-громадськими українськими установами та книгарнями.

Матеріально-фінансовий фонд видавництва започатковується відчисленнями у встановленому розмірі із прибутків від книг, виданих коштом авторів, що бажають приєднатися до видавництва.

Цей фонд, крім того, може рости із таких джерел:

а) відчислення з реалізації книжок, виданих цим видавництвом;

б) внески окремих осіб-прихильників і меценатів (підприємців, книгарів, видавців перевидань, установ, організацій тощо);

в) відсоток із прибутків від літературних виступів, вечорів тощо.

У дальшому ставимо завданням:

а) утворити при видавництві літературну газету або літературно-громадський журнал;

б) утворити літературний фонд, для допомоги авторам, що опиняться у виключно важких обставинах.

Видавництво приймає назву: Видавництво Письменників "Слово".

Всіх, прихильних до цієї справи, просимо писати на адресу:

Slovo, P. O. Box 32, Peter Stuyvesant Sta, New York 9, N. Y., USA.

За дорученням ініціативної групи:

Докія Гуменна

Борис Подоляк

ІГОР КАЧУРОВСЬКИЙ

І. Качуровський — один з талановитіших українських поетів на еміграції. Народився 1918 року на Чернігівщині. Юнацькі роки провів за межами України, куди виїхали його батьки, уникаючи переслідувань на соціальному тлі.

Вчився в Курському педагогічному інституті, де здобув, під керівництвом відомого теоретика літератури проф. Яرخа, ґрунтовні знання з теорії літератури, зокрема поетики. Друкуватися почав 1945 р. на еміграції, маючи за собою вже чималий творчий доробок, що, неспівзвучний з пануючими в советській літературі офіційними напрямками, не міг у тих умовах бачити світу. 1948 р. в Зальцбурзі (Австрія) вийшла друком перша збірка його поезій "Над світлим джерелом". З того часу І. Качуровський постійно друкується в літературних журналах і газетах, виступаючи не лише як поет, але й як автор майстерних оповідань, нотаток з теорії віршоскладання та дотепних літературних пародій.

З 1949 р. І. Качуровський постійно живе в Аргентині, де редагує журнал "Пороги" та співробітничав в різних пресових органах. З появою перших чисел "Молодої України" стає її постійним співробітником. Останнім часом І. Качуровський працює над остаточним упорядкуванням трьох збірок: "В далекій гавані" (поезії), "Шлях невідомого" (оповідання) та збіркою літературних пародій.

Нижче публікуємо кілька поезій І. Качуровського з книжки "Над світлим джерелом" та ряд нових, що вийдуть до збірки "В далекій гавані". Ред.

З КНИГИ "В ДАЛЕКІЙ ГАВАНІ"

Беовульф
(Неогексаметр)

Озеро вкруг обступили мертві
насупліні скелі
Десь тут гніздяться вони —
велетні в тайній оселі.
Дика місцевість довкола —
похмура, глуха і потворна.
За водоспадом гримучим печера
глибока і чорна.
В озері темна вода, що ніколи
не світить блакиттю,
А з глибини визирають хижі
зелені страхіття.
Десь тут гніздяться вони —
нащадки злочинного роду.
Меч свій бере Беовульф
і відважно пірнає під воду.
Воїни стали і ждуть. Швидко
минають хвилини.
Тільки ні брязкіт мечів, ані крик
з-під води не прилине.
Раптом здригнулись усі.
Хоробрі нахмурили брови:
В озері, повнім страхіть,
вода закипіла від крові.

Сильним, безстрашним бійцям
сльози набігли на очі —
Під водоспадом гримучим піна
червона клекоче.
Знов впливають наверх підводні
потвори зелені.
За Беовульфом король буде
тужити в Олені.
Данці відходять додому. Правди
дружина не знає.
Та роздалася вода і враз Беовульф
виринає.
Голову велетня воїн виносить
з печери з собою,
Разом з ворожим мечем —
здобиччю смертного бою.
Тож не жахаймось і ми, що довкола
провалля і гори,
Що на поверхні життя —
бридкі, осоружні потвори.
Битва кривава триває в глибинах
таємних і чорних,
Зброя, здобута в бою, не схибить
в руках непоборних.

ПОЛУСТАНОК

А я не встиг на потяг...

(М. С.)

Не наздогнав останнього вагона...
Як жовті іскри, гаснуть світляки,
Холодна вогкість віє від ріки
Над сірістю вечірнього перона.

Не наздогнав.. Тепер сиди і жди
У мертвій порожнечі полустанку.
Наступний поїзд прийде на світанку —
Бо тут не часто ходять поїзди.

О першій розминулись два експresi
(На полустанках не стають вони) —
І знову чорне плесо тишини
Пливе над синню річаного плеса.

...А зрештою — пощо рушати в путь?
Пощо це сонне і нудне чекання?
Таж втрачена — її не повернуть —
Нагода неповторна і остання.

Вечірній "дачний" відгрімів і стих,
І жоден звук до мене не долине.
Я поспішав даремно. Я не встиг
На залізницю вибігти з долини.

Всі сподівання, задуми, жалі
Стають відразу марними й пустими:
Ніякий поїзд вранці тут не йтиме,
І ранок не настане взагалі.

З ІВ. БУНІНА

Зірку ту, що гойдалась на темній воді,
Під кущем верболозу в забутому саду,
Ясний вогник, що блимав до ранку
в ставку —
Я на небі ніколи тепер не знайду.

В те село, де минали літа молоді,
Де я нишком складав мої перші пісні,
Де плевав я на щастя надію палку —
Не вернутись ніколи, ніколи мені.

ДО МЕЛЕАГРА

Юність, світанок, весна в левкоях
твоїх, Мелеагре.
Хочу змішати з вином ім'я солодке твоє.
Руку — крізь двадцять століть —
простягни мені, друже з Гадари,
Чарку мені простягни: вип'ємо нині
удвох.
Скільки змінилось речей, але що нам
з тобою до того? —

Ми ж бо уміємо в них бачить
незмінну красу.
Квіти веселих лілей зробились
назавжди сумними,
Та і в печалі вони кращі за одяг царів.
Молодість, сонце, любов у вінки
заплітають поети,
І не зів'януть повік ранні левкої твої!

З КЮРЕНБЕРГА

Ich zoch mir einen Valken...

Я сокола леліяла, плекала понад рік,
Коли до всіх бажань моїх, приручений,
він звик.
Я золотом оздобила кінці його пір'їн,
Та полетів під хмарами він до
чужих сторін.

А я все бачу сокола, що лине в висоті,
На його перах полиски шарлатно-золоті,
І стрічкою шовковою пов'язана нога.
З'єднатись тим, що любляться,
хай Бог допомага!

**
*

Як це добре, що ти не зі мною,
Що, згадавши минуле, я можу
Уявляти тебе неземною,
В тобі іскру знаходити Божу.

Зрідка бачились ми вечорами;
Майже зовсім тебе я не знаю.
Бо так скоро пройшли поміж нами
Сиві хвилі старого Дунаю.

Ти лишилася десь за рікою.
Я віддався вогню й буревію.
Чи ж була ти насправді такою,
Як про тебе закохано мрію?

Як це добре, що ти не зі мною,
Що, згадавши про постать дівочу,
Я малюю її неземною,
Уявляю такою, як хочу.

**
*

Тут, на півдні, весна невесіння,
Що її ми відчуті не в стані.
Бо далеко десь — золото з синню,
По сугір'ях — ліси полум'яні.

Що нам, справді, весна неласкава? —
Ми ж осінніми сповнені снами.
І вже знов, як рум'яна заграва,
Підіймаються буки над нами.

Темне місто внизу заніміло,
І порушує тишу врочисту
Тільки шерех опалого листу,
Коли присмерк надходить несміло.

Пам'ятаєте дня погасання
І берез золоте шепотіння?
Це була моя мрія остання,
Це була моя казка осіння.

Там сьогодні ті самі шипшини,
Багрянють листи винограду..
І невже це назавжди, без зміни,
І рятунку нема, ні розради?

Звикни, серце, до іншої мови,
Полюби ці палаючі весни! —
Може, привид гіркої любови
Хоч тоді не воскресне!

**
*

У великому людному місті
Є багато глухих дільниць,
Де вночі під платани безлисті
Чорна сутінь лягає ниць.

Я тебе проводжав додому,
Ми пустим передмістям ішли.
В темну вулицю, нам невідому,
Ми звернули, не знати коли.

Зупинились: куди ж тепер нам?
Повернути назад, чи вбік?
Щось встає силуетом химерним,
Десь ліхтар миготить віддалік;

Невиразні провулків провали,
Смужка неба, як зоряна шаль.
Та, на жаль, ми недовго блукали
І дорогу знайшли... на жаль.

І лишилось бажання дике
Відтоді — на добро чи на зло —
Заблудитись з тобою навіки,
Щоб назад вороття не було!

Федір ОДРАЧ

З у с т р і ч

(З недрукованої повісті "Біженці")

Віяло світанковою прохолодою. Обабіч шоссе, над луками, повисла синя мряка. Возик повільно котився вперед. Хоч біженці й були вже ситі, та придбаний вантаж відчували вони щораз дошкульніше, коли треба було тягти візка на узгір'я, що траплялися їм в дорозі. Навістила їх ще й інша прикра несподіванка: Павло постійно терпів від забурення шлунка. Він взагалі мав хворовитий шлунок, а коли наковтався вепрового м'яса, відразу ж дістав жакливе розвільнення. Іноді пройшовши тільки з сотню метрів, змушені були зупинитися і Павло тоді негайно біг за найближчий придорожній куш. Вертався до візка блідий і роззлоблений до крайности.

Десь коло дев'ятої ранку біженці досягли граничної рампи. За рампою, за границею, була вже Судетська земля. Пані Надія повеселіла.

— Бог милостивий не дасть нам марно загинути, — заговорила вона. — Два, три дні — і будемо в Баварії.

— Баварії? — ревнув Павло, відскакуючи від дишля. — Думаєте, що ще три дні будемо тягти ваші бебехи? За кого ви нас уважаєте? Може за круторогих?

Він раптом затявся і вхопився о-

біруч за живіт.

— Он копиця сіна, біжіть за неї, Павле! — зичливо порадив письменник. Павло відразу ж пустився бігти за копицю. Був він згорблений і ніби підштовхуваний вітром. Письменник зняв з візка Олюню, посадив на своєму розгорненому плащі побіч шоссе і звернувся до пані Надії.

— Дивно, шановна пані, — затиноючись, сказав він, — чому людині суджено вічно надіятись і шукати? Іноді прямо віриш, що колись у майбутньому знайдеш те, чого шукаєш. Хотіння „щось”, чи „когось” відшукати штовхає людину вперед і вперед...

Він зніяковів, вийняв з кишені нотатника і почав до нього нашвидку щось записувати.

— Чи ви постійно прагнете когось відшукати, пане Михайле? — обережно спитала пані Надія.

— Гак, майже від дитячих своїх років, — шепотом прорік він.

— Чи ви жонаті, пане Михайле? — з тремою спитала вона знову.

Письменник здивовано глянув на неї.

— Даруйте, я... я... тільки з глупої цікавості.

— Нічого, нічого, пані Надіє. Запитання цілком влучне. Я жонатий,

тобто, — був жонатий. Найшов ту, яку ніби колись шукав; потім її втратив, потім туга мене переслідувала за тією втратою. А ще потім душа підказала мені, що те, що я найшов, а потім втратив — не було моїм щастям, що мені треба ще шукати й шукати. І, повірте, я впевнений, коли найду те „щось”, чи „когось”, це буде тільки хвилиною щасливою знахідкою, яку неодмінно втрачу, щоб потім шукати й шукати — і ніколи не знайти. Може скажете — курйоз це?

— Ви песиміст, пане Михайле! — рішуче сказала пані Надія. Вона хвилину надумувалася і потім притишено сказала: — Так, іноді таке трапляється з людьми. Ох, чи віднайду ж я свого чоловіка, Боже милий?

Павло вже вернувся з-за копиці. Він тримався за живіт і голосно крахтів. Знову рушили в дорогу. Потім наблизилися до якихсь чагарників. Чагарники покривали невелику долину. Як тільки увійшли туди біженці, зразу ж помітили, що тут крижувалися два шосе. Одне з них бігло з півночі на південь, друге зі сходу на захід. Вибрали догідне місце під кушем. Розтаборились.

— Господи, як тягнеться оця дорога! — зідхнула пані Надія. — Либонь ще ж буде з п'ятдесят кілометрів до Баварії.

— Знов Баварія! — вибухнув Павло. — О, майстре, я збожеволю!

— Ох, Павле, які ж ви недоброзичливі, — з жалем сказала пані Надія. — Невже ви не бажаєте, щоб я відшукала свого чоловіка? Він мені сказав, що буде чекати мене в Регенсбурзі.

— А хай усе це лихо пірве! — скрикнув він. — А яке ж мені діло до вашого чоловіка? Та зіхосьте з ним, тее, хоч сьогодні, але тільки не за рахунок мого здоров'я. Збожеволю, ей-бо, збожеволю!

— Згинемо, дітоньки мої милі! — заплакала пані Надія, тулячи до себе дітей. — Не побачите свого тата, ой не побачите, дітоньки мої...

Цей вибух розпачу не сподобався

теж і письменникові. Занадто вже тремтить вона за свого чоловіка. Чи ж заслужив на таку гарячу дбайливість отой професор Бже, що, до речі, ще недавно накидався на його твір?

— Ваші побоювання, пані Надіє, не на часі, — лагідно сказав він. — Ці ось терени й так за пару днів будуть у руках американців. Ми ж усі й стремимо бути під їхньою опікою.

— Я хочу до Ба-аа-варії! — заголосила пані Надія.

— Я хочу на Україну, додому хочу! — передразнював Павло.

Аж знечев'я, цілком близько, праворуч, затріщали в чагарниках поодинокі постріли. На дорозі, неподалік від крижуватки, задудоніли якісь численні кроки. Біженці принишкли. Дудоніння наближалось. І ось, на крижуватку ввійшли якісь обірвані люди. Вони йшли безладним натовпом. Число їх дедалі збільшувалося. Чоловіки з порослими бородами, худі й голодні, мов тіні, шкандибали перед себе. Були тут і жінки, зодягнені в лахміття, з уваленими від голоду очима. Чоло натовпу вже було за крижуваткою, за ним струмком пливли, й пливли обірвані люди.

— Кацетники! — шепнув письменник.

— Ховаймося! — шепнула пані Надія.

— Вбивають, он там, позаду, усіх тих, що вже не можуть йти, — мляво сказала якась жінка по-українськи. Вона була боса, як і більшість її супутників. — Голубчики, може маєте щось їсти?

— Ховаймося! — скрикнула пані Надія.

— Знов за свою шкуру! — прошипів Павло. — Гей, люди добрі, де ж ваші „янголи-хранителі”?

— Позаду і ген, на краю чагарників, з автоматами, — озвався з натовпу якийсь слабкий голос.

Павло підбіг до возика. Вхопив кілька консервів і метнув у натовп. Кістляві руки в повітрі зловили їх. Струмок кацетників без перерви рухався вперед, Павло зручно метав і

метав консерви. Нарешті приєднався до нього й письменник. Вони переважно цілилися консервами в скупчення жінок із дітьми.

— Панове, панове, — заламала свої руки пані Надія. — Що ви робите? Що ж ми самі будемо їсти? Зупиніться, благаю вас!

Але ні письменник, ні тим більше Павло, не зупинилися. Їхні руки безвільно опустилися щойно тоді, коли в возику не було вже ні одної консерви. Павла охопила просто якась гарячка. Врешті він нагадав, що має щось на голові. Тож здер зі своєї чуприни капелюха і „тарілкою” жбурнув його в натовп.

— Ловіть, може комусь придасться!

Він не мав терпцю стояти на місці. Він навіть дивувався, чому це на возику було так мало консервів. Нарешті його очі наткнулися на невеличку валізку, що лежала на візку, над дишлем. Він вхопив її, і хотів метнути в натовп. Але в цю ж мить вцепилася в його руку пані Надія. Швидко виявилось, що це була Надіина валізка. Хоровід кацетників скінчився. Позаду енергійним кроком маршували озброєні СС-мани. Біженці дивувалися потім, що ці грізні люди не причепилися до них. Може нічого не бачили?

— Втікаймо звідси! — благально підняла на письменника свої очі пані Надія. — Там он, на краю кущів — трупи. Постріляні люди, Боже милый!

Після всього баченого їм справді було вже не до відпочинку. Вони швидко потягли візка на край кущів, у західньому напрямі. Як тільки вони опинилися на узгір'ї, за кущами, перед ними відкрився чарівний краєвид. Подалік, на горі, п'ялася вгору готична вежа якоїсь церкви. Коли вони спустилися в долину і виходили знов на черговий пагорбок, церква перед їхніми очима була виразніша і, здавалося, ще величніша. Церква височіла на горі. Гора була густо всіяна невеличкими дімками. Червоні дахи домів були освітлені ясним весняним сонцем.

— Що за панорама! — захоплено прорік письменник. — Подивіться, Надіє, якою широкою смугою прилягають сади до цього міста!

Пані Надія не захоплювалася чарівним краєвидом. Вона тонкощами своєї душі відчула, що відносини між нею і письменником натягнулися. Так, вистачить чогось найменшого, щоб все пірвалося. Вона ніяк не могла і сливе ніколи не зможе забути розтрата консервів. „Чи ж на те знайдено ці консерви, щоб роздати чужим людям?”, — думала вона, злісно косячись на своїх співмандрівників.

— Ох, Боже милий, я наперед знаю, що в цьому он місті ви мене залишите, — плакливо розважала пані Надія. — Залиште й підете, а мене чехи видадуть москалям. Ох, дітоньки мої милі, на поталу видадуть нас москалям! — Вона майже з ненавистю подивилася на письменника. — І тоді напишете роман, якому дасте заголовок: „Трагедія жінки з дітьми”.

— Е-ех, якби я міг у такій мірі володіти пером, як бритвою, я вас „підголив би” мадам! — заглаголив Павло, притискаючи бороду до шиї. — Я розмалював би вас, прикрасив би, і це була б не така собі покинута жінка, а щебетлива ластівка, передбачлива матрона і одночасно філософ у спідниці.

— Глуміться, глуміться над безборонною жінкою! — процідила пані Надія.

— О, Боже Саваоте, не допусти мене в майбутньому до товариства з такою жінкою! — молився Павло. — Чи бачите, майстре, як вона жваво дрібоче за візком, якого ми тягнемо рештками своїх сил? Коли б їй до рук батіжок, вона б нас підганяла, як тяглових тварин. О, надіє, мати рідна, чом ти служиш іменем для цієї бездушної жінки!

Він побілів з пересердя.

— Ви, здається, хворі, Павле, — лагідно сказав письменник, щоб якимось притупити в ньому запал до нападів на паню Надію. — Ви кру-

тите головою, Павле? Не крутіть! Я бачу, що вам потрібний лікар.

— Лікар? — здригнувся Павло. — Ви, бачу, смієтесь з мене, майстре.

— У вас під очима сині плями, Павле, зір ваш припорошений млою, — спокійно, але впевнено вів письменник. — Ні, крім шлунка, у вас ще щось негаразд.

— Ви хочете вмовити в мене хворобу, майстре? Я бачу це по вас. Іноді й можна збаламутити декого з хитким характером. Та ви не на такого натрапили.

— Ну, коли ви справді здорові, Павле, тоді треба тільки радіти, — щиро прорік письменник, співчутливо поглядаючи на нього. — Так, я, звичайно, можу помилятися. Імовірно, що ви здорові, Павле.

Але ці добродушні слова викликали в Павла протилежну реакцію. Він чомусь затремтів, очі його втратили свіжість, набрали якогось водяного кольору.

— Що з вами, Павле? — схвилювано спитав письменник.

— Я тільки так... я, бачите, маю підірвані нерви. Ні, у мене, мабуть, ще щось.

Він почав задихатися; відступив від дишля і, хитаючись, доволікся до краю шоссе. Сів під яблунею, затулив долонями лице.

— Я, майстре, справді хворий. Ви, тее, вгадали. В дорозі захворіти... Що ви на це, майстре? — Він глибоко відсапувався. — Ні, це не тільки шлунок, це, тее, всі нутроші навалюють. Е-ех!

— Не говоріть дурниць, Павле, не вмовляйте в себе хворобу. Я пожартував, а ви... Ну, ну, я не думав, що ви такий вражливий. Вставайте! Он, бачите — білий будинок! Це станція! Може вдасться нам всісти в потяг. Вставайте ж, Павле!

Постогнувши, Павло мляво підвівся на ноги. Лице його посіріло, очі ввалилися. Він ледь-ледь тримався на ногах. Візок все ж таки рушив вперед. При дишлю напинався тільки один письменник. Позаду з усієї сили помагала йому пані Надія. За

візком рештками сил волікся Павло. Мав він вигляд цілком знищеної людини.

Хоч з великим зусиллям, все ж добралися вони до станції. Перед будинком станції, на моріжку, під вітами галузистого каштана, поставили свого візка. Там же постелено вовняну ковдру, на якій відразу ж простягнувся Павло. Біля фронтонних дверей станції пленталися якісь люди. Не були це, однак, пасажирів. Все вказувало, що потяги не ходять довгий час. Ліворуч станції, подальше, на високому узгір'ї красувалося місто. До нього було сливе зо три кілометри.

Надійні діти знов підняли лемент. Олюня, як і попереднім разом, домогалася молока.

— Молокааа, о Господи, а де ж тобі взяти моолокаа? — співучо перекрикувала пані Надія. — Було молоко, та вже нема молокааа! — Вона ненависно поглянула на письменника. — Все це на злість, на погибіль моїм дітям, пане Михайле! Хоча б одну консерву залишили! Ви, ви... без серця...

Письменник в розпучі розвів руки. Так, шляхетний порив затьмарив здоровий розсуд. Рятуючи випадкових нещасливців, забули про тих, що були ближче до них — про двоє діток. А тепер ось який наслідок! Вереск, скигління, докори... Він лагідно взяв на руки Олюню.

— Не плач, буде молочко, буде, Олюню. Я тобі принесу і молочко, і шоколадку, і коржиків, і навіть морозиво.

Він передав дитину пані Надії і, не озвавшись, швидкою ходою попрямував на дорогу, що вела під гору, до міста. Він чомусь був тепер сповнений більшою надією, ніж там, у ліску, де знайшов стільки консервів. Свідомість, однак, заперечувала цей його оптимізм.

Обабіч дороги тяглися колони крислатих яблунь. Яблуні були вкриті рясним, білим цвітом. В галуззях безперебійно гули бджоли. А там, у підніжжі гори, під містом, розки-

нулися сади. Сади були ніби припо-рошені снігом. Море яблуневого цві-ту! Мірою того, як він наближався до міста, надія в знахідку харчів по-чала в ньому гаснути. Тут навіялася йому думка про Павла. Вже було ясно, що немисливо їм спільно ман-друвати. Невже він знайде в цьому гарному, але чужому місті якусь роз-в'язку? Може займеться хворим фри-зієром та Надією якась добродійна установа? Може якесь НСФ, чи Фліхтлінгсамт? Так, так, самотня на-дія на ці установи! Вони ж, зреш-тою, на це й існують, щоб помагати потребуючим. Це його підбадьорило. Він навіть заспокоївся і почав тепер уважніше приглядатися до чарівної околиці. Дивна чужа, чарівна околиця, а проте чомусь близька його ду-ші. Он, розкинулося поле, он, побіч шосе, гомонить гірський потічок, он, у пелюстках яблуневого цвіту на придорожніх яблунях, ніжно шепочеться теплий вітерець. Дивно, дивно, все це ніби вже було ним колись бачене, давно знайоме. Невже це те „щось“, чи „хтось“, до кого рвалася його душа? Невже це перелетна з'я-ва одної з мет, за якою треба буде шукати чогось нового, чогось невідомого? Ці роздумування перенесли його ніби в інший світ, відірвали від усього реального, а головне від тур-бот, які залишилися за ним, коло не-величкої станції, і до яких він не-одмінно ще вернеться. Що йому дасть це місто? Зір його помчав над чубками яблунь і зупинився на чер-воних дахах міських домів. Над ти-ми дахами п'ялася високо вгору го-тична вежа якоїсь церкви. Місто ма-ло вигляд великодньої писанки. Бу-ло немов би щойно побудоване, тіль-ки готична вежа стояла ніби на сто-рожі всієї околиці і свідчила про вічну красу всього, що її оточувало.

Десь в полудень письменник вий-шов на міський майдан. В місті не було ніякого руху. Здавалось, меш-канці не наважувалися виходити на вулиці перед наближенням американ-ського війська. Вже входячи між перші доми, письменник почав утра-

чати своє захоплення. Коли врешті опинився на міському ринку, зазнав просто гіркого розчарування. Місто не було тим, чим було ще недавно в його уяві. Ринок був брудний, не-привітний. Оточували його в формі квадрату сірі, сказати б, мізерні ка-м'янички. Стрімка готична вежа зда-леку ніби була набагато привабливі-шою, ніж з близької дистанції. Він навіть помітив полупане каміння на її фронтовому фасаді. Все це навія-ло йому почуття реальності і він чомусь знову, як тоді в лісі, почав думати про Надіїних дітей. Так, так, він врешті мусить відшукати якийсь Фліхтлінгсамт, чи НСФ.

Хтось сказав йому, що НСФ мі-ститься на Фогельсквері, на лівому узбіччі міського плоскогір'я. Він відразу ж туди й подався. Але, як тільки він опинився на Фогельсквері, і коли зір його натрапив на фасад білої, гарної кам'янички, він відчув у собі якесь внутрішнє хвилювання. Щось у глибинах його душі ніби на-шіптувало, що він, нарешті, знай-шов те, про що мріяв і до чого зма-гав. Щоб якось заспокоїти себе, він сів на лавці, перед самою кам'янич-кою, і почав записувати щось у свій нотатник. Він у деталях відтворював у своїй пам'яті пройдену дорогу і олівцем креслив на сторінці нотат-ника долини й узгір'я, лісок, де він знайшов консерви, потім накреслив невеличку станцію, від якої пряму-вала дорога до цього ось міста. Див-лячись на кубічний об'єкт — стан-цію, де він залишив своїх співман-дрівників, він ніби відчув на собі якийсь допитливий зір. Очі його ми-моволі спинилися на вікні першого поверху кам'янички. З вікна, спер-шись руками об лутку, дивилася на нього якась гарна молода жінка. Во-ни помітили одне одного. Письмен-ник навіть відчув, що він, видимо, зробив на цю молоду жінку якесь хвилююче враження. Вона не ви-тримала його зору й відійшла від вікна. Але це тривало тільки мить, бо як тільки він знов поглянув на вікно, він удруге побачив там моло-

ду жінку. Цього разу вона робила йому руками якісь знаки. Він зрозумів, що вона запрошує його до середини.

Коли він увійшов у партер, до бюро, де звичайно приймалося інтересантів, він побачив цю саму молоду жінку, яка, видимо, чекала на нього і зійшла з першого поверху, щоб його зустріти. Їхні очі знов зустрілися. Вони деякий час з увагою приглядалися одне до одного, ніби близькі знайомі що довгий час не бачилися.

— Пробачте, ви... ви до нас з якоюсь справою? — збентежено спитала вона по-німецьки. Письменник не відповів їй. Він просто не міг відірвати від неї свого зору і стямився щойно тоді, коли побачив на її лівій руці шлюбний перстень.

— Так, ласкава пані, я маю до вашої установи одну пильну справу, — прошепотів він, затинаючись.

— Тоді ходіть до мого кабінету, — ніжно прорекла вона і плавно подалася до дверей, за якими камінні сходи вели на перший поверх.

— Яка гармонія рухів! — подумав він, крокуючи за нею, ніби загіпнотизований.

— Сідайте ось тут, напроти мене, — сказала вона, вмощуючись у м'яке крісло за бронзовим полірованим бюрком. — Ви щойно прибули до нашого міста, правда? Чи часом ви не називаєтесь... почекайте, почекайте, — вона поринула в задуму і щось собі пригадувала. — Так, це неймовірно! Ваше ім'я — Міхаель, правда?

Вона була чимсь заскочена, її лице паленіло щастям, великі карі очі поблискували ніжними вогниками. Вона хотіла ще щось говорити, але голос її зривався і вона нарешті, для ока, почала без потреби перегортати канцелярські папери, що були на бюрку. Письменник був просто заворожений її присутністю. Він навіть не задумуючись відчув, що все це якраз і мусіло так бути. Мало того, якась внутрішня сила натхнула його переконаністю, що ця ось молода пані з карими очима є його

вірною приятелькою, про яку він міг би дещо розповісти.

— Дорога пані... прошепотів він і замовк. Він раптом потрапив ніби у якусь гіпнозу, чи екстатичне зворушення. — Чи звуть вас Анною, дорога пані? — майже простогнав він. Він утопив свій зір у її очі і з биттям серця чекав на її заперечення. Але вона не заперечила, видимо й справді називалася Анною.

По короткій хвилюючій мовчанці вони ніби мимо своєї волі почали говорити про побічні справи. Властиво переважно говорила вона, час до часу про щось питала — письменник на все тільки притакував головою.

— Чи ви були в Потсдамі, Міхаель? — солодко спитала вона.

— Ні, я не був, але чомусь певний час мріяв там побувати, — простодушно відповів він.

— Уявіть собі, Міхаель — вона його тепер називала по імені, — коли я три роки тому була в Потсдамі і проходжувалася в парку, побіч палацу Сан-Сусі, мені здавалося, що я колись уже там була і то не сама... — Вона помовчала. — І тепер мені здається, що це ви були колись там зі мною.

ВИДАВНИЦТВО ПИСЬМЕННИКІВ "СЛОВО"

оголошує передплату на нову книжку
Докії Гуменної
"БАГАТО НЕБА"

Це — репортаж про Америку очима новоприбульця. "Сінерама", передана не кольором, а словом. Прочитавши цю книжку, читач відчує, що ніби він сам побував у цих барвистих мандрах, а відчувши, сам негайно захоче побачити власними очима всі ті дива.

Ваша передплата — одночасно й побудова нашого Видавництва.

Книжка матиме понад 200 стор. Ціна книжки — 2 долари.

Передплачувати можна до першого липня цього року.

Адреса:

Slovo, P. O. Box 32, Peter Stuyvesant
Sta, New York 9, N. Y., USA.

Видавництво Письменників
"Слово"

— Імовірно, імовірно, дорога Анно, — майже не тямлячи себе, прорік він. Йому відразу ж навівся один спогад, з якогось українського містечка. Там, побіч містечка пропливав струмок, побіч струмка була стежинка, якою він чомусь любив прохажуватись. Йому теж ніби щось пригадувалося, йому у ці хвилини ніби когось бракувало; якась туга за кимсь стискала йому груди. „Невже ось тут, у цій кімнаті, має бути вияснення цієї тайни?“, — подумав він.

Аж з гуком відчинилися двері. До кабінету ввірвалася громадка дітей.

— Frau Waningen, was fur hupschen Schmetterling wir gefangen haben! — звучно лящало п'ятилітнє дівчатко.

— „Вас фір гібше фельдблюмен вір інен гебрах габен! — перекрикував червонощокий хлопчик.

— „Ох, данке шен, майне лібен“, — ласкаво привітала дітей пані Анна. Потім посміхнулася до письменника. — Це так завжди цукерки в мене вициганюють!

„Діти!“, подумав письменник. Він відразу ж опритомнів. Там, коло станції, залишилися його співмандрівники. Він обіцяв Олюні і молодко, і коржиків, і навіть шоколядку. „Так, легко обіцяти, а як дотримати слова?“, — зітхнув він.

Пані Анна обдарувала малят дешевими цукерками. І хлопчики, і дівчатка витягали до неї свої рученята; їхні личка були напружені й радісні. Потім, коли були вони вже за дверми кабінету, пані Анна знов зайняла своє місце за бюроком.

І так завжди, майже кожного дня приносять усе, що їм попаде в руки і домагаються солодошів, — любо прорекла вона. — Це переважно діти фліхтлінгів з Остсудетенлянду. — Помітивши змінене лице письменника, вона лагідно спитала: — Так чим можу бути корисною? Ми настільки загналися в спогади, що й забули про найважливіше.

— Мені трапилося в дорозі лихо, шановна пані, — глухо сказав письменник. Він раптом став якийсь неспівесливий — відчуття реальності на-

гадало йому про причину прибуття сюди. Ні, він у цю хвилину не зміг би назвати її „дорогою Анною“. — На залізничній станції я залишив своїх супутників. Так, прикра пригода. Уявіть собі, здоровий, здавався мужчина, Павло, раптом захворів і тепер неможливо посуватися нам уперед.

Пані Анна уважно слухала.

— Просто трагічний випадок, — вів знов письменник. — До того ж ще й жінка з дітьми. Діти хочуть їсти, а ми крім холодної води більше нічого не маємо.

— Жінка з дітьми? — По її лиці промайнула сумна посмішка.

— Так, жінка з дітьми... дружина мого знайомого, — довірливо сказав він.

Пані Анна приклала долоню до свого чола. Щічки її ледь-ледь почервоніли.

— Ви, бачу, жертвуєте собою, Міхаель. Ви тільки з цим і прийшли сюди? — Вона допитливо поглянула йому в очі.

— Бо я знаю, бо я знаю... розвів він руки. Його лице відображало таку гірку розпуку, таке внутрішнє терпіння, що пані Анна навіть здригнулася. Вона щойно тепер помітила, що він, оцей пришелець, був за порошений, виснажений і сливе голодний. Тінь недовір'я зникла з її очей. Вона мовчки натиснула електричний гудзик, що був на її бюрку, і заходилася щось писати на канцелярському аркуші. Потім згорнула папір і поклала до коверти. До кабінету саме ввійшов якийсь підліток. Вона передала йому листа і потім, коли він був уже за дверми, діловито сказала:

— Я послала по харчові картки до Віртшафтсамту. — Вона повернула голову до письменника. — Я думаю, Міхаель, що нам треба цю жінку з дітьми і хворого Павла примістити у фліхтлінгслагері. Там, здається, ще буде доктор Вальнер. Він дасть першу медичну допомогу вашому приятелю. Зрештою, маємо плян евакуювати табір до Баварії. Чи вдасться — не знаю. Ми, на

жаль, не маємо транспортних засобів.

Вона замовкла.

— Так, так, це буде найкраща розв'язка, — з вдячністю кивав головою письменник. Він чомусь знов почав віддалятися від реальності; якась підсвідома хвиля немов би гнала його в далеке минуле. Вони й не стямилися, як знов почали говорити про свої особисті переживання. Розмова велася гладко, без зайвих недомовлень. Вона розповідала йому про різні моменти з свого життя: як вона мандрувала по Європі, як постійно когось шукала, як упізнавала знайомі місця, хоч і була свідомо, що там була вона вперше.

— Шукала... Міхаель, і не знайшла, і потім...

Його зір спинився на середньому пальці її руки, на шлюбному перстені. Він збентежився, вийняв з кишені нотатника і почав показувати їй хаотично накреслений плян кількадемної своєї мандрівки. Вона з цікавістю розглядала цей плян, тримаючи в правій руці олівця; потім вона підкреслила олівцем мініатюрні хрестики, що означали на пляні ліс, де він знайшов консерви.

— Тут американці збомбардували німецький відділ, — сказала вона. — Було аж тридцять забитих і двічі більше ранених. Ах, навіщо ті наші війська ще тримаються? І так уже все програне...

— Чи бачите, Анно, ось ці дрібні пунктики, де схрещуються два шосе? Тут ми бачили пішу валку знедолених в'язнів. Їх гнали молоді СС-мани. Там теж — кров і трупи!

— Божевілля, Міхаель, скрізь божевілля. Одні, другі й треті божеволіють і мордують. Ах, не говори, Міхаель, я знаю, я все знаю... Ні, краще залишімо це. І так ми не змінимо всього того, що діється.

Вона далі вивчала плян.

— Дивно, Міхаель, ти обрав найкоротший шлях до нашого міста. Ні, все це поза моїм розумом.

Йому здалося, що вона в слово „ти“ уклала всю свою ніжність. Йо-

му раптом захотілося знати, де вона родилася, хто її батьки.

— Ах, Міхаель, чи це таке важне? — прошепотіла вона. Вона вийняла з шухляди свого бюро альбом і почала показувати йому знятки своїх рідних і знайомих. Були це, однак, чужі для письменника обличчя, віяло від них навіть непривітності.

— Хто це ця стара пані? — нашорошено спитав він. Обличчя старої пані було носате, нордичне.

— Це моя мама, уже покійна.

Письменник з непорозумінням покрутив головою.

— А це мій батько, теж уже покійний.

Він знов покрутив головою. Вусате, подовгасте обличчя, з випуклими очима, здалося йому ще більш чужим і непривітним. „Це якась нісенітниця!“, — огірчено подумав він. Його очі ще раз зупинилися на її шлюбному перстні.

— А цей капітан вермахту? — різко спитав він, вказуючи пальцем на фотознятку молодої людини у військовому кашкеті.

— Це... це мій чоловік. Він зараз у полоні... російському. Його ім'я Тоні.

— Так, так... промимрив письменник. Пані Анна перегорнула чергову картку альбому. Він раптом здригнувся.

— Я знаю цю молоду жінку! — скрикнув він. — Це фройляйн Уте.

Франклін Рів

**

Я вздрів дитя, що бігло сміючись,
Немов між островів його бажань
Дитинство й сонце радісно зійшлись.

Кружляли вище мрії без вагань,
Мету, майбутнє зірко він вбачав,
Мов яструб поміж хмарами б'ючись.

Даремно в перегонах участь брав,
Згубив він сонце в юності своїй
І на обличчі усміх той пропав.

Переклад Оксани Драй-Хмари

Ф. Рів — молодий американський поет, викладач літературознавства на Колумбійському університеті. — Ред.

— Це моя сестра, Міхаель, — спокійно сказала вона.

— Ми з нею зустрілися перед Пільзном.

— Вона поїхала зі своїм нареченим до Баварії, — сказала пані Анна.

— Дивний збіг обставин! — сказав він, приглядаючись далі до фотозятки.

„І вона не подібна до Анни!”, — здивовано подумав він.

Вони знов наче б відірвалися від дійсності; знов розповідали одне одному про міста, навіть про села й різні місцевості, в яких ніби колись, колись спільно перебували.

— Як це добре, що ми нарешті зустрілися, Міхаель! — сяючи своїми карими очима з чуттям сказала вона. — Я чекала на тебе довгі, довгі роки, мій любий!

Вона хотіла погладити його голо-

ву, але він вхопив її руку і почав гаряче цілувати. Хтось притишено постукав у двері. До кабінету ввійшов підліток з харчовими картками.

— Харчові картки можеш викупити в Маера, тут же, на Фогельсквері, — солодко прорекла вона, коли вони були вже самі. — Печкай, я дам тобі записку. Там ти все, все дістанеш, що тільки буде тобі потрібно.

Письменник похилив голову. Вона майже по-материнському обхопила долонями його лице і довго вдивлялася в його очі. Потім провела його на партер, з партеру навіть на фронтний ганок і кілька хвилин махала йому рукою.

„Невже це та, до якої прагнув я все своє життя?” — у безтямі думав він, прямуючи до великого вікна магазину, над яким чарнів напис: „Маер унд зон”.

Юрій БУРЯКІВЕЦЬ

ПІСНЯ ПРО МОЛОДІСТЬ

Капітанам, шкіперам, матросам торговельної дніпрової флотилії, які були разом зі мною в дні військової хуртовини 42-44 року, — присвячую.

Автор.

За бортом — у квітках далечінь,
Б'ють об судна запінені хвилі,
І проноситься кулика тінь,
Над водою майнувши безсило.

Там з тобою ми, Галю, колись
Прислухались до вибухів диких.
Плакав в бурях підпалений ліс,
Сипав іскри в поля огнеликі.

Важко йдуть партизанські полки,
Ще горить Білорусь й Україна..
Тільки, Галю, ти більш залюбки,
Не нарвеш серед луку шипшини, —

Не згадаєш березовий край,
І крушини разків не нанижеш.
З дубняку, де шумить молочай,
Полетить над покосами крижень.

Зникне він у притихлих лісах,
Де я вовком крізь нетрі проходив
З автоматом важким у руках,
В партизанських, тяжких переходах.

І до тебе голубкою в снах
Моя мрія злітала на нари,
І купалась в росі на шляхах,
Де клубилися ночі примари.

Безупинно строчив кулемет
Біля Прип'яті в сизім тумані.

Прокидався, шумів очерет,
Скорострілами бив на світанні.

Газоходи рікою тягли
Баржі з хлібом до Брестя з дніпров'я.¹⁾
Замовкали діброви в імлі,
Віщували грядуче грозов'я.

Ти на баржу одну найнялась,
Щоб в Німеччину клятву не їхать.²⁾
Залишила батьків і пійшла
Шляхом гора людського і лиха.

Ти із друзями завжди була
На прогулянці разом і в школі,
І на транспорт із ними пійшла,
Щоб лишитися тільки на волі.

Поміж лоз у весінній розлив
Ще гойдалися трупи вояцькі.
Шум війни за Дніпром даленів,
На могилах спочивши, на братських.

Жаль, що юности в нас не було,
Ми не мали для радостей часу.
Лиш очей твоїх карих тепло
Променіло між нами щоразу.

Загубилися мрії давно,
Чимсь тривожним в душі пролунали.
Може сквер ти згадала й кіно,
Де ми, дітьми, колись пригортались.

І приємним був потиск нам рук,
Я і Віктор сиділи з тобою.. —
Твого голосу лагідний звук,
Не полине в п'їтмі над рікою, —

Не покличе мене потайки,
Пригадати знайоме до болю..
Вже матросами, раз край ріки,
Ми сиділи в притихлім роздоллі.

З газохода до нас підійшов
Вартовий край багаття погрітись,
І в ефрейторським зорі любов
Загорілась до тебе у квітні.

Ти любов того німця тоді
Під ногами, як цвіт, потоптала.
Сяйво місячне меркло в воді,
Дикі гуси у плавнях кричали.

Він на помсту до ранку чекав,
І на баржу зійшов у тумані,
В час, як роси тремтять серед трав,
І рушають в похід партизани.

Ти у груди того німака
Гнівно вдарила в темній каюті.. —
Конвульсійно здригалась рука,
Ти згадала свій берег Славути, —

Отчий дім і стареньких батьків,
І любов, ще ніким не надпиту.
І нездійснені стрічі між нив,
Де війною в нас юність розбито.

І, втікаючи від німака,
Стрімголов ти у воду злетіла.
І від куль зашипіла ріка,
Вкривши кров'ю дівочою хвилі.

Ми твій труп схолоділий знайшли
Між корчами на гатці, де спокій.
Хмар пливли заморські кораблі,
В небокраях страшних і жорстоких.

Біля Турова, поміж сосон,
Ми тебе, дорогу, поховали.
Там радянський проходив кордон,
І стовби прикордонні стояли.

І я вірю, що в наших краях,
Стану я про утрачене марить,

Як ми з Бульбою³⁾ йшли у боях,
По поліських лісах і мочарах.

Знай, що з Віктором ми газоход
Підпалили, у помсту за тебе.
Глибочінь колихалася вод,
Миготіло зірницями небо.

І ефрейтора клятого ми
Розстріляли у прип'ятських хащах.
Птах кричав серед сизої тьми,
У лісах почорнілих, пропавших..

Затопили ми баржі свої,
На Полісся пійшли у повстанці.
Клекотіли грозою бої,
Чувся стогін поранених в шанцях.

Нас березовий гай привітав,
Видав Бульба нам бомби й гранати.
Загорялись багаття між трав,
Де проносились коні крилаті.

Згодом німці втікали назад,
Йшли зі сходу советські частини.
Ми на Турів брели в дощопад,
Щоб погрітись в димних руїнах.

Із червоним десантом у бій
Ми вступили у лісі жорстокий.
Куль бджолиний розплескувався рій,
Не ступали назад ми ні кроку!

Коло дуба зненацька затих
Віктор, втративши в леті вітрила.
Я до нього в тривозі підбіг,
В час, як смерть його саваном вкрила.

Ми могилу з убогим хрестом
Насипали у вечір похмурий,
Прислухались, як десь над Дніпром
Шаленіла, зриваючись, буря...

Ще тобі розкажу, як пливли
Зорі в небі, напоєні щастям. —
Знову баржі хитнуться з імлі,
Де ми якоря кидали часто.

Ти із пам'яті впливеш враз,
Полетиш в придніпров'я на крилах.
Вдарить хвиля в припізнений час,
Прогуде за кормою щосили.

1) Від самого Херсону через Київ і Прип'ять йшов важливий для німецької комунікації водяний шлях аж до Брест-Литовська, де німці з барж і пароплавів вантажили награвоване добро на залізницю.

2) Німецька цивільна влада забезпечувала правом не їхати в Німеччину для молоді, яка працювала фізично на водному транспорті.

3) Тарас Бульба-Боровець — організатор УПА на Поліссі та Волині.

(Примітки автора)

Дмитро СОЛОВІЙ

РОЗГРОМ ПОЛТАВИ

(Продовження з попереднього числа)

Незграбний провокатор

Одного разу характерним стуком олівця в стіну викликає мене на “телеграфну” розмову мій сусід — чоловічок у темних окулярах. Повідомляє, що через кілька днів його з черговим етапом поведуть до Сибіру на заслання, і якщо я маю щось переказати своїм рідним і друзям, то він, як його випустять там на волю, охоче зможе це зробити.

Непригадую точно, що я йому відповів. Здається “протелеграфував”, що мені нікому й нічого переказувати. Бо таки й справді не було таких таємниць, щоб про них треба було комусь переказувати для остороги чи іншої потреби. А коли б вони й були, то я не був уже такий наївний, щоб довірити такі речі зовсім невідомій мені людині...

Розмова закінчилася.

Проминув день, чи два, чи три... Чую якось увечері серед могильної тиші хтось стукотить-телеграфує, але звідки — не второпаю: чи то з другого поверху, чи то від мого сусіда в темних окулярах. Але “шифр” ніби не той, що я ним користуюся... Отже підхожу до свого ліжка і легким умовним своїм стуком олівця в металевий гак у стіні, до якого моє ліжко прикріплюється, викликаю на розмову. Швидко чую й відгук.

Тепер вже не пригадую, чи встиг я йому щось сказати чи ні, але вслухаюся, розшифрую його телеграму і несподівано маю:

“Я з вами не хочу балакати, бо ви провокатор!”

Мене наче окропом ошпарило! Кров ударила в лице і нервово почав я домагатися пояснень. Та сусід у темних окулярах перебивав мене своїми “отбоями”, і я залишив свої спроби щось з’ясувати.

Ніч була зіпсована. Я ніяк не міг заспокоїтися й заснути. У мені кипіло безмежне обурення й протест...

— Як смів він назвати мене провокатором!! І за що, спитати?!

Але я відчував цілковите своє безсилля. Що я міг зробити, щоб себе захистити? Адже в умовах в’язничної ізоляції, будучи підслідчим політичним злочинцем, я не міг притягти того чоловічка, скажімо, до будьякого суду, не міг вимагати від нього спростування свого безпідставного й такого ганебного обвинувачення, або виявлення джерела, відки воно пішло. Я був цілком безборонним і разом з тим прекрасно усвідомлював усю небезпеку від поширення про мене та ще й у в’язниці такого дійсно провокаційного твердження...

Відки ця нова напасть на мене?!

Другого дня, коли мене похмурого вели на прогулянку, я глянув до віконечка камери свого товариша-технолога Гордія Борзяка і побачив його голову: він приязно усміхався й широко вітав мене киванням голови.

У вікні камери, що була з другого боку моєї, я побачив голову Яковлева з усміхненим обличчям. Поглядом привітався й з ним, і стало мені веселіше. Адже мої товариші нічого поганого про мене не думають! Я це побачив власними очима й переконався!

Не пригадую вже, чи того ж самого дня, але несподівано ввечері чую

з боку камери чоловічка в темних окулярах сигнал на розмову... Що це означає?! Підходжу й даю відбой: "Не хочу розмовляти". Та виклик продовжується. Знову подаю сигнал відбою. Але виклик не вгаває...

Тоді вже я запитую:

— Чого вам од мене треба?

— Простіть, ради Бога! Ваш товариш, що сидить поруч зо мною, сказав мені, що ви провокатор...

Я згадав ранішню приязну усмішку технолога та його щире вітання і "відбоєм" перервав провокаційне патякання цього чоловічка в темних окулярах. Для мене стало цілком ясно, що між мною й технологом сидить навмисно посаджений жандармський агент.

На другий день був черговий обшук камер. Нас змусили вийти й стати проти своїх дверей. Ми виконали вимогу. Впіймавши зручну хвилину, мій товариш-технолог, непомітно підсунувшись до мене, шепнув:

— Бережіться оцього!.. — і показав поглядом на камеру чоловічка в темних окулярах, якого там не було, бо його кудись повели.

В'язничний наглядач, спостерігши нашу близькість, примусив нас розійтися. Але й цих двох слів було досить, щоб зайвий раз підтвердити мій здогад, що між нами сидить агент таємної поліції.

Після того швидко його забрали "з речами". А ще через кілька днів мій в'язничний сторож Педченко, що завжди був похмурий і мовчазний, прийшов у веселому настрої. Він десь випив і горілчаний дух зраджував його.

— А он той, — хитнув він головою в бік порожньої камери, де сидів раніш чоловічок у темних окулярах, — вже на волі. Іду я, а він сидить у скверику на Катеринославській, на сонечку гріється, — промовив він, випускаючи мене на прогулянку.

— Оце така висилка на Сибір! — подумав я сам про себе. — Зрозуміло все! Дуже вже білими нитками шито...

Записи

Я вже згадував, що замовив купити собі кілька товстих ("загальних") зошитів для праці, для виписок із книжок. Їх мені купили й принесли, але... вони були прошнуровані й скріплені сургучними печатками в'язниці. Це для того, щоб я не наважувався виривати листків та не писав будькому нелегальних записок. І видано було мені ці зошити... під розписку. Це означало, що я на вимогу адміністрації в'язниці, мушу їх подавати на перевірку й перегляд.

Проте все це мене не дуже зажурило. В одному з зошитів на першій же сторінці я старанно вималював з натури свою камеру з усім її обладнанням. У другому — українську хату, тополі і наш степовий краєвид, а під цим слова Павла Грабовського:

"Зелений гай, пахуче поле
В тюрмі приснилися мені,
І степ широкий, наче море,
І тихий сум по кружині..."

До цих зошитів я вписував все те, що звертало мою увагу при читанні. Деякі книжки я конспектував. Інші зошити були мені для чернеток. Бажаючи дещо зафіксувати (факти, дати, прізвища тощо), я серед чернеток почав писати короткий гумористичний щоденник здебільшого езопівською мовою і в старовинному літописному стилі. А той літописний стиль був тоді ще свіжий у моїй пам'яті, бо нещодавно я простудіював Іпатієвський, а частково й Лаврентієвський списки нашого літопису, виконуючи для професора Савви роботу на тему: "Роля кочовиків в історії

Росії", основна частина якої була посвячена княжому й козацькому періодові історії України та боротьбі з печенігами, половцями й татарами...

Ці мої зошити мені пощастило потім винести на волю, бо в'язнична адміністрація, надіючися, певно, на гіпнотизуюче значення своїх сургучних печаток, не припускала, мабуть, можливості, щоб туди могло бути записане щось 'нелегальне' і не заглядала до них ні при обшуках, ні при випускові з в'язниці.

На великий жаль, потім я так і не зміг розшифрувати та використувати цих моїх заміток. Перші бо роки революції були занадто бурхливі. Вони вимагали від кожної громадсько-свідомої нашої одиниці напруженої праці на різних ділянках культурно-національного й громадсько-політичного українського життя. І я теж потопав у тому вирі практичної діяльності. Пізніше ж, з 1920 року, могутній, всевладний орган окупантів — ЧК-ГПУ-НКВД створив в Україні такі специфічні "советські" умови, що в них годі було братися за таку роботу, якщо вона не спрямована була на возвеличування "властей предрержащих"...

Ми знову вдвох з Синявським. Селянин з Богодухівщини

Десь либонь незадовго перед першим травня моїх товаришів-сусідів взяли "з речами"... Їх, як потім ми дізналися, випустили, заборонивши жити в Харкові. Мене ж перевели нагору і я опинився в камері з Олексою Синявським. Це означало, що слідство вже закінчене. Ми обидва були раді, бо вдвох сидіти краще, ніж самотою. Але раптом, хоча камера розрахована на одного, до нас привели й посадили ще й третього, нам невідомого...

Ми насторожилися... Але швидко з'ясували, що то був селянин з Синнянської волости Богодухівщини. Активний учасник революційного руху на селі в 1905 р., він змушений був тоді втекти до Сибіру, де й переховувався років із вісім, працюючи переважно на будівництві Приамурської залізниці. Але, кінець-кінцем, сум за родиною й своїм селом змусив його повернутися додому. Тут його й схопили...

Цей селянин, що був уже літнім (мав певно років 40), виявився розумною і безперечно ідейною людиною. Проте, добре розбираючися в питаннях соціальних і політичних, він був зовсім темною людиною в питанні національному й суто українському. Адже був він вихованцем Російської Соціал-Революційної Партії, яка мала незвичайно міцні позиції на Слобожанщині навіть у часи наших визвольних змагань, в 1917-19 роках. Що ж стосується часів близьких до і після революції 1905 р., то Російська Соц. Рев. партія панувала в душах тутешнього українського селянства всевладно, діючи через цілком або частково зрусифіковану українську інтелігенцію, особливо вчителів сільських шкіл.

Отож цей селянин, наш випадковий співжитель, слухав наші докладні оповідання про українські національно-політичні змагання, про український громадсько-політичний рух, як про щось нове й дивне, але близьке, рідне й захоплююче...

Він з жагою накинувся на кілька тих книжечок з в'язничної бібліотеки, що їх ми йому порадили та на ту, мізерну своєю кількістю, українську художню літературу, що була передана з волі Олексі Синявському. Він звертався до нас за роз'ясненням незрозумілого, розпитував... Не пройшло багато часу, як він став цілком свідомим громадянином-українцем.

З щирим жалем покидав він нашу камеру, коли його, здається в кінці травня, забирали від нас. Розсталися ми зним як близькі друзі, але вже ніколи більше наші життєві шляхи не перетиналися.

Пізніше, вийшовши з в'язниці, я написав його жінці про те, що він просив, а від неї через якийсь час дізнався, що його вже засуджено на

п'ять років кріпости. Ще пізніше, в 1917 р., я дізнався від Лесі Вензель, яка родом була з Богодухова, що цей селянин був головою повітового земельного комітету в Богодухові. Прізвище його, на жаль, стерлося з моєї пам'яті, а мої в'язничні записи, як і весь мій незвичайної вартости архів, що його я з великим ризиком зберігав протягом багатьох років, безслідно, треба думати, загинув у вогні нової великої руїни, що її створили в Україні російські большевики й німецькі нацисти.

Перед першим травня

Перед першим травня секретний корпус в'язниці помітно обезлюднів. Окрім нас з Олексою, тут лишилося ще кілька старих політичних в'язнів, що відбували "кріпость", як от відомий соціаліст-революціонер Ага-Бекков, засуджений здається на 8 років "кріпости", та ще декілька осіб, прізвища яких були невідомі мені й тоді.

У секретному корпусі запанувала якась особлива тишина... Аж раптом, на передодні першого травня, він знову переповнився вщерть! Виходячи ранком до ретираду (так називалася прибиральня), я несподівано зустрів згаданого передніше студента Шифріна. Проходячи коло дошки, де написані були прізвища арештантів, я спостеріг появу багатьох нових позильців камер. Нас з Олексою особливо заінтригував український напис прізвища якогось прибулого — Косогір. Та швидко з'ясувалося, що той напис стався в наслідок малописьменности в'язничного наглядача. Насправді ж там мало бути не "Косогір", а „Косіор“. Це з'ясувалося при випадкових зустрічах з цими сусідами. А було їх два брати, обидва низенькі, обидва біляві, але старший — кріпкий, опецькуватий, з круглою великою, безволосою, як коліно, головою, а молодший — худенький, шупленький, з білявою рослинністю на голові.

Ані мені, ані Олексі і в голову тоді не приходило, що через кілька років ці непоказні брати відграватимуть таку велику роль в новітній історії України, особливо старший, ставши модерним московським воєводою-диктатором, чи то пак — першим секретарем ЦК КП(б)У.

Ця поява у в'язниці багатьох нових арештантів сталася в наслідок запобіжних заходів таємної поліції перед можливими демонстраціями в Харкові. Проте швидко й цих в'язнів кудись позабирали й знову людности в секретному корпусі поменшало...

Ми самі можемо вибрати собі місце для заслання

Та ось, кінець-кінцем, дійшла черга й до нас. Нам повідомлено, що за розпорядженням міністра внутрішніх справ нас мають вислати на два роки під явний догляд поліції до будь-якого непромислового міського центру. Право обрати таке місто надається нам...

Етап туди близький, місто величеньке, розташоване серед великого українського сільського масиву...

І от незабаром ми вже й у пересильці... Якимсь німим жахом війнула на нас оця пересильна в'язниця, до якої нас привели. Незвичайно грубі обшуки з цілковитим роздяганням, якась особлива дикість варті у повожденні, жах перебування у тісній камері, до якої загнано було 18 арештантів... Мабуть, чи не всі вони, окрім нас, були кримінальними злочинцями.

Коли нас загнали до тої камери без жодних меблів, то єдине вільне місце, на якому ми могли розташуватися, поклавши свої речі, було — запліваний метровий простір між великою, як бочка, парашею та дверима.

І ми, безнадійно переглянувшись з Олексою, там розмістилися... Не зважаючи на те, що обидва вікна були відчинені, в камері було незви-

чайно важке зловонне повітря, отруєне парашею, людськими випарами, й ненормальною діяльністю зіпсованих арештантських шлунків.

Мене почало нудити... А тут ще нас багнетами зустрічають 18 пар арештантських очей...

— І так вже спати нігде, а тут ще сюди напихають!..

Крім того, ми тут не тільки небажані новачки, а ще й вирізняємося з загальної маси! В той час, як усі вони мали на собі нужденну арештантську одягу, ми вдягнуті були у своє студентське і прийшли кожен з пахучим своїм одягом, яких у багатьох з них не видно було зовсім.

І сказати, що серед тих поглядів, що на нас перехрещувалися, ми спостерегли хоч один приязний, людяний, співчутливий, я ніяк не наважуся. Навпаки: погляди були зловісні, ворожі, колючі або невиразні, похмуро-важкі:

Пробуємо розпитатися, чи довго сидять у цій камері ті, що раніше за нас сюди потрапили й чуємо від когось невтішне:

— Вже кілька тижнів...

Що це були за люди й що вони про нас думали — ми, звичайно, не знали. Але довше перебування з ними ніякими приємностями нас не тішило.

А коли принесли на вечерю у трьох баліях “кандьор” і кинули усім нам ложки, ми з Олексою не наважилися навіть присісти разом з іншими до будь-якої з цих трьох балій, щоб із того спільного посуду, як з корита, і собі навипередки їсти свою пайку... Проте, зовсім не шокуючи з нашого вчинку, голодні арештанти і без нас в одну мить спорожнили той посуд...

Етапом

На наше щастя, муки від перебування в пересилці були не довгі... Либонь другого дня вранці етапний гурт арештантів, серед якого були і ми, оточений конвойною командою, що мала шаблі наголо, рушив до потягу. Загнали нас до арештантського вагону із заграбованими вікнами, і повезли до Полтави.

Пригадую, як у дорозі унтер-офіцер, начальник етапної конвойної команди, обходив і видавав арештантам гроші на прохарчування, бо нам цього дня вареної їжі не належало. Підійшов він і до мене. Видав мені 10 копійок, пояснивши, що як я не дворянин, то мені належить не 15, а тільки 10 копійок...

Відмітивши видачу цих грошей у листі, він з деякою щирістю повчаючи сказав мені:

— Було б учитися, а не бунтувати проти народу, то й не довелося б сидіти по тюрмах та ходити по етапах...

— хіба я йшов проти народу? — з невимовним здивуванням обізвався я.

— А то ж що!? Хіба ми не знаємо, що паничі-студенти проти робочих бунтують?! — вже сердито буркнув він і одійшов.

Я глянув на конвоїрів, що були недалеко від мене. Суворі погляди їхніх очей говорили те саме, що сказав і їхній начальник...

Все це незвичайно вразило мене!

— Так от якими підлими, безсовісними методами діє урядова пропаганда! — зарілося в мене в голові. — Конвоїрам, що зовсім не відзначаються достатньою письменністю, вбивають у голови, що “паничі” студенти не хочуть, мовляв, вчитися, бунтують та виступають проти інтересів народу!...

Моє самопочуття було труєне додатковою порцією гіркоти.

(Продовження в черговому числі)

Свирид ЛОМАЧКА

ВЕЛИКОДНЕ ПОСЛАННЯ ДО БРАТІВ-ПИСЬМЕННИКІВ

Чудні новини в нас в літературі.
Куди не глянеш — вигляди понурі.
Ось Барка. Показав нам ніби рай,
Та краще в рай такий не попадай.

Осьмачка квітне в китицях часу,
Знаходячи принаду і красу
У ніжностях розчулених вдовиць,
У крику сов і реві громовиць.

Ось Шерех. Зразу фактами довів,
Що Барка... натягає читачів.
Що Барчин "Рай" — це зовсім не роман.
А хто не вірить — ляїк і профан.

Тут знову Косач вплив з калабань,
Де він місив завзято всяку твань.
Та що було — то зовсім не біда,
Бо в нього все — як з лебедя вода.

У храмі Грааля благосний Орест.
Це не Орест, а просто цілий трест.
Стоять французи, німці, турки в три
ряди:
— Переклади, Орест, переклади.

А Багрянний задумано мовчить.
Огненим колом їх би оточить,
Отих презрених Єндиків усіх,
Що їхня критика — і плач один, і сміх!

Гуменна і в Америці сумна,
Бо не втямки для неї ця мана:
Напише щось письменник —
спробуй збуть!
Напише графоман — відразу розберуть!

Критично дивиться на справу Подоляк.
До всього він підходить сьак і так.
А Яр Славутич, чуючи весну,
Збирає видавничу данину.

В Канаді затишок. Богеми тут нема.
Але імен звірячих — ціла тьма.
Один поет їх має цілий пук:
Орел і лев, папуга і пацюк.

Літературний батько так відмолодів,
Що знов друкує твори юних днів.
Минули літо, осінь і зима,
А "Оста"*) як немає, так нема.

Але зате — дискусії цвітуть.
Бо вміє всіх наводити на путь
І каже всім "Аміль", неначе дяк,
Наш давній друг, редактор Волиняк.

У Аргентині — нібито зима.
Але чомусь там свіжості нема.
Сентиментальність, Шереху на злість,
Там, мабуть, скоро всіх уже заїсть.

І марно сердяться Цуканова й Галан,
Сацюк і Тис, і навіть Галіян.
Твердої мужности чужий для них закон.
І Чичка там — єдиний Аполон.

Не знаю я, що в дальніх хуторах,
Там, де Полтава з музою застряг.
Що пише група наших поетес
І взагалі який у нас прогрес;

Чи є в нас хоч один лауреат,
Щоб проробив, де треба, шах і мат,
Щоб на добро, не тільки щоб на зло,
Нас по світах широких розмело.

Бо кожен з нас — не риба і не рак,
Бо кожен з нас — це сам собі маяк.
І поки світ нам зовсім не набрид,
Пишім, творім, дерзаймо —

Ваш Свирид.

*) част. 2.

ВАЖЛИВЕ ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Висилаючи "Молоду Україну" за березень ц. р., ми письмово просили всіх тих передплатників, яким передплата за журнал скінчилася, або скінчиться після одержання 17-го числа, відновити передплату. Всіх передплатників, що ще не відновили передплати, ввічливо просимо узглянути наше прохання і прислати передплату. Тих, хто через важкі матеріяльні обставини тепер цього зробити не може, а "Молоду Україну" бажає одержувати, просимо нас листовно повідомити. Якщо адміністрація, після вислання 17-го числа журналу за травень ц. р. не одержить жодної вістки від боржників за "Молоду Україну", висилка наступних чисел буде стримана. Просимо повідомляти нас про кожнорчасну зміну адреси.

Адміністрація

ПОДЯКА

Дорогі Друзі,

Вінніпезькі ОДУМ-івці!

Складаю Вашій Управі і членам-колядникам щирю й сердечну подяку за пам'ять про Державний Центр Української Народної Республіки й надсилку 228.00 долярів, заколядованих в часі Різвяних Свят, на потреби визволення України.

Це вже третій рік Ви даєте докази своєї відданості нашій національній справі, віддаючи всю "коляду" на потреби визволення Рідного Краю!

Честь Вам!

Михайло Садовський

Крайовий Уповноважений Фонду Визволення України на Канаду.

М. ШЛЕМКЕВИЧ

ДО МОЛОДИХ ПРИЯТЕЛІВ НА СТАРУ ТЕМУ

Підчас дискусій в студентських організаціях, підчас розмов в товариствах молоді, у випадкових зустрічах і листах повторюється дуже частий докір: — старше покоління не цікавиться нами, молодими, не втягає нас до своїх організацій...

Трудно в одному листі відповісти на низку питань, що в'яжуться з таким докором. То ж спробую торкнутися їх в кількох листах.

Сьогодні подумаймо про те, де джерела докору? Досі бувало у нас так: молодь, передовсім студентська молодь, це традиційно бідна верства. Український студент донедавна і тепер ще в Європі — це бідна людина, що серед голоду і холоду пробивається через студії. Досить згадати матеріальну тісноту, труднощі в вищих школах, які ворожі до українського кандидата, — паспортіві перепони при виїзді закордон. В таких умовах суспільство і його старші репрезентанти мусіли цікавитися, помагати...

І то не тільки з огляду на те, що молодь це ж сини і дочки того ж суспільства, плоть від його плоти і кров від крові. Молодь — це ще й наслідники, це будуче суспільство, а студентська молодь будучий культурний, економічний, політичний провід суспільства.

А як тепер? Спробуймо тверезо поглянути в вічі цій проблемі. Сьогодні молодь, разом із студентською, в умовах нового світу не є матеріально найбіднішою частиною суспільства. М'язами працюють майже всі із новоприбулих, але молодші м'язи мають кращу ціну. Ось приклад: — він і вона; тижнева платня і, порівнюючи з старшими, куди менші обов'язки. Отже здоров'я, гро-

ші в кишені, молода кров і весна в душі — Танцюй, моє серце, танцюй!

А як у тому другому аспекті? Чи студентка-студент, йдучи до каледжу чи університету, йде туди з думкою про своє призначення стати членом провідної верстви і таким чином не дати суспільству загинути? Колись студент, навіть виїжджаючи на студії в чужину, повертався до свого суспільства і приносив йому віно, здобуте серед чужих. Чи так воно нині? Чи нинішні студії приближують молоду українку, чи молодого українця до свого суспільства, чи може навпаки — віддаляють їх від нього? Чи студії не є тільки спробою краще використати для себе можливості, що їх дає новий світ? Коротко: — чи студії нашої молоді це підготовка до національного провідництва, чи це тільки засіб вигіднішого самовлаштування?

Ось тривожне питання. І від відповіді на нього залежить і рішення про обов'язки старшого покоління. Може спробуємо в наступному листі ближче приглянутися до цього питання.

Ви хотіли кілька вражень із останнього з'їзду ОДУМ (Об'єднання Демократичної Української Молоді), що відбувся 5 вересня в Нью Йорку. Я був там тільки гостем, запрошеним із доповіддю. А Ви розумієте добрий звичай, що каже після гостини звертати увагу не на різні похибки та недотягнення, які всюди бувають, але на ясніші моменти.

З'їзд, його наради — для мене були особливо цікаві, і я інформувався про ті їх частини, підчас кот-

рих самому не довелося бути. Це ж з'їзд молоді головно східних українських земель. Вже це навіть при меншій чисельності дає організації питому вагу: — в ній озивається молоде покоління великої України.

Дорогі, знайомі і незнайомі, молоді земляки! Я мав нагоду бачити Вас на довгому шляху з України через Львів, через різні перехідні етапи, табори, аж оце до наших днів. Знаю нещасних втікачів, гнаних і ловлених, в убогій одежі, недовірливих, із тривогою в очах. Який інакший образ на залі, де відбувалися наради ОДУМ! Гарні, з добрим смаком одягнуті дівчата, — стрункі постаті, здорові, усміхнуті обличчя молодих людей. І мріється: так виглядатиме колись Україна в сяєві свободи!

Говорите з знайомими, слухаєте дискусії. Деякі зовсім молоді дискусанти, розумні думки, спокійна й гарна мова. Рівень хвилястою лінією підводиться вище, іноді досить знижується. Але все ж видно вперте шукання свого погляду, — бажання думати, а не тільки повторяти готову мисленню жвачку.

В голосних словах дискусії, в тихих і щиріших розмовах прориваються наверх течії: — інтелектуальна верхівка не радо дивиться на посягання партій мати в ОДУМ свою прибудівку; ширші кола більше податливі до маршу крок-у-крок під партійними прапорами. Напруження між розумною свободою та слухняною дисципліною...

Мені казали, що статут рахує горішньою межею молодости 35 років! Тож зрозуміло, що в лоні організації мусять віддзеркалюватися партійні суперництва. Неможливо хотіти, щоб люди до 35 року зберігали безпартійну непорочність.

В такій ситуації важно, щоб та інтелектуальна верхівка, свідомо небезпеки, зрівноважувала внутрі організації партійний тиск і не допускала зниження до ролі додатку до однієї, чи другої партії. І друге важливе: які то партії здобувають вплив, чи це партії українського правопорядку, чи отаманські. Труд-

но передбачувати, як розвинеться суперництво течій унутрі організації, але підчас розмов і дискусій одне ставало ясне: молодь Східної України відкидає всяку отаманщину: — східняцьку й західняцьку. Вона стоїть на позиціях української державности, Української Народньої Республіки. Тож коли б на якийсь час одна із груп правопорядку мала рішучу перевагу, то це — хоч і не було б найкращою можливістю — все ж із державницького погляду не означало б нещастя.

Це ті ясні моменти з'їзду. Про тіні, неминучі в усіх людських справах, і які може й забагато взяли часу, дозвольте гостеві не згадувати.

**
*

У Ваших відгуках повторюється рефрен: старші не цікавляться нами. Чи це правда? Чи може навпаки?! Погляньте навкруги. Ось політичні партії. Майже кожна мріє про свій молодняк-“комсомол”. В політичних представництвах (нпр. УКК) є представники молодечих організацій, без бою, тому часто не являються! А преса? Скільки “органів молоді”! — Наукові установи? Спробуйте піти на доповідь котроїсь із секцій. До Вас приглядатимуться з майже любовною цікавістю... Тільки чи Ви були там коли? — Літературно-Мистецький Клуб? Після імпрези розмова: — незвичайно вдалий вечір, і скільки молодих облич! Але скажіть: — чи часто буваєте там?

Кажете: — не цікавляться. Може навпаки! Може занадто велике зацікавлення витворило в молоді психіку відданиці, яка в своїх відгороджених від світу світлицях очікує жениха? В тих віддалених хоромах молодь-відданиця повторює слова про життя як боротьбу, про природній добір здатніших, проворніших, кращих, — про щастя переможця... Так мріє відданиця, і чекаючи жениха, нарікає: — не цікавляться...

Молоді Приятелі! В культурній ділянці, в політиці місць багато. Вони чекають Вас. Але життя не бальова заля: — треба місця здобу-

вати. І добре, що так! Хай діє і серед Вас і для Вас той оспівуваний Вами ж природній добір. Хай розумніші, здатніші переймають насліддя культурних установ і політичного провідництва. Так було завжди. Молоді штурмували позиції старших і здобували їх. У нас ті

позиції іноді аж дуже застарілі, аж дуже треба обнови в проводі. То треба, щоб Ви штурмували і освіжували провід. Повірте: — я щиро вітатиму переможців.

Тож залишіть старомодним відда- ницям плач і нарікання. Будьте мо- лодими, здобуйте!

(“Листи до Приятелів”)

О. РУСЛАН

ОДУМ НА НОВОМУ ЕТАПІ

(Декілька думок перед ідеологічним З'їздом)

Переглядаючи перебіг і рішення Плену керівних органів ОДУМ-у, можна ствердити один певний факт, а саме, що період організаційної розбудови ОДУМ-у скінчився.

Цей період тривав майже 3 роки і позначився багатьма успіхами, перебореними труднощами, як також і певними недоліками. Причини недоліків полягали в тому, що переважаюча частина нашої молоді, приступаючи до творення ОДУМ-у, не мала достатнього організаційного досвіду.

Відсутність традицій демократичного організаційного життя, спричинена тоталітарними формами большевицького виховання, була основною перешкодою на початках діяльності нашого Об'єднання.

Але духові потенціальність, сила волі й стремління до знання й досконалості, прикмети, характерні нашій молоді, незабаром перебороли ці труднощі і поставили нас на чолі молодечих українських організацій. Організаційна розбудова Об'єднання, позначена творенням все нових і нових філій, поступала вперед.

Бачучи нашу потенціальність і перспективи нашого розвитку, реакційні й ворожі українству сили прикладали всіх зусиль, щоб або опанувати Об'єднання, або принаймні пошкодити його дальшому розвитку. Використовуючи організаційні труднощі молоді організації, вони вживали всіх можливих зовнішніх і внутрішніх засобів для досягнення своєї мети.

Рівень зрілості і розуміння своїх завдань показало наше членство на III-му Загальному З'їзді ОДУМ-у в США. Воно рішуче і безоглядно засудило всякі прояви реакційності й опортунізму в наших лавах. То був кінцевий іспит зрілості нашого членства, який відкрив перед нами нове поле завдань.

Перші пів року після З'їзду пішли

на остаточне оформлення періоду організаційного розвитку. Бездоганне і гармонійне функціонування адміністративно-організаційного апарату ОДУМ-у вказало на закінчення цього періоду.

Таким чином, Пленум закінчив один етап нашої діяльності і відкрив другий. Енергія нашого членства, яка раніш зуживалася на розбудову Об'єднання і засвоєння організаційних навиків, повинна бути тепер спрямована в нове русло.

Цим руслом повинно бути постійне збагачення нашого духового багажу, перетворення його в систему світогляду, світогляду завтрішньої України.

Не можемо забувати факту, що ми — це той щасливий гурт української молоді, який, перебуваючи у вільному західному світі, може всесторонньо й вільно розвиватись.

Це кладе на нас величезні зобов'язання у відношенні до наших братів, які цієї можливості на батьківщині не мають. Ми повинні всесторонньо використати можливості для нашого індивідуального розвитку і знайти форми, в яких наші індивідуальні духові вартості могли б перетворюватися у власну світоглядову систему, систему, яку багатьом з нас прийдеться завтра нести на батьківщину. Такі можливості перетворення ми повинні створити в рамках нашого Об'єднання на другому етапі нашої діяльності.

Ідеологічний З'їзд ОДУМ-у, який відбудеться 29, 30 і 31 травня цього року в Нью-Йорку або околиці, повинен дати фундамент системи, в якій наше членство в майбутньому зможе кристалізувати свою індивідуальну духовість, а також формувати власний світогляд.

Ми стоїмо перед новою дорогою в майбутнє, і ця дорога для нас відкрита.

Олександр ОСИПОВ

науковий працівник Київської обсерваторії

Гаснуть золотаві фарби вечірньої зорі. Темніє небо. Високо над головою одна за одною спалахують зорі. І ось ми вже милуємось знайомими контурами сузір'їв. Дивлячись на них, мимоволі згадуєш все те, що коли-небудь читав або чув про дивовижні далекі світи. Уява малює нам то залиті палючим промінням Сонця цирки Місяця, то пустелі Марса, що тягнуться на тисячі кілометрів. І виникає запитання: чому досі людина не здійснила подорожі на інші планети?

Ми знаємо, що на Землі все підвладне силі тяжіння. Для того, щоб людина змогла здійснити свою одвічну мрію про міжпланетні перельоти, вона повинна навчитися перемагати силу тяжіння.

Як же домогтися цього? Всім добре відомо, що чим більша швидкість, з якою кинуто тіло, скажімо, гарматний снаряд, тим далі воно полетить. Не важко підрахувати, що при початковій швидкості до 8 кілометрів на секунду снаряд ніколи не впаде на Землю, а буде вічно кружляти навколо неї, так само як і Місяць. Якщо в момент пострілу його швидкість буде від 11,2 до 16,6 кілометра на секунду, то він звільниться від дії сили земного тяжіння і, підкоряючись тільки могутньому тяжінню Сонця, стане його супутником — маленькою планетою. Нарешті, при швидкості в 17 кілометрів на секунду снаряд залишить межі сонячної системи. Отже, з погляду механіки, завдання про міжпланетні і навіть міжзоряні перельоти розв'язуються дуже просто: треба лише зуміти надати нашому космічному кораблю відповідної швидкості.

Цю ідею поклав в основу своїх романів "Від Землі до Місяця" і "Навколо Місяця" французький романіст Жюль Верн. Гримить гармата, і розпечене

ядро, пронизавши товщу атмосфери, залишає Землю. Якби ми змогли заглянути в середину цього снаряда, який мчить із страшною швидкістю, то, всупереч твердженню Жюль Верна, побачили б серед уламків приладів і різноманітних пристосувань трупи відважних мандрівників. Що трапилося з ними? Ще мить тому вони були здорові, жартували, сперечались, мріяли про влаштування першої в історії людства колонії на Місяці...

Розрахунок, проведений за елементарними формулами механіки, відразу проливає світло на їхню загадкову загибель. Справді, до моменту пострілу ядро перебувало в спокої відносно Землі. Протягом 0,04 секунди, коли ядро під тиском газів, що створилися під час вибуху заряду, рухалось по каналу дула гармати, його швидкість, за Жюль Верном, збільшилась до 16 кілометрів на секунду. Саме це велике наростання швидкості і привело до такого трагічного кінця. Адже добре відомо з повсякденного життя, що збільшення швидкості сприймається людиною як перевантаження, як збільшення її власної ваги. В ядрі мандрівники повинні були відчувати себе в 64.000 разів важчими, ніж на Землі, інакше кажучи, людина, що важила 85 кілограмів, в момент руху ядра досягла б ваги 5 000 тонн. Ясно, що такої "надвишки" людина не може витримати.

Отже, для здійснення подорожі на іншу планету мало надати нашому кораблю космічної швидкості, треба ще потурбуватися про те, щоб ця швидкість збільшувалась плавно, поступово.

Здавна мріє людина про польоти в світовий простір. Минали століття, і здавалося, що мрія про міжпланетні подорожі так і залишиться нездійсненою. Але ось на рубежі XX століття мало ко-

му відомий тоді шкільний учитель Костянтин Едуардович Ціолковський розпочав свої пошуки шляхів до здійснення ідеї космічного польоту. В 1903 році в журналі "Научное обозрение" з'явилась його чудова праця: "Дослідження світових просторів реактивними приладами", в якій він зробив перші підсумки своїх досліджень. Висновок, до якого прийшов Ціолковський, можна коротко сформулювати так: лише ракета дасть людині можливість перемогти силу тяжіння і здійснити її мрію про завоювання космічного простору.

Цей висновок — наслідок відкритого Ціолковським основного закону механіки ракетного польоту. Виявляється, ракета набирає тим більшу швидкість, чим більше відношення ваги палива, що міститься в ній, до ваги порожньої ракети, і чим більше швидкість витікання з неї газів, що утворюються при згоранні палива. Отже, ракета відкриває перед нами можливість розвивати великі швидкості, зокрема й такі, які необхідні для подолання дії сили земного тяжіння. Більш того, потрібна нам космічна швидкість за допомогою ракети може збільшуватись так, щоб наростання її не завдало шкоди людині. Нарешті, ракета може рухатися в порожнєві і польотом її там можна легко керувати.

В найпростішому вигляді ракета являє собою трубку, закриту з одного кінця. В середині її міститься порохова суміш, при згоранні якої виділяється величезна кількість газів. Ці гази рвуться в усі боки. Їхній тиск на бокові стіни трубки взаємно урівноважується. А тиск на її верхню закриту частину нічим не компенсується, бо з протилежного кінця трубка відкрита, і гази вільно витікають із неї.

Саме оця невірніважена сила і рухає ракету. Вона створюється струменем газів і діє на ракету, доки в ній відбувається горіння палива.

Отже, вперше в історії науки на запитання, як досягти Місяця, Марса, Венери та інших планет сонячної системи, було дано строго обґрунтовану відповідь.

Ціолковський не обмежився лише теоретичною розробкою цієї проблеми. Він опрацював велику кількість оригінальних конструкцій майбутніх космічних кораблів. Міжпланетний корабель зовні має вигляд безкрилого птаха, більша частина його наповнена рідким паливом та киснем. Решта, менша частина, призначається для розташування мандрівників, всякої апаратури, необхідної для підтримання їхнього життя, для наукових спостережень і управління ракетою. Рідке паливо подається насосами в камеру згорання, де воно перетворюється в газ, який з великою швидкістю витікає із конусоподібної

труби, розташованої посередині ракети. Поблизу від вихідного кінця труби встановлено кермо, яким можна відхилити газовий струмінь і повертати ракету.

— Нарешті! — вигукне нетерплячий ентузіаст ідеї міжпланетних сполучень. — Проблема розв'язана, так чому ж не поспішають з будівництвом космічної ракети? Чому не оголошують запису бажаних послужити науці і першими відправитись у важку, небезпечну міжпланетну подорож?

На жаль, справа не така проста, як здається. Так, ракета дає нам можливість розвивати яку завгодно швидкість, але для цього треба збільшувати або швидкість витікання газів, або запас пального. А якщо ми захочемо перелетіти на Місяць, для чого потрібно буде надати ракеті швидкість 12 кілометрів на секунду, то вага палива повинна бути в 200 разів більшою, ніж вага самої ракети. Виходить, що при наявному пальному навряд чи можна здійснити тепер космічний переліт. Сучасна техніка ракетобудування домоглася лише того, що на кожную тонну ваги ракети припадає три тонни палива. Але, може, ми уникнемо цих труднощів за допомогою енергії, захованої в атомі? Безумовно, так. Є всі підстави сподіватися, що за допомогою атомної енергії можна буде досягти швидкості в 11-12 кілометрів на секунду. Але було б помилкою думати, що створення атомних ракет буде справою простою і легкою. Скільки нових складних проблем зв'язано з використанням цього нового виду енергії! Тут і проблема охолодження ракетної камери згорання (розпад ядра супроводиться величезним виділенням тепла), і проблема захисту людей від дії шкідливого радіоактивного випромінювання і т. д.

Ціолковський, віддаючи належне енергії атома, бачив шлях до розв'язання проблеми міжпланетних подорожей у створенні складених ракет, або, як він їх називає, ракетних поїздів. Ракетний поїзд являє собою з'єднання кількох ракет, в яких лише одна призначена для польоту в космічний простір, а решта — прискорювачі, які працюють один за одним. Коли одна з них майже витратить своє паливо, вона відчіплюється і спускається на Землю, не заважаючи рухові ракетного поїзда. Далі поїзд рухає інша ракета. З нею діється те саме, що й з попередньою. Так поступово наша космічна ракета набирає потрібної швидкості.

Ракети, які тепер досягають верхніх шарів атмосфери, саме і є складеними ракетами. Вони несуть в собі чимало автоматичних приладів, які збирають відомості про склад вищих шарів земної атмосфери, про характер сонячного випромінювання тощо.

З ФІЛЬМУ

Віт. БЕНДЕР

ВІДХІД АКТОРА...

...І Чарльз Чаплін відійшов... Покинув пенати фільму, поспішив геть, поки не пізно. Замість світлити виливи свого серця в порожніх кінотеатрах, вирішив відійти славетним. Він підняв руки догори й здався, бо зжитися з модерним фільмом, не дивлячись на довгі роки шукань отієї серединної комедійної лінії, він так і не зміг. Генерація, народжена по тридцятих роках і розбещена масними приповідками Боба Гоупа та Лю Костелло, не могла зрозуміти без діалогічного супроводу чистоти його слапстичних трюків і сприймала його пантоніми, як своєрідний архаїзм. А ми, що навчилися сміятися з його незабутніх серій про сердешного волоцюгу, ми відхід Чарльза Чапліна з арени фільму розцінюємо як чергову трагедію великої людини.

Це був рік 1935-й. Стахановська ера поклала на наших батьків печать смутку й зневіри, а через них ця зневіра прокралася і в наші дитячі серця. Нове, нічим не прикрите рабство, як гігантський удав, висмоктувало з робітничих м'язів останні соки, і сміх, що колись лунав над виселками, десь канув в чорні отвори шурхів. Сміх став рідким гостем в робітничій родині. І не тільки в родині. В держкінах, де ще недавно Ігор Ілінський на спілку з Віктором Кторовим своїм "Кравцем з Торжка" та "Куклою з мільйонами" сяк-так розганяли задуму робітника, тепер гули гудки "новостройок" та лунав чортячий мотив "Дайош завети Ілліча". Збунтовані мистці фільму, а серед них і Ілін-

ський, на якийсь час пішли в сибірські етапи на "ісправлення", і на зміну вчорашнім любимцям екрану прийшли безталанний Кміт, босякувато-зухвалий Бабочкін, противний Чирков, повіювата Макарова (що змінюванням чоловіків, мабуть, заткнула за пояс кожную голлівудську грішницю) і інші, інші, що по сто разів вмирили за "власть советов", що "гинули" від куль шпигунів, що купували славу підміною справжнього мистецтва партійною халтурою.

І ось прямо, як у фільмі, з афішних кругляків міст до заклопотаних перехожих чудернацько всміхнувся малий чоловічок з вусиками, в діркових черевиках і в пошматованих штанах. Парадоксальним збігом обставин Чарлі Чаплін завітав на екрани Союзу Засмучених Республік. З'явився — і одною пантонімою переміг мільйони зажурених людей. Вибатожені ударницькими темпами, "райські" люди замилювано спостерігали пригоди безтурботного волоцюги і на пару годин забували прикромі життя, які чигали на їх по закінченні сеансу.

Багато глядачів, мільйони їх, реготали до непритомности, слідкуючи за химерними блуканнями малого американця, і окрім легкої комедійно-слапстичної будови сцен, не помічали основного: великого, людяного, широкого, до болю вразливого серця Чарльза Чапліна. Для цих мільйонів Чаплін був лише "коміком", людиною з призначенням смішити ситого мішуха. І хоч цих недорозвинено-тупих глядачів були мільйони, вони були у великій меншості супроти тих, що могли і хотіли відділити мистецьку штуку від дешевого шаржу-фарсу. І оця культурна аудиторія не лише окреслила твори Чапліна штукою, а й зарахувала їх до академічного мистецтва.

В історії можна знайти стотні славних акторів, що на цілі голови переростали своїх сучасників. Це були великі актори, але нікого з них не можна прирівняти до Чапліна. Бо він був не лише актором-виконавцем. Він був справжнім кіно-універсалом. Лишаючи технічну сторону виконавця фільму на боці, ствердимо лише, що як автор і актор він завершив успіхом неспіливі

Тепер в технічній літературі серйозно обговорюється питання про створення такої складеної ракети, яку можна було б перетворити в штучного супутника Землі. Така ракета буде форпостом учених у світовому просторі. Автоматичні прилади, встановлені на ній, дадуть можливість здобути багато цікавих, нових відомостей.

Успіхи ракетної техніки відкривають перед нами грандіозні перспективи підкорення безмежних просторів сонячної системи. Розв'язання проблеми міжпланетних подорожей відкриває перед людством виключно цікаві шляхи для науки.

(Скорочено за "Україною" ч. 9 (126))

почини попередників: два контрастні жанри, комедію й трагедію, привів до спільного знаменника і, вдало пересипавши суміш своєю власною музикою, виступив на екрані, як новатор, як творець рухливої, часом бадьорої, а часом спадаючої до найнижчих бемолів, КІНО-ПАНТОНІМИ. Трагікомедія в його рецепті виявилась більш промовистою й легше стравною.

Він відкинув стару форму трагедії, в якій наголос робився на нервово-духове розбиття людини, щоб зробити з неї хоч на час перформансу мокру від сліз шмату, натомість підмінив її окремими, не зв'язаними між собою сценами, в яких наголосив гуманність малої, ординарної людини, яка до відповідного моменту навіть не усвідомлює, скільки благородних якостей вона має.

В 1935 році я мав 12 років. Цебто, був у віці, коли глибше розуміння речей і натяків ще відсутнє, коли дитячий егоїзм та самолюбство ще яскраво вибивається з-поміж інших рис характеру. Та опинившись на сеансі "Вогні великого міста", я за дві години виріс інтелектуально на цілі роки. Мій безтурботний сміх був раптово обірваний високим сольо скрипки, що своїм торкаючим плачем інтродукувала до історії сліпу, ігноровану цим світом, дівчину. Скрипка ніби промовляла до мого серця, ніби просила його зареагувати співчуттям до нещасливої героїні. І коли я затремтів від хвилювання, якого перед тим ніколи не відчував, я знав, що автор фільму й тієї незабутньої мелодії — непересічний мистець. А в сцені, де волоцюга задемонстрував до дівчини якусь незвичайну, віддану, чисту, переконуючу любов, я був цілковито покорений цим далеким креатором ординарної людини з неординарним серцем. В останніх кадрах фільму, де дівчина з вернутим зором пізнає в своєму покровителі замість сподіваного мільйонера звичайного волоцюгу і здивовано питає "Так це ви?", треба було лише спостерігати за його доброзичливою усмішкою, за лагідними-прелагідними очима. І в свою відповідь "Так, це я" він уклав зрозумілий докір світові, який до цього часу був чомусь переконаний, що на величну поміч нещасному може спромогтися лише багатий. Коли на запитання героїні волоцюга стверджує, що відповідає "Так, це я", глядач застигає, чекає призначальних обіймів і запальних поцілунків, бо ж волоцюга — цей великосердний хлопець — мусить бути винагороджений за свою посвяту. Пантоніма мусить мати щасливий кінець — сподівається глядач. Та в фіналі Чаплін-трагік в дійсності набагато перевищує Чапліна-комедіянта. Чаплін-трагік просто ранить серце аудиторії сценою, в якій, волоцюга, тепло-претепло посміхаючись, бере від

вилікуваної ним любимої дівчини срібний доляр і під сольо мотиву про віддане кохання слідує за її безповоротним відходом, бо він — не мільйонер. І коли волоцюга рушає широким відкритим шляхом (улюблений кінець фільмів Чапліна) в невідоме завтра тією ж самою чудернацькою ходю, ніхто не сміється. Заля тремтить від перечулення, шкодує за самотнім, загубленим добрякою... Можливо, тут трагізму й нема. Можливо, тут тільки згущений мелодрамазм. Не в цьому річ. Глибина мистецької речі не вимірюється лише класифікацією її належності до драми, мелодрами чи трагедії. Її духовна вартість вимірюється її спроможністю вражати нас на довгі роки. Твори Чапліна цю спроможність мають.

Та ось, по роках інертності ("Пан Верду" був недоречністю, що деколи вламується в задуми мистця), Чаплін взявся за реалізацію свого останнього твору "Limelight". (Можна перекласти, як "Світло рампи", або "Слава"). Нашу нетерпеливість скорше побачити цей фільм можна зрозуміти, бо ми сподівались справді чогось надзвичайного. Ми прорахувалися. Сива старість не дозволила йому покласти свій задум на плівку з попередньою переконливістю та певністю. Ідея, що молодість завжди відпихає старість на задній плян, що старість не спроможна конкурувати з розквітаючою юністю, виявилась для нього затьожкою. І замість сподіваної чергової трагікомедії вийшла плаксива історійка. Треба прямо сказати, що в цьому фільмі його режисюра й гра "зблідли". І, здавалося, свою акторсько-режисерську підупалість він хотів надолжити своїми музичними композиціями. Мелодія про вічну любов, яка бренть на протязі всього фільму, як своєрідне тло, змушує до деякої міри серце шеміти. Сам же фільм посередньої вартості. Ми пробачуємо йому цей "фlop", бо старість, в кінці кінців, за його ж власною рецептою, мусить поступитися перед молодістю. І, примирившись з фактом, що смішний Чарлі таки покинув царство фільму назавжди, все ж не можемо викинути його геть з нашої свідомості. Він перший навчив нас сміятися з самих себе і переконав, що черствість цього світу обумовлена занепадом елементарної практики християнства: плекання власного серця.

Чаплін продав свою фільмову студію і оселився в Швейцарії. До цього також спричинилися його попередні безвідповідальні політичні виступи, до яких, треба думати, завело його серце, бо, будучи в Англії, він сказав: "Я не комуніст і ніколи ним не був. Так, колись я давав їм гроші, бо думав, що вони справді не мають за що купити хліба. Мої подачки закінчилися, коли я власними очима побачив, що ці головачі

роз'їжджають новими "Каділаками" і прогулюють видурений гріш в нічних клубках". Не нам рішати, винен він чи не винен перед американською суспільністю. В цих справах розбирається Мк-Карті. Коли ж ми співаємо Чапліну хвалу, то тільки як мистцеві. Знаючи, що риба не може жити на суші, також усвідомлюємо, що створений творити не може жити в безділлі. А коли змушений жити, то це — трагедія...

Висловлюючи своє признание йому, не можемо оминати його прочуленіх стрічок з фільму "Limelight". Не маючи хисту ні вичулено співати, ані витончено грати, ми тепло прокажемо йому його ж власні слова в засніжену Швайцарію:

"I'll be loving you eternally
With the love that's true eternally..."

КІНО В УКРАЇНІ

ЯК ПРАЦЮЄ КИЇВСЬКА КІНОСТУДІЯ?

Для багатьох з нас дуже часто стає неясним, чому російські фільми перевищують своєю технікою і викінченістю українські фільми продукції Київської кіностудії. Ми часом в цьому обвинувачуємо наших українських режисерів, артистів. Причина в чому іншому. Ось послухаймо, в яких умовах і з яким технічним устаткуванням доводиться працювати Київській кіностудії.

Нижче цитуємо уривки з листа А. Базилевського, головного інженера Української студії хронікально-документальних фільмів.

"Українська студія хронікально-документальних фільмів займає одне з передових місць серед інших документальних студій ССРСР.

Студія розпоряджає кваліфікованими творчими і продуктивними кадрами, але її працю задержує відсутність технічної бази.

Студія не має ні одної пересувної електростанції для знімання кольорових фільмів, пересувного записуючого звукоапарату для синхронних знімок в експедиційних умовах, апаратури перезапису, комплет котрої перестарів, і т. д. В освітлюючому парку студії немає дугової і лампової апаратури типу "ДИГ-500", "КПЛ-350", кабля, штативів. Шість кореспондентських пунктів студії теж користуються перестарілою освітлювальною апаратурою, котра по своїм тягарі не підходить для хронікальних знімок.

Але особливо погано зі знімочною технікою. Українська студія користується зараз старою імпортованою кінознімковою апаратурою, майже з перед тридцяти років. Вона часто псується і потребує постійного ремонту. Ця апаратура — основна для периферійних студій, тому Головне управління кінематографії Міністерства культури ССРСР повинно було забезпечити її запасними частинами. Однак кіномеханічна промисловість запасних частин не фабрикує. Немає теж одної технології ремонту апаратури, тому кіностудії ремонтують апарати

кожна по своєму, виготовляючи частини з випадкових матеріалів".

"Точність відображення, оптика для кольорового кіна, створення приладів для об'єктивної контролю апаратів, розтування скла об'єктивів по ефективній світлосилі, просвітлення оптики і другі питання для периферійних (читай: для колоній Москви — Ред.) студій все ще не розв'язане".

"У студії хроніки немає хороших штативів, електромоторів, світлофільтрів".

"І ось погана, стара техніка, брак багатьох дрібничок знижують якість випускних фільмів, зривають пляномірну роботу студій. Технічному керівництву Головного Управління кінематографії необхідно змінити технічну політику кінематографії, використовуючи багату практику і вимоги не тільки центральних (цебто Москви і Ленінграду — Ред.) але й периферійних (цебто колоній — України, Білорусії, Грузії — Ред.) кіностудій".

Свій лист наївний Базилевський закінчує такими оптимістичними словами: "Ми надіємося (а ми ні, товаришу Базилевський — Ред.), що в ближчому часі наші студії, в тому числі і Українська, будуть поповнені новою, найпередовішою і досконалою "вітчизняною технікою".

"Смолоскип"

ВСІМ ДРУЗЬМ І ЗНАЙОМИМ
ЗА МОРАЛЬНУ Й МАТЕРІАЛЬНУ
ПІДТРИМКУ ПІДЧАС МОЄЇ ХВО-
РОБИ — ВИСЛОВЛЮЮ НАЙЩИ-
РІШУ ПОДЯКУ

З одумівським привітом

Надія Лисицька

31 СПОРТУ

СПОРТ — ЗНАРЯДДЯ ДИКТАТУРИ

“Наші спортсмени знову здобули перше місце і тим ще раз продемонстрували перевагу советської людини над буржуазно-капіталістичним світом. Це — наслідок самовідданої праці нашої дорогої комуністичної партії та її найдорожчого батька і вчителя...”

Нема сенсу продовжувати далі. — Так приблизно мусить початись кожний спортовий (!) коментар чи в “Советському Спорті”, чи в будьякій іншій газеті. І кожному відразу стає зрозумілим, що в СССР спорт плекається головним чином для “демонстрування переваги”, що потім використовується партією для пропаганди, а не для спорту як такого.

Советський Союз довго і терпеливо вивчає закордоном все, що є цінним для нього, тренує своїх спортсменів, не жаліючи ні грошей, ні часу, і аж тоді, коли спортсмени витренувані і цілком підготовлені — посилає їх на міжнародні змагання. Якщо все йде по плану — ці спортсмени виступають на численних міжнародних змаганнях і викликають щирий подив у всіх відомих фахівців. Таких спортсменів возять по всій Європі (так, як це робиться також зі світової слави артистами) для демонстрації переваги комуністичної системи. Якщо ж советські змагуни зазнають поразки, їх відразу відкликається і... Що з ними робиться, — не тяжко уявити. Так сталось з відомою футбольною командою ЦДКА (Москва), яку було викинено з ліги, а потім і зовсім розв'язано за програні матчі в Чехословаччині, влітку 1948 р.

Всі советські спортсмени виступають під маркою “аматорів”. В західному світі їх влучно називають “державними аматорами”. Живуть вони на державному утриманні і, в більшості, нічим іншим не займаються. Закордоном їх до цього часу толерували на змаганнях справжніх аматорів, як, наприклад, на олімпіадах, де, як відомо, професіонали не мають права брати участі. Та всьому приходить кінець. Як повідомляє агенція АП, після сенсаційної перемоги СССР над Канадою в фіналі за першість світу в айс-гокею (які Канада виграла за весь час існування цього чемпіонату), один відомий шведський спортовий діяч, “відомий своєю неутральністю”, висловився в гострій формі

про те, що якась міжнародна організація мусить врешті “навести порядок з цими державними аматорами”. Він підкреслив, що несправедливо вимагати від справжніх аматорів змагатись з спортсменами, що місяцями перебувають в державних тренінгових таборах, на державному утриманні.

Але перемога СССР в айс-гокею викликала ще й другу цікаву реакцію. Шеф професіонального гокейового клубу “Торонто Мепл Ліф” Кон Смайт не витримав заяви старого героя канадського гокею Лайонеля Конекера про “катастрофу” і звернувся до советського посла в Оттаві з проханням видати його клубові візу для гри в СССР. Цікаво, що Москва відмовила, аргументуючи це тим, що канадці хотіли грати в травні, а в травні в Москві вже немає льоду. Інший канадець Френк Бачер, шеф ню-Йоркського клубу “Ренджерс” залишився задоволеним відмовою Москви, бо вважає, що (цитуюмо): “Якщо Канада бажає розпочати нову світову війну, то їй треба тільки послати в СССР Кона Смайта...”

Про самі змагання залишається сказати, що советська збірна (під маркою московського “Динамо”) виграла заслужено. Можна тільки пожалкувати, що ця перемога вживається партією для пропагандивних цілей. Чемпіонат відбувся в Стокгольмі, від 26 лютого до 7 березня. Участь брали (з першого місця вниз) СССР, Канада, Швеція, Чехословаччина, Німеччина, Фінляндія, Швейцарія і Норвегія. Найцікавішими матчами, крім фіналу, були змагання між Канадою і Фінляндією (20:1), що відбулися 4 березня, та між Швецією і СССР (1:1) — наступного дня. Советські спортсмени, присутні на матчі між Канадою і Фінляндією, тільки дивувались, дивлячись на блискучу гру канадців, а самі, наступного дня, заграли проти Швеції дуже слабо. Але в фінальній зустрічі проти Канади 7 березня вони продемонстрували надзвичайно швидко, легку й технічно досконалу комбінаційну гру, перемагаючи Канаду легко з сенсаційним вислідом 7:2 (3:0, 3:1, 1:0).

Як zareагував на це західний світ — ми вже зазначили. Советська ж преса далі розносить “прогнилий капіталістичний Захід”...

Ол. С.

КУТОК МОЛОДИХ АВТОРІВ

Петро Качура

М А Й

Усміхнулися квіти до мене,
В грудях серце забилося тендітне —
Пригадалися у вечір зелений
Пелюстки вже відквітлого квітня..

Я збирав їх, оздоблював слізьми,
Юнь, як вихор, летить у минуле!
Десь вітвар погасає вітчизни,
Сяйвом серце осяявши чуле.

То у грудях моїх воно тужить,
І пташиною лине по світу —
Дивні квіти всміхаються в лузі,
Пелюстками хитають привітно.

1954, Англія

ВЕСНЯНА КАЛАМУТЬ

Синіють пролісками далі,
Берези коси розплели.
Вже перші крижні прокричали,
Кудись у плавнях попливли.

Зашелестять вітри п'янючі
В гречках медових за селом.
Притихне хвиля в сірих кручах,
Мов чорна хмара над Дніпром,

А я пройдуся і привітаю
Народження духмяних трав, —
Щоб жайворон злітав над краєм,
Про щастя пісню щоб співав.

1954 р.

ОСНОВИ ПОЛІТИКИ...

(Закічення зі стор. 11)

необхідність збереження демократії в світі (вартості). З другого боку, збереження власної незалежності від комунізму і збереження демократичних форм свого суспільства становлять "вартості мети" решти вільного світу. Наскільки ці "основні вартості" є важливою передумовою проводу Америки, видно з наступних припущень: якщо б Сполучені Штати стали тоталітарною (але протикомуністичною) державою, наслідком цього було б утворення "третьої сили" з демократичних країн; якщо б США зосередились на радарній сітці радше, ніж на глобальній обороні (цим модифікуючи систему вартостей в бік ізоляціонізму), це дало б поштовх до більшого "невтралізму" і таким чином пі-

М. Милусь

* * *

Я — пелюстка мала.
В чужину занесла
Мене доля гірка.
Я не чую весни
У чужій чужині.
Я не чую пісні
Голосні, весняні.
Не співаю свій гімн,
В мріях тону один.
Існування **мое**
Я не знаю, чи є.
Чи живу, чи вже ні,
На світанку весни.
Чи лиш тінь це моя
Край вікна догоря?
І не тінь, і не я.
Тільки порох-земля
Творчих рук — образ я.
Розум мій і душа
Це дарована річ.
Від віків, від сторіч,
Я ношу їх в собі.
В цій проклятій добі,
Я боюся загубити,
Бо ще хочеться жити.
І цвісти, і рости,
Свое щастя знайти.
І прийдуть, вірю, дні
Голосні, весняні,
Не в чужій чужині —
Десь на рідній землі,
Там зустріну весну
І в той час оживу.
А тепер край вікна,
За вікном, десь весна.
З церкви чується дзвін.
Перший будить десь грім
До нового життя.
Десь весна, десь буття.
Тони чуються гам.
Я самотній, я сам.

дірвало б американський провід. Індія з її пацифізмом дає наступну ілюстрацію важливості вартостей в міжнародній політиці.

Підсумки

Метою цієї аналізи функції сили було дати загальне поняття про чин-

ники, які зумовлюють ті чи інші рішення в міжнародній політиці. Багато з вищезгаданих речей є загальноновідомими; єдиним виправданням їх перерахування є те, що ці загальновідомі речі забуваються і не приймаються під увагу при намаганні аналізувати певну міжнародну ситуацію. Дане обговорення сили може створити дещо однобічну уяву про відносини між державами. Фізична сила насправді відіграє меншу роль, ніж про це можна було б судити з цієї статті; міжнародне право, мораль, вартості і т. п. в нормальних умовах діють як чинники, що або приховують функцію відвертої сили, або обмежують її. Однак, вищенаведене обговорення сили було спрямоване до сучасного, радше ніж "нормального" стану; а в період холодної війни сила, як найважливіший чинник міжнародної політики, виступає виразніше, ніж

будьколи (звичайно, за винятком періоду "гарячої" війни). Тоді, коли серед можливих кроків політики пропонується превентивна війна, виникає питання: в чию користь працює час? Це вимагає аналізу зросту населення, індустрії, природних багатств, ідеологічних впливів і т. п.; таким шляхом проблеми політики зводяться до проблеми фізичної переваги сили. Знову ж, тут було підкреслювано різноманітність форм сили, її залежність від вартостей та інших чинників; отже, питання превентивної війни, політики визволення чи політики стримування, мусить розглядатись у цілому комплексі інших проблем; можливе погодження чи непогодження цих альтернатив з вартостями суспільства даної держави і з "вартостями мети" інших держав, дійсних чи потенціальних союзників. Розглядання цих проблем виходить поза межі даної статті.

1) International Relations.

2) Термін "вартості" тут буде вживатися в значенні англ. values, тобто речей (в ширшому розумінні цього слова), які група людей чи індивідум вважає цінними для себе. Такими вартостями може бути нація, демократія, матеріальні блага, слава й т. п.

3) Поняття сили в політиці як спроможности задовольнити прагнення чи досягнути бажаного наслідку, частково виходить поза поняття сили, як воно вживається в українській мові, і об'єднує такі поняття як "влада", "потуга", "могутність". В зв'язку з відсутністю в українській мові одного терміну, який віддзеркалював би політичне значення сили (англ. power), "влада", "могутність", "сила" будуть вживатись на зміну, в залежності від вимог змісту.

4) Procedure як протилежність до substance (тут вживається як "суть"); різниця між т. зв. "процедурними" і "субстантивними" питаннями особливо важлива в інтернаціональній організації, зокрема ОН, де вето може застосуватись тільки в "субстантивних" питаннях.

5) "Відносно" тому, що демонстрація сили може прийняти форму локалізованих конфліктів, як нап. "інциденти" між радянськими і японськими військами на манджурському кордоні в тридцятих роках цього століття.

6) Нпр. населення Індії збільшується до 5 міл. річно; 30% населення страждає на хронічне недоживлення в той час, як 85% населення працює в хліборобстві.

7) Наскільки це є важливим, видно з наступних даних: в широко індустріалізованій країні відношення між міським і сільським населенням становить приблизно 1 до 5 (США) в той час, коли в східній Європі відношення становить 1 до 1; тобто 50% населення працює на обробленні землі тоді, коли при умові механізації сільського господарства 20% є вистачаючим.

8) Очевидне питання, яке тут виникає, це питання атомової бомби; але для винаходу атомової бомби потрібно стільки коштів, економічного розвитку і знання, що її винахід слабою економічною країною є неможливим. Цього, звичайно, не можна сказати про винахід пороху.

ОДУМ У СВІТІ

ПЕРЕБІГ ПЛЕНУМУ В. О. ОДУМ-у В США.

6-7 березня ц. р. в Нью-Йорку відбувся Пленум В. О. ОДУМ-у в США. Були присутні представники місцевих філій ОДУМ-у з Філадельфії, Бостону, Сиракюз, Пасейку, Ньюарку та Нью-Йорку. Протягом першого дня Головна Контрольна Комісія перевірила діловодства окремих референтур, ствердила їх добре ведення й значні покращання в праці в порівнянні з попередніми каденціями. Пленум розглянув ряд важливих питань та прийняв такі рішення:

В справі Юнацтва ОДУМ — доручити референтурі юнацтва: 1. Скликати Виховну Раду з представників українських церков, наукових установ і суспільно-громадських організацій.

2. Виготовити правильник устрою юнацьких частин ОДУМ-у й приступити до організації гуртків юнаків при філіях, які мають на це можливості.

3. Сконтактуватись з колами батьків при філіях для одержання допомоги при організації Юнацтва.

В справі І-го Ідеологічного З'їзду ОДУМ-у в США — доручити комісії в складі: Юрій Нагорний, П. Матула, М. Степаненко, Я. Пилипенко, В. Мартинюк — устійнення тем та прелегентів і відповідальність за технічну підготовку З'їзду. Цей З'їзд має відбутись 29, 30 і 31 травня ц. р. в Нью-Йорку чи околиці.

ПОВІДОМЛЕННЯ

На засіданні 19 березня ц. р. ГУ ОДУМ-у в США прийняла ряд важливих рішень, які доводимо до відома наших членів:

1. В зв'язку з від'їздом до Європи (для праці в радіо "Лібереїшен") — Миколу Степаненка, на його власне бажання, звільнено з обов'язків І-го заступника Голови ГУ та референта юнацтва. Його місце займає тепер Іван Павленко.

2. З особистих причин попросив про звільнення також Володимир Мартинюк — референт зв'язків. Прохання задоволено.

3. ГУ, на рекомендацію Товариського Суду, одноголосно постановила виключити Володимира Дубняка (Ф. Ковтюка) зі складу членів ОДУМ-у.

Референтура Преси і Інформації ГУ ОДУМ-у США.

ВЕЧІР ТВОРЧОСТИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В НЬЮ-АРКУ

14 березня ц. р. одумівки нью-аркської філії ОДУМ-у влаштували вечір творчості Лесі Українки.

Домівка ОБВУА, де відбувався вечір, була заповнена.

Відкриваючи вечір, голова філії М. Могила підкреслив важливість цієї небуденної імпрези. Він зазначив, що Л. Українка, як письменниця і громадянка, є для нашої молоді яскравим прикладом у боротьбі за вільну Українську Державу.

Короткий, але змістовний реферат прочитала секретарка філії ОДУМ-у в Нью-Арку п. Оля Діберт-Матула. Користуючись цитатами з висловів визначних літературних критиків про Л. Українку та уривками з її поем, доповідка виразно підкреслила, що Л. Українка була не лише великою, Богом обдарованою поетесою, але й сміливим борцем проти московського імперіалізму, який поневолював український народ та винищував його культурні надбання. Хвора тілом, але здорова душею, Л. Українка завжди відважно дивилась в очі всім перешкодам, які стояли на її життєвому шляху:

Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! — Геть, думи сумні!

З великим мистецьким чуттям Оля Савонів продеклямувала "Contra Spem Spero", а Романна Дикий — "Мій шлях".

Останньою точкою програми була "Грішниця" — віршована драма Л. Українки. Роллю грішниці грала Аня Осінська, а роллю сестри — Валя Івценовська-Шепель. Пролог читала Романна Дикий. Ролі були виконані дуже гарно. Увага всіх присутніх була прикована до глибокої змістом драми та її виконавців.

Вечір творчості Л. Українки — великий успіх в діяльності нью-аркської філії ОДУМ. Побіч всіх учасників вечора, що вклали багато праці в його підготовку, треба особливо відзначити працю голови філії М. Могили та пані Осінської, яка підготовляла до постановки драму "Грішниця".

І. П-ко.

МІННЕАПОЛІС

(Літературний вечір поетеси Оксани Лятуринської)

11 квітня ц. р. заходами філії ОДУМ-у в Міннеаполіс відбувся в "Маргрет Беррі Гауз" літературний вечір нашої відомої поетеси О. Лятуринської. Вечір відкрив п. А. Івашко, з'ясувавши в короткому слові значення поезії для нації та висловивши задоволення з того, що українська громада в Міннеаполіс має в своєму складі таку визначну поетесу як Оксана Лятуринська.

До почесної президії запрошено Голову ОДВУ, відомого письменника й науковця проф. О. Грановського та д-ра А. Лисого. В авторському слові поетеса змалювала своє постійне стремління до поетичної досконалості. Вона підкреслила, що завжди цікавилась не тільки літературою, але й філософією та мистецтвом у цілому.

З творів О. Лятуринської панна Д. Антохій прочитала вступ з "Материнок", Ж. Берецька продекламувала "На Юрія" і "Васильки", О. Хоралець — "Сонечко", а троє дітей — короткі вірші з великоднього циклу — "Жайворонок" і "Весна". Уривки з "Літопису" прочитали М. Швець і Д. Грушецький. "Літопис" написаний вже на еміграції, в Німеччині, й змальовує всім нам відомі безнадійні табори будні.

Всі виконавці намагалися передати задум і переживання авторки якнайкраще. Деяким удалося це більше, деяким менше, але в загальному вечір пройшов з повним успіхом. В дискусії брали слово проф. О. Грановський, о. прот. М. Антохій, інж. Гайдай і пані Костюк. О. Грановський підкреслив високу вартість творів О. Лятуринської, закликав молодь брати приклад з авторки та йти її слідами, бо, як він зазначив, сьогодні пишуть переважно старші. О. прот. Антохій звернув увагу на ґрунтовне релігійне виховання Оксани Лятуринської, що віддзеркалюється майже в кожному її творі. Не дуже численна публіка з задоволенням пробула кілька годин у мистецькій і культурній атмосфері Вечора. Жаль лише, що величезна більшість нашого громадянства не цікавиться нашими письменниками, не цікавиться ні своїм духовим ростом, ні вихованням своїх дітей. Вартісні твори наших письменників, у тому числі й О. Лятуринської, лежать роками не друковані через брак коштів, тоді як тисячі доларів витрачається щорічно на маловартісні вузько-партійні агітки.

Тому честь і хвала молоді ОДУМ-у, яка покищо не заражена "патріотично-партійною хворобою", але як довго ця молодь встоїть — тяжко сказати.

Бажаємо Управі філії ОДУМ-у частіше давати такі Вечори, на яких люди-

на підноситься духом, бо падати духом маємо нагоду мало не кожного дня.

А. Д.

МОНТРЕАЛ

21 березня філію ОДУМ-у в Монреалі відвідав голова Головної Управи ОДУМ-у Канади Г. Литвин.

В неділю по обіді в заповненій залі Св. Покровської православної церкви голова філії А. Канарейський відкрив збори. Після вичерпання біжучих справ, гість з Торонта прочитав дискусійну доповідь "ОДУМ у світлі сьогоденної дійсності".

В доповіді було порушено важливі проблеми молоді як на еміграції, так і на Батьківщині, що викликало гарячу дискусію серед одумівців. З старших гостей в дискусії брали участь почесний член ОДУМ-у проф. Степовий, настоятель церкви о. Архангельський та інші. Дискусія показала, що одумівська молодь не тліє, а таки горить, як сказав В. Сосюра. Взагалі, монреальська філія ОДУМ-у — як висловився голова Г. У. в приватній розмові з деякими одумівцями — це одна з найкращих філій Канади. Добре здисциплінована, активна, своєчасно виконує розпорядження Головної Управи, бере активну участь в українському житті Монреалу, а також має широкі зв'язки з англо-французькими колами міста. Філія заслуговує на тепле слово похвали, зокрема за справжні батьківські турботи проф. Степовому, а за вміле керівництво голови філії А. Канарейському.

Стараймось, друзі, за нові успіхи!

Т. Д.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ

Місцева філія ОДУМ-у влаштувала 28 березня Батьківський вечір. Скромним прийняттям та гарним співом власного хору одумівська молодь зустріла численних гостей та своїх батьків.

Голова філії інж. Петро Гурський в своєму добре опрацьованому рефераті з'ясував генезу створення ОДУМ-у та схарактеризував його завдання. ОДУМ, — говорив доповідач, — це школа духового формування української молоді демократичного переконання, завдання якої виховуватися в етичному дусі на високих засадах християнської моралі, в дусі чеснот і толеранції до інших. ОДУМ беззастережно підтримує наш єдиний Державний Центр — УНРаду, доказом чого є те, що наша філія збрала на цілі УНРади понад 700 дол.

В підсумках з праці філії ОДУМ-у п. П. Гурський зазначив, що праця розпочалася з дискусійного та літературного гуртків, а згодом зорганізовано драматичний, струнно-музичний гурток,

одумівський хор. Тепер філія поставила собі завдання створити **Юний ОДУМ** у віці від 9 до 16 років. Далі доповідач перейшов до психологічної сторони у вихованні молоді, підкреслюючи, що шкільне виховання недостатнє, бо дає молоді широку свободу дії і тим самим на моралі і поведінці тяжить вплив вулиці.

На закінчення реферату п. Гурський закликав батьків прийти з своєю допомогою у вихованні молоді, щоб її зберегти для української нації. З цією метою ми хочемо створити Батьківський комітет, який буде нам джерелом мудрих порад, а українську молодь закликав вступати до ОДУМ-у.

Після реферату обрано Батьківський комітет з таких осіб: пані Євсейська, п. З. Дончук, В. Басюк, І. Лисянський та С. Богословець.

На закінчення вечора молодь порадувала своїх батьків гумористичною одноактною п'єсою з життя ОДУМ-у та струнною оркестрою. **Н. В.**

СТ. КЕТЕРИНС

Філія ОДУМ-у в Ст. Кетеринс влаштувала 7 березня дискусійний вечір, на який запросила з доповіддю голову Г. У. ОДУМ п. Литвина. На цей вечір прибула група одумівців з Торонто та з Гамільтону. Після доповіді відбулася жвава широка дискусія, в якій брали участь одумівці й старіше громадянство, виявляючи велике зацікавлення до проблем української молоді взагалі і одумівської зокрема.

ДЕТРОЙТ

27 березня детройтська філія ОДУМ-у влаштувала вечір поезії, співу і музики. Програма вечора складалася з виступу одумівського мішаного хору під керівництвом П. Кистастого, сольоспівів Галі Кравченко та Анатолія Валюха, деклямацій В. Колосюка і Т. Надретного (власні поезії) і окремої точки — бандури. Крім того поет П. Карпенко-Криниця читав свої нові поезії. Солістам акомпанювали: Анатолієві Валюху співачка пані Г. Галій, а Галі Кравченко — П. Китастий на бандурі. Вечір пройшов з великим успіхом. Філія ОДУМ в Детройті — це молоді таланти, які творять різноманітно обдарований ансамбль, — зазначив, закриваючи вечір, голова детройтського Літ. - Мистецького Клубу п. Мих. Бажанський.

ТРЕНТОН

Десятого квітня 1954 року в місті Трентоні відбулися загальні збори місцевої філії ОДУМ. З відчитом виступив бувший голова Ол. Кривенко, який дав

повну інформацію про пророблену працю.

Участь у дискусії взяли такі товариші: Орг. референт Головної Управи ОДУМ-у І. Павленко, голова нью-аркської філії ОДУМ-у М. Могила, Ол. Кириченко, Марія Козинець, Василь Ведмідь та гість від старшого громадянства інж. І. Піддубний.

На голову новообраної управи більшістю голосів вибраний Василь Ведмідь. Заступником голови — Олександр Кириченко. Членами Управи обрані: Фат. Григорій, Великорітько Михайло та Сенько Ася.

До складу контрольної комісії обрані: панна Марія Козинець, панна Валя Гладка та Петро Сенько.

Загальні збори висловили побажання новообраній управі, щоб вона відновила працю драматичного гуртка та організувала вивчення членами ОДУМ-у українознавчих наук (організувавши для цього спеціальні курси). **В. Т.**

ЛОНДОН

Недавно зорганізована філія ОДУМ-у в Лондоні, хоч ще й не змогла належно проявити своєї діяльності, однак, молодь, що вступила в члени ОДУМ-у, свідомо своїх обов'язків супроти поневоленої Батьківщини та українського суспільства на еміграції.

Члени ОДУМ-у свідомі того, що хто стоїть осторонь організованого демократичного життя на еміграції, той засуджує себе на асиміляційну загибелю. Тому одумівці Лондону беруть активну участь у праці для культурного, національно-політичного і релігійного розвитку нашої громади.

Читаючи наші пресові публікації, побіч інших демократичних видань, одумівці особливо вдоволені своїм пресовим репрезентантом ОДУМ-у, журналом "Молода Україна", що стає щораз цікавішим.

На традиційній вечірці перед великим постом, у п. Василя Бабенка, група лондонських одумівців радо прийняла заклика п. П. Поліщука, жертвуючи на пресовий фонд "Молодої України" 11.00 доларів. І в будучому, працюючи для розвитку ОДУМ-у, ОДУМ у Лондоні пам'ятатиме за потреби Видавництва "Молода Україна". **М. В.**

НЬЮ-АРК, Н. ДЖ.

Тут відбудеться 29 і 30 травня ц. р. Ідеологічний Форум української молоді демократичних переконань в США.

Матеріали з цього першого ідеологічного з'їзду української демократичної молоді будуть надруковані в чергових числах "Молодої України".

СЕРЕД КНИЖОК І ЖУРНАЛІВ

“УКРАЇНСЬКИЙ ЛІТОПИС” — Журнал української державницької думки, науки і культури. Стор. 160. Ціна — 1.50 дол.

Перше число цього відновленого гетьманського журналу повністю присвячене пам'яті великого українського науковця і державного мужа Д. І. Дорошенка. З цінніших матеріалів, уміщених у цьому збірнику, слід відзначити такі: С. Нагай — “Хронологічний показник важливіших подій з життя Д. І. Дорошенка”, проф. д-р Ганс Кох — “Дмитро Дорошенко як історик церкви”, проф. д-р Макс Фасмер — “На згадку про Д. Дорошенка” (обидві статті німецькою й українською мовами), проф. д-р Н. Полонська-Василенко — “Д. Дорошенко і його громадсько-політична діяльність”, проф. О. Шульгин — “Д. І. Дорошенко в час першої світової війни і на початку революції”, проф. О. Оглоблин — “Рід і земля Дмитра Дорошенка” та дві статті проф. д-ра Б. Крупницького — “Д. І. Дорошенко і слав'янський світ”, “Д. І. Дорошенко — піонер української історичної науки”.

Крім згаданих матеріалів, у збірнику вміщені оригінальні або передруковані статті про Д. Дорошенка ще таких авторів як інж. Д. Скоропадський, д-р Б. Галиняк, д-р М. Аркас, проф. д-р М. Мірчук, Н. Дорошенко і ін.

Майже всі матеріали написані популярно, може аж надто популярно, як на авторів з двома й трьома науковими ступенями, проте життя й діяльність незабутнього сина землі української Д. І. Дорошенка висвітлено в збірнику всебічно. Усі автори стверджують і підкреслюють такі додатні прикмети Д. Дорошенка, як об'єктивність, чесність, толерантність, цебто прикмети, яких, на жаль, так бракує сучасним керівникам гетьманського руху, що хоч бий на сполох. Коли б Д. Дорошенко чи В. Липинський якимсь чудом опинилися знову серед нас, то, побачивши, в яке воно багно перетворилася вся сучасна гетьманська преса, з розпукою мусіли б ствердити, що справа, якій вони віддали весь свій талант і всі свої сили, була нічим іншим, як тільки ілюзійною фата-морганою.

Заслуга редактора С. Нагая в тому, що не знизив “Українського літопису” до ряду інших гетьманських видань і в третю річницю смерті Д. І. Дорошенка дав нам збічник, якого не можна буде поминути при вивченні багато-

гранної творчості великого нащадка заслуженого козацького роду.

З тим більшою прикрістю доводиться ствердити, що з невідомих нам причин збірника не торкалася рука коректора, через що в ньому рекордова кількість як правописних, так і друкарських помилок. З чим як з чим, а з “республіканським” правописом і нормами української літературної мови гетьманцям таки треба примиритися, бо інакше хто ж розумітиме їхні писання?

“СМОЛОСКИП” — Журнал української молоді. Виходить раз на місяць. Стор. 12. Ціна — 10 центів. Адреса видавництва: Smoloskyp, 3, Rue du Sabot, Paris 6, France.

Єдиний український молодечий журнал у Західній Європі — “Смолоскип” — виходив спершу сторінкою в паризькому “Українському Слові”, потім окремим додатком до цієї газети, а з деякого часу виходить окремим місячником. Хоч журнал видає й частинно фінансує ОУН полк. А. Мельника, проте в змісті журналу цього “опікунства” майже не видно, тому “Смолоскип” пережив і “Розбудову Держави”, і вінніпезький “Голос Молоді”. Редагований журнал культурно й цікаво. Помітна цілеспрямована нехоть редакції до т. зв. ідеологічної проблематики, явище в історії оунівської публіцистики досі нечуване і, на нашу думку, дуже відрадне. Найслабшим у “Смолоскипі” є літературний відділ. Зате інформаційний відділ про життя й діяльність української й чужинецької молоді поставлений надзвичайно добре. Зокрема заслуговують похвали статті й новинки з життя сучасної української молоді на Батьківщині. Це саме те, чого бракує “Молодій Україні” і в чому вона могла б брати приклад зі “Смолоскипа”. Назагал журнал справляє симпатичне враження і ми бажаємо йому, як єдиному “конкурентові” “Молодій України”, успіху в дальшому розвитку.

“МЕТА” — Орган української національно-державницької думки. Стор. 48. Умови передплати й адреса видавництва подані в попередньому числі “Молодій України”.

Незалежно від наших завваг, висловлених про “Мету” в 16-ому числі “Молодій України”, останній потрібний випуск цього націонал-демократичного органу вийшов таким, як ми цього бажали. В журналі вміщено понад десяток актуальних, солідно написаних статей на тему зовнішньої і внутрішньої укра-

їнської політики, як також багато матеріалів про УНДС.

Гаряче рекомендуючи "Мету" одумівцям "центрових" націонал-демократичних переконань, висловлюємо віру, що численне членство УНДС докладе трохи зусиль, щоб "Мета" могла появлятися кожного місяця.

"ВПЕРЕД" — Український робітничий часопис. Стор. 8. Ціна 25 центів. Адреса видавництва: "VPERED", Muenchen 25, Postschliessfach 22, Germany.

Місячник "Вперед" видає група колишніх членів УРДП, яких на з'їзді 1948 р. виключено з рядів цієї партії. Журнал виключно "ідеологічний". Статті, в ньому помішувани, на нашу думку, справжнім робітникам чужі й незрозумілі. "Вперед" тримається завдяки штабній чвірці — А. Бабенко, С. Фелікс, Е. Бурштинський і Б. Левицький. За викинутком останнього, всі інші — псевдоніми. Якщо б група "Впереду" мала ще з чотири члени, вона розкололась би щонайменше на три різні "партії". Справа в тому, що на сторінках журналу ввесь час ведеться прихована дискусія про те, що собою являє під ідеологічно-програмовим оглядом "УРДП-Вперед". Один член штабу обстоює націоналізм крайової ОУН, другий — соціалізм Бівана, третій — націонал-комунізм Тіта, а четвертий — точно не визначену революційну демократію. У висліді "Вперед" не має одностайного погляду навіть на таке кардинальне питання, як те, чи в післясовєтській Україні має існувати вільний ринок, чи тільки "сталінський".

При всій добрій волі не можемо вказати у "Впереді" ні одної статті, з якою ми повністю згоджувались би, бо міняти пульсуюче многогранне життя за недокрівні кабінетні доктрини не маємо найменшої охоти.

NEWS LETTER — Official Publication of Ukrainian Canadian Veterans' Ass'n., 326 Queen St. W., Toronto, Ont. 25 cents per copy.

Пригадуємо, як у 1944 році, перед останнім наступом совєтської армії на західно-українські області, серед вояків УПА й цивільного населення кружляла настирлива вістка про те, що сильні частини Українського Канадського Легіону, висадившись в запіллі німецького фронту, біля Одеси й Констанци, пробиваються в північно-західному напрямі на допомогу українським повстанцям. Вістка ця виявилась фальшивою, як і багато інших версій бурхливого 1944 року. Проте вона з граничною ясністю вказала, чого очікував український народ від своїх канадських братів у найтяжчу хвилину своєї історії.

Подібна хвилина може прийти знову

і... чи готується якомсь до неї Український Канадський Легіон? З симпатичного виглядом журнальчика "Нюз Леттер", що почав виходити з початком цього року в Торонто, бачимо, що не готується. А шкода. Бо орган організації, яка спирається на 40.000 українських канадських вояків з часів II світової війни і може мати постійний вплив членства з молодших військових річників, заслуговує бути чимось більшим, ніж звичайним "юнійним" бюлетнем, у якому "я хвалю тебе, а ти хвалиш мене". Ми знаємо, що Український Канадський Легіон має знаменитих провідників-організаторів, має фонди і підтримку канадської влади, має людей і необмежені перспективи розвитку.

Єдине, чого бракує — це ясної ідеї і ясного пляну роботи у всеканадському маштабі. Саме цього бракує й організації Легіону "Нюз Леттер".

В одному з його чисел читаємо гасло: "Великі люди дискутують про ідеї, пересічні — про події, малі — про людей, а всі... про Бюлетень Легіону".

Дай Боже, щоб це була не порожня фраза, щоб Український Канадський Легіон і його орган зайняли в житті української канадської спільноти те місце, яке їм по праву належить.

"ПУ-ГУ" — Український національний магазин. Виходить щомісяця. Річна передплата 4.50 дол. Адреса видавництва: "PU-HU", Augsburg, Gebelsberger Str. 3., W. Germany.

Досі вийшло три числа цього відновленого багатоілюстрованого "магазину". Рецензувати "Пу-Гу" тяжко, бо майже всі вміщені в ньому матеріали забуваються негайно після прочитання. Це єдиний український журнал, при читанні якого не треба ні сердитись, ні думати. Як такий "Пу-Гу" вповні відповідає поставленим перед собою завданням і знайде масового читача навіть тоді, коли б ми цього не хотіли. Ніякої "діри" в "Пу-Гу" ми не знайшли й навіть не намагалися шукати. Після упадку магазину "Ми і світ" — це єдине цього роду видання і як таке має повне право на життя і розвиток. М. Д.

З НАДІСЛАНИХ ВИДАНЬ:

Олекса Повстенко — "ЗОЛОТОВЕРХИЙ КИЇВ", містечтво й архітектура української столиці протягом століть. Це перший з запланованих 12-ти зошитів про столицю України. Всі зошити (понад 500 ілюстрацій) мають вийти в цьому році накладом автора. Умови передплати цього цінного видання слідує: За повне видання (12 зошитів великого формату) — 8 американських доларів.

Іван Кошелівець — “НАРИСИ З ТЕОРИЇ ЛІТЕРАТУРИ”. Випуск перший. Вірш. Стор. 129. Вид. в Мюнхені 1954 р., накладом автора.

Рекомендуємо цей підручник всім, хто цікавиться теорією літератури, а зокрема молодим авторам, яким підручник І. Кошелівця напевно допоможе піднести якість їхніх творів.

Дм. А. Николяк — “КОРОТКИЙ ІСТОРИЧНИЙ НАРИС УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ТОРОНТО”. Стор. 36 з ілюстраціями. Накладом Українського Народного Дому, 191 Ліпінкот ст., Торонто, Онт.

П. Карпенко-Криниця — “ПОЕМИ”, видавництво “Прометей”, Детройт, 1954, стор. 48. Обкладинка і портрет автора (дружній шарж) роботи Е. Козака. В збірку ввійшли три нові поеми автора: “Перехрестя”, “Устим” та “Людина іде крізь ніч” (друкована в минулому числі “Молодої України”). Ціна збірки — 1 дол. Замовлення слати на адресу адміністрації “Молодої України”.

Олекса Веретенченко — “ЧОРНА ДОЛИНА”, поема, 32 стор., Детройт, 1953. Мистецьке оформлення З. Тарнавського, портрет автора роботи І. Денисенка.

Книжка звертає на себе увагу не тільки своїм естетичним виглядом, але й безсумнівною поетичною культурою її автора. Досконале володіння віршем, добра мова, вміння говорити про зображувані явища своїми власними словами — забезпечили авторові “Чорної долини” черговий поетичний успіх.

Рекомендуємо “Чорну долину” нашим читачам.

“THE UKRAINIAN - AMERICAN STUDENT NEWS”. A Quarterly. Published by the Ukrainian-American Student Ass'n of Cleveland, Ohio. Vol. I, No. 1. Spring 1954.

Address: P. O. Box 5451, Cleveland 1, Ohio, U. S. A.

І. Наддністровий, Серед століття й “Тихе Поділля”, дві збірки віршів. Перша видана в Зальцбурзі 1949 р., друга — в Нью Йорку 1954. В листі до редакції автор просить, щоб ми надрукували дещо з його творів у нашому журналі. Друкуємо, скорочено, вірш “Скульбачений фляк”, що дає уяву про характер обох збірок:

..Я без охоти; сусід покликав
Освіжить тіло. Біжу додолу.
На бережку довгенько хникав,
Уплав пускаюсь, разом й Микола.
Предвічний став. Глибінь-яруга.
Поважно плавають — вода не шутка...
Душа бісова шпурнула друга
Упхнув зненацька у тім'я хутко.
Добре дивитись — збоку сміятись,
Коли заплили в голову дури...
А як же мені вже й рятуватись?
Берег яруги: як стіни мури.

Раптом ударив о дно ногами,
Разів ще кілька гульткнув до верху,
На серці втома, знеміг руками,
Світ вже жовтенький, зір у померку.
Друзяка бачить страшну пригоду...
Із сил, що міг, почав горлати.
Стукнуло в дуру, що зробив шкоду:
Мусиш друзяку порятувати!
До ставу збіглося людей пів сотні,
Лізуть в безодню мене шукати:
А я в безодні лежу самотній...
Беруть за чуба хутко таскати.
Отак то є з дурнем купатись,
Серце змучив та зазнав ляк:
Не стало часу з світом прощатись,
Ноги потяг, скульбачений фляк!

(Хай йому шляк! —

примітка складача).

3 ЛИСТІВ ДО РЕДАКЦІЇ

Радо містячи відгуки читачів на порушуваних в нашому журналі теми, вважаємо, проте, доцільним звернути увагу Шановних Дописувачів, що на майбутнє ми не зможемо відляти їх відгукам не обмежену кількість місця і тому просимо писати по можливості стисло, в орієнтовних межах однієї шпальти.

Редакція.

ДО РЕДАКЦІЇ “МОЛОДОЇ УКРАЇНИ”.

В числі 5-6 “Молодої України” за жовтень-листопад 1953 р. була видрукована стаття п. М. Дального “Між приви́дом і дійсністю”, в якій автор дуже легко розправляє з “Радою Вільної Молоді Середньої і Східної Європи”. При цій нагоді він робить різні безпідставні закиди моїй особі і іншим українським учасникам Конгресу, що відбувся 5-7 червня 1953 р., на якому була заснована згадана “Рада Вільної Молоді”. На кінці пан Дальний пише:

“Можливо ми помиляємось. Якщо так, то п. Богдан Феденко, як член Виконавчого Комітету Ради Молоді, має повне право й обов'язок наші закиди спростувати. Сторінки “Молодої України”, органу української демократичної молоді, — для нього завжди відкриті.”

П. Дальний закидає українській делегації на Конгресі, до якої і я належав, що вона “не вміла чи не схотіла заперестувати проти провокаційного виступу голови французького відділу “Європейської Федералістичної Молоді” п. Мюссера”. “Для нас зовсім ясно”, — пише п. Дальний, — “що виступ п. Мюссера був спровокований або кимсь з наших “милих” сусідів... або той виступ був спровокований самою українською делегацією...” Згаданий “провокаційний виступ” п. Мюссера була запропонована ним резолюція, прийнята Конгресом, щоб до Ради Молоді могли належати тільки демократичні українські організації, ті, що вже беруть участь в організаціях Європейського

Руху. П. Дальний продовжує свої міркування: "За те, що цей неfortunний виступ міг бути інспірований самою українською делегацією, промовляє факт, що, тимчасом, тільки українська соціалістична фракція допущена до організацій Європейського Руху..." П. Дальний закидає, що я представив чужинцям справу так, що, крім мене і кількох моїх товаришів, "серед українців безсумнівних демократів більше немає". Мені п. Дальний закидає, що я не увійшов у контакт з демократичними українськими партіями та молодечими організаціями. Каже, що я хочу себе виправдати, мовляв, тим, що написав у "Вільному Українському Робітнику", що я звертався до бл. п. д-ра Степана Барана в справі визначення представників інших українських демократичних груп. Слова п. Дального про це звернення роблять враження, що може такого звернення і взагалі не було. У всякім разі його дивує, що в Конгресі брав участь д-р О. Волинець як "експерт", коли я стверджую, що запропоновані д-ром Бараном занадто пізно представники мали вже за собою десятки літ праці і не могли б виступати як молоді. П. Дальний стверджує, що він не виступає проти демократичного соціалізму, вичисляє імена соціалістів, яких шанує, називає інших, з якими не згоджується, і каже: "І зокрема виступаємо проти тактики групи п. Феденка, яка вносить хаос і розбрат в український демократичний табір."

Щоб показати глибоке незнання цілої справи і спростувати нічим не виправдані твердження п. Дального, треба вяснити дещо з історії заснування Ради Молоді Середньої і Східної Європи.

Ідея скликати конгрес молоді поневолених народів під протекторатом Європейського Руху повстала ще літом 1952 р. Створено Ініціативний Комітет, який мав підготувати Конгрес. Ініціативний Комітет займався довго підготовчою роботою, виготовував проекти, вів переговори. Довгий час було неясно, чи Європейський Рух зможе допомогти матеріально при влаштуванні цього конгресу. Видатки на такий конгрес настільки великі, що самі емігранти їх ніколи не могли б покрити. В згаданому Ініціативному Комітеті брав участь і я, не як представник України, а як член Соціалістичного Руху для З'єднаних Держав Європи. Не зважаючи на мою участь в Комітеті, зовсім не було ясно, що Україна буде представлена на конгресі. За це треба було боротися. Були голоси, щоб допустити тільки ті народи, що мають свої признані Європейським Рухом Національні Комітети Європейського Руху. Це виключило б Україну від участі. Вдалося добитися участі українців як обсерваторів з окремими правами і також вдалося запросити бі-

лорусів. Як тільки стало ясно, що конгрес відбудеться, я, щоб забезпечити ширшу участь українців різних демократичних груп, звернувся до тодішнього голови ВО УНРади д-ра Степана Барана з листом від 23 квітня. В листі зреферовано справу конгресу. Кажеться там, що українцям признано 3 обсерваторів. Окрім того там має бути п. Волошак (Лондон) як представник Центральнo-Європейського Федералістичного Руху Молоді. Просив я при визначенні кандидатів узгляднити Українську Секцію Соціалістичного Руху для З'єднаних Держав Європи. "Для 2 других обсерваторів треба знайти кандидатів демократів, з певним досвідом в інтернаціональних конференціях, щоб українська делегація могла себе добре показати на конференції. Дозволю собі, однак, ще раз підкреслити безсумнівну демократичність обсерваторів. Коли б не вдалося знайти повного числа, то краще делегувати менше, але відповідних. Також прошу звернути увагу на те, щоб обсерватори були справді ще молоді."

На цей мій лист прийшла відповідь від д-ра Барана з датою 11. 5. 53 р. В ній м. і: говориться: "Ваш внесок я зреферу на найближчому засіданні Виконного Органу, який остаточно вирішить питання складу делегації на цю конференцію. Зі свого боку вважаю, що делегація мала б складатися з інж. С. Созонтова, проф. Кульчицького та д-ра Б. Феденка. Але це моя приватна думка, остаточно питання вирішиться Виконним Органом."

Відповідь д-ра Барана прийшла пізно, не була вона висловом думки ВО, а тільки його приватною думкою. Особи, запропоновані ним, не надавалися для конгресу молоді своїм віком, бо мали вже занадто великий стаж праці на громадському полі за собою. Ще перед приходом листа від д-ра Барана я мусів почати діяти самостійно, щоб взагалі забезпечити українську участь в конгресі.

Я поступив дуже лояльно до інших демократичних груп. Якби я звернувся прямо до українських організацій, мені можна було б закидати необ'єктивність при їх виборі. Я звернувся до ВО УНРади, який я шаную як найвище українське політичне представництво на еміграції. Моя вина, що я звертався до ВО УНРади, видно дуже велика, коли п. Дальний цим так переймається.

Мушу рішуче відкинути закид, що "провокаційний" виступ п. Мюссера був спровокований українською делегацією. Хочу, однак, підкреслити, що на міжнародньому полі українці не мають дуже доброї opinii. Скрізь відомо, що серед українців багато фашистів. Чи це є тільки наслідок пропаганди наших "милих сусідів", можна дуже сумніва-

тися. Наші тоталітаристи зробили найгіршу пропаганду українцям самі своїми подвигами, яких ніхто не може скрити.

П. Дальний висловлює сумніви щодо демократичності представників інших народів. Не знаю я минушини кожного з учасників конгресу. Мушу, однак, ствердити, що всі вони належать до демократичних груп — селянських, християнських, ліберальних, соціалістичних. Не було там ні представників ген. Прхали, ні, напр., членів “Залізної Гвардії” — румунських фашистів, які були, не зважаючи на свою ідеологічну близькість, переслідувані Гітлером. Не було там також представників сумнозвісної мадярської партії “перехрещених стріл” Салаші, не було хорватських усташів. Ці групи відповідають нашим прихильникам тоталітаризму і своєю ідеологією, і минушиною. Коли не могло бути й мови про прийняття тих груп інших народів, хоч їхні народи мали від самого початку забезпечене місце в Раді Вільної Молоді, то ми, українці, мали, на думку п. Дального, заперестувати проти п. Мюссера і вимагати допущення українських прихильників диктатури? Вимагати допущення тих, саме існування яких приносить нечувану шкоду українській справі на міжнародньому полі? І це є думка визначного члена ОДУМ-у, що має вплив на напрямок “Молодої України”, органу української демократичної молоді? Справді, я такого ніколи не ждав. Це була для мене дуже прикра несподіванка. Я переконаний, що це є виключно приватна думка п. Дального і не має нічого спільного з переконаннями членства ОДУМ-у і читацькими колами “Молодої України”.

Хочу ще згадати, що часописи ОУН обох відламоків не перестають нападати на демократію. Як же їх хтонебудь міг би називати демократами, коли вони самі, навіть для маскування, цього не роблять. Серед інших народів представники груп, що в минушині показали не дуже великий демократизм, тепер у своїй пресі і в своїх промовах не дають іншим ніякої причіпки до закиду недемократизму в сучасності. Тому буває, що їх допускають в міжнароднє демократичне товариство. В наших тоталістів нема навіть хитрости, яка, однак, з огляду на їхню минушину, їм теж би вже нічого не помогла. Переорієнтацію вони мали почати раніше. Тепер вже пізно.

Не хочу я спинятися над закидами “недемократизму” моїй особі, чи моїм товаришам. Хочу вказати тільки на глибоке нерозуміння п. Дальним справи, як треба діяти на міжнародніх конгресах. Він незадоволений тим, що на конгресі виступали визначні “західняки”, представники західніх народів з визначними іменами. Вони говорили про проб-

леми країн поневолених. Голосу молоді поневолених народів, мовляв, і чути не було. **НАЙБІЛЬШИМ УСПІХОМ КОНГРЕСУ БУЛО ТЕ, ЩО ПРО НАШІ НАРОДИ ГОВОРИЛИ ВИЗНАЧНІ ПРЕДСТАВНИКИ ЗАХОДУ.** Те, що ми самі говоримо про свої справи, не має для Заходу великого значення. Коли про нас говорить Захід сам, можемо бути задоволені, що ми таки чогось добилися.

Українська делегація зробила на конгресі велику роботу: з обсерваторів на конгресі вона увійшла в рівнорядні члени і є представлена в Центральному комітеті Ради Вільної Молоді. Це великий крок вперед. Вірю, що на слідоучому Конгресі “Ради Молоді” вдасться розширити українське представництво на інші демократичні українські групи, але не методом, що її пропонує п. Дальний. Таким способом ми лишимось тільки глядачами, що зайцем пролазять на різні конгреси і бояться, щоб у них хто не запитався, яким чином вони туди попали.

З правдивою пошаною

Д-р Богдан Феденко

Член Центрального Комітету Ради Вільної Молоді Середньої і Східньої Європи

Шановна Редакціє!

Читаючи, як завжди, “Молоду Україну” від “дошки до дошки”, я натрапив (в ч. 16-ому) на допис п. Антона Чернецького п. н. “Хто винен?”. Шановний автор допису належить до середовища, якому чомусь здається, що воно має патент на “демократію” і є відомий з того, що своє розуміння “демократії” дуже часто проповідує на сторінках української преси. Це й робить він на сторінках “Молодої України”, коли поважає М. Дального, що обов’язок “демократичних” делегатів на міжнародніх конгресах денунціювати перед чужинцями інші українські середовища як “фашистів” і “тоталітаристів”, щоб не “пхалися репрезентувати нас у світі”. За словами п. Чернецького, українські демократи мусять відмежуватися від “фашистів” і “тоталітаристів”, бо інакше “світ” не буде нас “визнавати” і з нами “рахуватися”. Аргументи п. Чернецького цілком не витримують критики, бо а) “світ” не визнавав і не рахувався з українською демократією, коли вона була при владі в Україні; б) світ визнавав і рахувався з фашистом і тоталітаристом Сталіном, визнає і рахується з фашистом і тоталітаристом Маленковим, визнає і рахується з фашистами й тоталітаристами Франком і Тітом та збирається визнати, а цілком певно рахується з фашистом Мао Тсе Тунгом. Тому теж, здається, зайвою справою є підкреслювати, що україн-

ське громадянство без різниці політичних переконань, у своїй великій більшості, погоджується з твердженнями п. М. Дального ("М. У.", ч. 5-6 (12-13)), що група п. Феденка (до якої належить п. Чернецький) "вносить хаос і розбрат в український демократичний табір" та що "бути "безсумнівним" українським демократом з ласки п. Мюссерів — не велика честь".

В органі "правдивих" демократів під проводом проф. Феденка — "Наше Слово", я читав дуже часто гарну фразу, що "демократія — це правда". Як на ділі члени цього середовища розуміють цю фразу, свідчить допис п. А. Чернецького в "Молодій Україні". Один абзац свого допису шановний автор присвятив моїй скромній особі, щоправда, не називаючи її. Проте обидва твердження щодо моєї особи **неправдиві**, і це легко доказати.

Шановний дописувач пише, що "один з наших політиків з академічним титулом професора, в "Сучасній Україні" публічно заявив, що український громадський суд **зфальшував** (моє підкр. — Л. Ш.) його зізнання як свідка." Це не відповідає правді. У листі до "Сучасної України" я заявив, що "мої зізнання на суді в згаданому процесі перекручено і зроблено з них фальшиві висновки". (Йдеться про гром. суд у справі п. Ю. Ревая проти редакції бандерівського офіціозу "Сурма". — Ред. "М. У.").

Я не міг твердити, що суд "зфальшував" мої зізнання, бо це означало б, що суд свідомо і з певною метою змінив мої зізнання, які я, як свідок, склав перед судом. Я ніколи не приписував судові і не приписую злочинного наміру змінити мої зізнання. Скоріше вважаю, що сталась тут якась помилка, яка, в кожному разі, виникла з залежних від мене причин.

Коли ж у проголошеному в пресі присуді я прочитав, що ніби склав зізнання, яких в дійсності не складав, я мусів проти цього запротестувати, щоб не ставити самого себе в фальшиве світло. Моє спростування було надруковане в газеті "Сучасна Україна" та в газеті "Новий Світ". Крім цього, від редактора газети "Новий Світ" я отримав листа, що після перевірки протоколів моїх зізнань редакція прийшла до висновку, що сталася помилка і тому обіцяла мені надрукувати спростування, якого пізніше в пресі ніхто не заперечив.

Все це сталося, очевидно, без моєї вини, і я не розумію, при чому тут шкода для "демократії" і поважна причина для заяв п. Мюссерів. Та це не тільки що не "наймаркантніший" факт, як пише п. Чернецький, але взагалі факт, що стосується тільки вузького кола людей, що були в цьому процесі зацікавлені.

Далі п. Чернецький пише, що "той самий професор, у полеміці зі мною в "Свободі", в запалі дискусії вжив вислову, що **він** (моє підкр. — Л. Ш.) український народ буде буком гонити і т. д." Це твердження не тільки не відповідає правді, але воно, у великій мірі, кривдить мене, поскільки я ніколи не збирався нікого гонити буком, а тим більше український народ. Ціле життя старався служити українському народові, як вояк (в Армії УНР), як педагог (на різних посадах), як політик і журналіст. Як журналіст, стараюсь писати про речі позитивні і ніколи ні на кого не нападаю. Полемізую з твердженнями, а не з особами або партіями, до речі, полемізую рідко. Бука досі не вживав, ані в дослівному, ані в переносному значенні.

Доказом, що п. Чернецький знехтував правду, коли висунув твердження, що я збираюсь буком гонити український народ, хай послужить цитата з моєї статті в "Свободі" п. н. "Аргументи, які шкодять консолідації" (ч. 175 з дня 19. 8. 1953), яка саме й є полемікою з п. Чернецьким, про яку він згадує у своєму дописі: "Цікаво, що всі такі міркування обертаються коло одної теми: скитальщина, а про рідні землі, про основні маси українського народу на цих землях ані чичирк. Так, ніби селяни, робітники, трудова інтелігенція всіх земель України від р. Тиси аж по Кубань не мали б нічого до говорення, а про все рішали б еміграційні кандидати на "владу". А може ця влада вже створиться в Україні, поки ще емігранти подумают, що їм треба туди рушати, щоб на старість дихнути свіжим повітрям Карпат, поклонитися святим горам Київським й досхочу наїстися полтавських галушок? Чому ж це конче має бути, що в обозах окупаційної армії придуть "унрадівські" й "бандерівські" кандидати на владу й зчинять між собою братовбивчу боротьбу за неї? А що ж тоді український народ — не візьме бука в свої мозолясті руки й не прожене їх до бісової матері, щоб і духом їхнім там не пахло? Приймаю парі: 100 американських доларів проти 1 швейцарського франка, що так сталося б, якби ці середовища нічого більш путнього не зуміли зробити. Скорше треба припускати, що цього не станеться, бо віримо в українську людину і віримо, що прийде час, коли в неї патріотичні почування візьмуть верх над партійними чи груповими міркуваннями."

Я свідомо переписав довший витяг з цієї статті, щоб доказати, як несовісно п. Чернецький перекрутив мої твердження. П. Чернецький твердив, що я гнатиму буком український народ, а тим часом тут написано цілком виразно, що український народ гнатиме й мене й

пана Чарнецького, якщо ми приїдемо на Україну і, замість "поводитися культурно, розважно, з політичним тактом і розумом", будемо проявляти "розпезаність, наївність, чи дурноту". Мені прикро, що п. Чарнецький відкинув корисну для себе пропозицію "парі", а пішов по лінії плюгавлення своїх політичних противників для вибілення протитукрїнської роботи своїх партійних товаришів, забуваючи, що сам писав у "Свободі" про "братерське відношення до всіх українців", "пошанування людини супроти свого політичного противника" і "віру, що він хоче добра своєму народові". На жаль, це фрази, яких не визнає шановний дописувач і його група, бо інакше не лаяли б своїх партнерів з УНРади "націоналістичними ватажками" й "охтирськими політруками", чим тільки спричиняються до компромітації установи, що повинна стати об'єднуючим центром всіх українських самостійницьких середовищ.

З глибокою пошаною

Лев Шанковський

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Інж. Є. П. — Торонто. Дякуємо за підтримку та завваги щодо змісту журналу. Враховуватимемо їх в дальшій роботі.

М. — Нью Йорк. Анонімних дописів не публікуємо.

П. Б. — Вінніпег. Ваші поетичні спроби до друку покищо не надаються. Працюйте над мовою. Опановуйте основи віршування!

С. Остапів, Бруклін. Г. Радченкові можете писати на адресу "Молодої України".

Ю. Буряківець, Трентон. Збірку рукописів можете прислати.

В. А. — Детройт. З надісланих віршів нічого вибрати до друку не вдалося. Пишіть просто, не захоплюючись патетичними загальниками, які можна окреслити висловом Т. Шевченка: "Великих слів велика сила та й більш нічого"... Не пишіть також надто довгих віршів,

бо в поезії, як і в мистецтві взагалі, важлива не кількість, а якість. Дбайте про ясність вислову. Неясність вислову свідчить про неясність думки — навіть якщо це виправдувати якимись вимогами модернізму.

Я. Танцюра, США. Вашу статтю можемо вважати тільки вступом до проблеми спадковості в біології. Радю вмістили б матеріял на цю тему, якби Ви її ґрунтовніше опрацювали.

Ст. Вербоватий, США. Дякуємо за матеріяли. На жаль, не знаємо, чи вільно їх використати в журналі. Пришліть нам щось в українській мові, чим заощадите нам час, потрібний для перекладу.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ":

Вінніпег: По 2.00 дол. — І. Лобода, П. Безкачко, О. Шиманський, П. Дорош, Ф. Осиченко, Т. Лебединська, О. Азорянський. О. Хоменко — 1.50 дол., С. Мартишенко — 1.00 дол. З каси філії ОДУМ-у 30.00 дол. **Разом 46.50 дол.**

Лондон, Онт.: По 1.00 дол. — П. Полішук, П. Давиденко, М. Пезенко, І. Тидовко, В. Овчаренко, П. Володченко, Б. Яремченко, Г. Маслюк, Х. Міщенко і В. Бабенко — 2.00 дол. **Разом 11.00 дол.**

Філадельфія: По 1.00 дол. — С. Лободенко, І. Воскобійник, Н. Филипович, О. Панасюк, П. Гурський, В. Никиш, Я. Пилипенко, Н. Ганіна, Ю. Іхтяров, Д. Одрина, І. Савчук, Ф. Ткачук, Г. Трипушенко, Т. Міщенко, В. Русанівська, Г. Тухар, П. Лимаренко, О. Криворучко і Я. Шр-ко 0.10 дол. **Разом 18.10 дол.**

Торонто: — М. Голинська — 1 дол., К. Дорковська — 1.00 дол., інж. Е. Пастернак — 3.00 дол. **Разом 5.00 дол.** А. Берегулька 1.00 дол., Г. Надретний 1.00 дол., Р. Трач 2.0 дол., П. Матула 9.00 дол. і С. Передерій 1.00 дол.

Філія ОДУМ-у в Рочестер 12.00 дол.
Філія ОДУМ-у в Монреалі 25.00 дол.

Всім жертводавцям висловлює щирю подяку Редакція й Адміністрація.

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

**МАЙБУТНЄ "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ" ЗАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ВІД ВАС!
ПОШИРЮЙТЕ ЖУРНАЛ, ПРИЄДНУЙТЕ НОВИХ
ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!**

ПАМ'ЯТАЙТЕ ПРО ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"!

РОЗБУДУЙМО "ГОЛОС УКРАЇНИ"!

Українці Америки й Канади!

Українські церкви, організації та установи, торговельні підприємства та виробництва!

Управа Товариства Сприяння Українській Національній Раді міста Бомфало, Нью Йорк, поставила перед собою завдання: інформувати українське громадянство, а також світ про нашу боротьбу, що її очолює Державний Центр — Українська Національна Рада — як виразник інтересів українського народу на еміграції, та пропагувати нашу правду за допомогою живого слова — через радіо.

З 1-го листопада 1953 року повстала Українська Радіопрограма імени Симона Петлюри, засновником якої є згадане Товариство. За цей час наша Радіопрограма проробила велетенську роботу, будучи посередником між Державним Центром та українським суспільством Америки й Канади, інформуючи його про роботу Державного Центру, УНРади, обстоюючи її честь, даючи відсіч наклепникам з вороже настроєних партій та середовищ, подаючи огляд преси, останні новини зі світу та України, ширячи українську пісню й музику серед наших слухачів та ознайомлюючи з ними чужинців. А все це разом становило й становить пласкову послідовну боротьбу за визволення України з-під гніту найбільшого її ворога і ворога всього світу — червоної Москви.

Нашу Радіопрограму слухають міста: Бомфало, Рочестер, Торонто, Гамільтон, Сен-Кетеринс, Грінсбі, Веланд, Брантфорд, Наягра Фалс, Дюнкірк та їх околиці.

Радіопрограма імени Симона Петлюри звернула на себе велику увагу та має заслужену пошану не тільки серед наших слухачів, а й серед чужинецьких кіл, бо це радіопрограма державного масштабу і значення, що гуртує українців навколо Державного Центру та лікує давню і небезпечну хворобу — братоненависництво, що виростає чи то на ґрунті партійному, чи релігійному, чи територіальному. Ніхто з працівників цієї програми не має прибутків, всі працюють безкоштовно, надхнені чесною і любов'ю до своєї Батьківщини та Народу, в ім'я Великої Правди, допомагаючи Державному Центрові, УНРаді, в його Боротьбі.

Брати Українці!

Ім'я Великого Симона Петлюри, що його має наша Радіопрограма, кличе нас, вимагає від нас великої і жертвенної праці на таку програму, яка стала б єдиною Державною Українською Радіопрограмою на всю Америку й Канаду. Щоб це був справжній Голос України.

Можливості створити таку програму — є. Але спочатку треба вкласти свої кошти, щоб розбудувати програму і заохотити американців та канадців спонзорувати її. Вони б і оплачували кошти витрат.

Тому ми й звертаємося до всіх українських церков, установ, підприємств, виробництв та до всього українського громадянства — внести свої пожертви на цю велику загальну і конче потрібну справу.

Дорогі Українці!

Пам'ятайте, що Ви не гірші за тих Ваших Братів і Сестер, що вже дали свою жертву на розбудову радіопрограми імени Симона Петлюри. Честь і любов до своєї Батьківщини кличе й зобов'язує Вас.

Всім жертводавцям щире українське спасибі.

Просимо слати свої пожертви на адресу:

Ukrainian Radio Program in the name of Symon Petlura
175 Mackenaw St., Buffalo 4, N. Y., USA.

ДРУЗІ ОДУМІВЦІ!

ПАМ'ЯТАЙТЕ, ЩО ВАШОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕНЕВОЮ УСТАНОВОЮ В СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ І КАНАДІ Є

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ

ТВЕРДИНЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ В АМЕРИЦІ

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ — це народня-братська запомогово-асекураційна установа, побудована на щиро демократичних основах, з різними родами забезпечень.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ за 43 роки свого існування виплатив по-смертних забезпечень спадкоємцям (жінкам, чоловікам, дітям, іншим своякам) та допоміг бідним понад 3,000,000 дол.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ виплатив на різні народні цілі в Україні (давніше), США і Канаді понад 200,000 дол.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ має тепер 21,000 членів та 5,250,000 доларів майна.

ЗАБЕЗПЕЧУЙТЕ СЕБЕ Й СВОЮ РОДИНУ В УКРАЇНСЬКОМУ РОБІТНИЧОМУ СОЮЗІ!

**ВАША ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗУ —
НАДІЯ НА ВАШЕ КРАЩЕ МАЙБУТНЄ!**

**ВАШІ ВКЛАДКИ ЦЕ НАЙПЕВНІША ОЩАДНІСТЬ, ЩО ПРИНОСИТЬ ВАМ
ЩОРІЧНУ ВИСОКУ ДИВІДЕНДУ!
ПОМАГАЙМО СОБІ ГУРТОМ!**

За інформаціями пишіть:

UKRAINIAN WORKINGMEN'S ASSOCIATION
524 Olive St. Scranton, Pa., U.S.A.

Або (в Канаді):

Н. MAZURYK

516 Bathurst St., Toronto, Ont., Canada